



- **Spremembe in spremenjena gledišča. Slov. splet ORF. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 44, 22. 11. 2019, str. 2**

30. Evropski kongres narodnih skupnosti

<https://www.novice.at/kultura/spremembe-in-spremenjena/>

Vedno le samovšečno kazanje s prstom na drugega ni na mestu in pri skupnem osvetljevanju zgodovine ne vodi naprej, je opomnil Josef Feldner na 30. Evropskem kongresu narodnih skupnosti. Marjan Sturm je predstavil, kako se je začel ukvarjati z reševanjem konfliktov in z mirovnim gibanjem. Tudi različne poglede znotraj slovenske narodne skupnosti je omenil. Celovec. Deželni glavar Peter Kaiser kot referent za vprašanja narodnih skupnosti je s pogledom na osrednjo prireditev 30. Evropskega kongresa narodnih skupnosti vzel v pretres nekatere vidike »Spreminjanja perspektiv: od konflikta preko dialoga do konsenza«, pač navezujoč na naslov dogodka ob jubileju. Pregled tem v treh desetletjih je označil Kaiser za intelektualno in politično potovanje skozi čas in dokaz za spremembe, tudi spremenjene perspektive. S pogledom na zbrane v dvorani Doma glasbe je izrazil veselje, da je publika preseгла generacije. Ni bilo moč prezreti velikega števila dijakinj in dijakov Slovenske gimnazije, Dvojezične zvezne trgovske akademije ali Gimnazije Alpe-Jadran Velikovec. Iz 8.A-razreda Slovenske gimnazije je s svojimi dijaki in dijakinjami prišel profesor Richard Jernej, namestnik vodje šole.

Iz procesov globalizacije so se razvile za identiteto pripadnikov manjšin deloma povsem nove perspektive, je ocenila pravnica Nadja Polzer. S tem razmislekom je sklenila svoj referat o novih izzivih za identiteto narodnih skupnosti v globaliziranem svetu.

V drugem delu jubilejnega Evropskega kongresa narodnih skupnosti je kot predavateljica spregovorila Dominika Švarc Pipan, državna sekretarka na ministrstvu za pravosodje Republike Slovenije. V predavanju o temi »Varstvo pravic narodnih skupnosti – mednarodni vidik in sodobni izzivi« je poudarila, da je mednarodna skupnost v zadnjih desetletjih naredila ogromen preskok pri varstvu pravic manjšin, naj gre za narodne, verske, jezikovne ali druge manjšine. »Stota obletnica Senžermenske pogodbe je dobra priložnost za pregled stanja varstva slovenske manjšine v Avstriji,« je naglasila v svojem predavanju.

Ob primerjalnih vidikih na mednarodni ravni, kot je primer evangeličanske cerkve v Bukarešti v Romuniji ali primer Ukrajine na poti do konsenza – dveh izbranih primerih, o katerih je bil govor –, pa je različne odmeve v vrstah slovenske skupnosti izzvala že zgolj napoved, da bosta spregovorila glavna akterja konsenzne skupine Josef Feldner, predsednik KHD, in Marjan Sturm, nekdanji predsednik ZSO.

Feldner je povzel razvoj od leta 2005 naprej, ko je zaživela skupina, v kateri je šlo za dialog, pozneje poimenovana konsenzna skupina. Vedno le samovšečno kazanje s prstom na drugega ni na mestu in pri skupnem osvetljevanju zgodovine ne vodi naprej, je menil Feldner.

Na nastajanje konfliktov in predsodkov je usmeril pozornost Marjan Sturm. Na začetku je spomnil na bivšega zveznega kanclerja Kreiskega, da se je vedno trudil govoriti s tistimi, o katerih se je mislilo, da so sovražniki. Potem pa nadrobno predstavil, kako se je začel ukvarjati z reševanjem konfliktov in z mirovnim gibanjem. Omenil je različne poglede znotraj narodne skupnosti, prav

tako so bile v medijih in na družabnih omrežjih izrečene kritike zaradi govora obeh članov konsenzne skupine. Pa se je časovni okvir dopoldanskega dela sporeda tako zavlekel, da prvotno predvidene diskusije ni bilo. To spet je izzvalo nejevoljo predsednika NSKS Valentina Inzka. 30. Evropski kongres narodnih skupnosti bo tudi tema v »Dober dan, Koroška/ Dober dan, Štajerska« v nedeljo. Ena sobesednica bo Mirjam Polzer-Srienz, v Biroju za slovensko narodno skupnost pristojna za manjšinsko pravo in koordinacijo medkulturnih zadev.

- **Priznanje za nekaj, »kar bi storil vsak pošten človek«. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 44, 22. 11. 2019, str. 3**

Einspielerjeva nagrada 2019

<https://www.novice.at/novice/priznanje-za-nekaj-kar-bi-storil-vsak-posten-clovek/>

Celovec. Kartograf in kulturni geograf Peter Jordan je ta ponedeljek prejel Einspielerjevo nagrado za svoje zavzemanje za pravice koroških Slovencev.

Pravzaprav je vse skupaj tako zelo samoumevno, da je čudno, da se kdo spomni, koga zaradi tega počastiti. Tako nekako so zvenele besede Petra Jordana, ko je ta ponedeljek v Tischlerjevi dvorani Mohorjeve v Celovcu prejel iz rok predsednika Krščanske kulturne zveze Janka Krištofa in predsednika Narodnega sveta koroških Slovencev Valentina Inzka Einspielerjevo nagrado »v zahvalo za prizadevanja za priznavanje in ohranjanje geografskih imen etničnih manjšin, kar krepi prostorsko identiteto in kulturo dvo- in večjezičnih območij.« Einspielerjevo nagrado podeljujeta NSKS in KKZ osebnostim iz tako imenovanega večinskega naroda, ki se zavzemajo za interese slovenskega naroda na Koroškem.

Kartograf in kulturni geograf Jordan, ki je svojih prvih dvanajst let živel v Šmohorju na koroški Zilji, danes pa biva v Salzburgu, je »že leta 1988 prvič pisal, in nato še večkrat, o potrebi po vključevanju slovenskih imen v uradne avstrijske zemljevid«, je v slavnem govoru dejal predsednik NSKS Inzko. In nadaljeval: »Torej ima profesor Jordan ogromne zasluge za to, da je postala slovenščina vidna tudi v uradni avstrijski kartografiji. In to ni malo. Manjšina postane s tem vidna.«

Danes že upokojeni univerzitetni profesor Jordan je z ustanovami koroških Slovencev, zlasti z Narodopisnim inštitutom Urban Jarnik, tesno sodeloval pri pripravi zemljevidov z ledinskimi imeni. Ti zemljevidi ohranjajo v stoletjih nastalo kulturno dediščino, obenem pa omogočijo povsem novo razumevanje pokrajine. Prav na to razširitev obzorij je Inzko meril, ko je dejal, da »pri upoštevanju manjšinskih toponimov ne gre samo za to, da se manjšino podpre iz človekoljubnih, političnih ali tudi drugih razlogov. Po Jordanu gre tudi za zemljevid sam, za njegov pomem kot celovito in uravnoteženo informacijsko sredstvo. Zemljevidi, ki upoštevajo tudi manjšinska poimenovanja, namreč pripomorejo k boljši splošni orientaciji, saj sporočajo več o resničnosti.«

Jordan, ki mu je na podelitvi pel Kvintet Karnica iz njegove rodne Ziljske doline, se je odločitve, da prejme nagrado, iskreno razveselil, je rekel. Po razmisleku pa je bil tudi močno ganjen. »Ganjen od hvaležnosti, ki sem je deležen s to nagrado, od hvaležnosti za nekaj, kar bi storil tudi vsak drugi pošten človek na mojem položaju in z mojimi možnostmi – da bi se zavzemal za manjšinske pravice, za že zdavnaj potrebno uresničitev zagotovljenih pravic.«

- **Zmerjanje, žaljenje, sovraštvo? Felix Wieser. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 44, 22. 11. 2019, str. 3**

<https://www.novice.at/forum/komentar/zmerjanje-zaljenje-sovrastvo/>

Manuel Jug, predsednik Zveze slovenskih organizacij, je na svoji facebook strani ozmerjal in žalil iniciativo SKUP z besedami »SLOVENSKI KONGLOMERAT UŽALJENIH PROVOKATERJEV«. Imenovati provokaterje več sto koroških Slovenk in Slovencev, pa tudi nekaj naših nemškogovorečih prijateljev, ki so zavestno podprli to iniciativo, je kratkomalo nedopustno.

Svoboda govora ne pomeni, da lahko vsak neodgovorno izusti, kar mu pade na pamet, brez pravih argumentov, in za to ne odgovarja. Ali je politična kultura tudi med nami padla pod mizo in obvladajo primitivizem, amaterizem, populizem in govoričenje? Če ima gospod Jug vsaj malo dostojanstva, se mora javno opravičiti ali pa razmisliti, ali je na pravem mestu.

Kaj tematizira SKUP? To so izobraževanje, uradni jezik, topografijo, kulturna enakopravnost, organiziranost manjšine, finančna podpora, medijska oskrba ali izzivi prihodnosti. V Spomenici 2020 je vse jasno in razumljivo napisano in to lahko vsak prebere.

Tudi Lojze Wieser v zadnji izdaji Novic našteva celo vrsto področij, kjer se zadeve ne premaknejo z mrtve točke, pa bi se ob dobri volji lahko. Zakaj se ne premaknejo? Kje so razlogi? Koga v deželi moti? Kje je enakopravnost slovenščine na uradih, zbornicah, sindikatih in še bi lahko naštevali! To so teme, ki so za vse narodne skupnosti v Evropi in povsod po svetu in za vse družbe, ki želijo graditi družbo na bazi spoštovanja človekovih pravic povsem normalne in o katerih je treba neprestano razpravljati in se za njih zavzemati, saj se časi spreminjajo. Kar je včeraj bilo še v redu, je morda danes ali jutri že zastarelo.

Manuel Jug pa je vrhu tega menda tudi mlad, nadebuden kader SPÖ, tako mi namigujejo prijatelji iz vrst SPÖ. Vsi vemo, da je pri zadnjih deželnozborskih volitvah veliko koroških Slovencev podprlo deželnega glavarja Kaiserja v upanju, da se bodo uredile stvari, ki v deželi še niso urejene. V vrstah SPÖ je veliko ljudi, ki jih enakopravnost slovenščine v javnosti ne moti. So pa tudi taki funkcionarji, ki ovirajo uveljavljanje slovenščine celo tam, kjer je zakonsko določena. V pravni državi mora veljati pravo, ne pa to, kar je večini ljubo ali pa je v očeh nekaterih že kar preobremenjevanje družbe («Überforderung der Gesellschaft»), kot je bilo te dni rečeno in zapisano.

Vsi tudi vemo, da se avstrijska socialdemokracija nahaja v veliki krizi, kar ni dobro za družbo. Morda pa so prav taki funkcionarji, ki so daleč odmaknjeni od realnih potreb ljudi, ki zviška komentirajo in zmerjajo, ki poznajo samo lastne interese in se obnašajo kot del elit tam zgoraj, razlog za to, da je ta stranka zašla v težave? Gospod Jug žali in diskvalificira, namesto da bi se veselil iniciativ civilne družbe znotraj narodne skupnosti, tudi če ali morda prav zato, ker so kritične, se soočil z argumenti in vodil dialog znotraj narodne skupnosti. S predstavniki s skrajnega desnega roba avstrijske politike pa je prijazen in nekritičen.

Upamo, da je to bil samo en »EINZELFALL« in ne bo postal sistem, kakor ga prakticirajo nekateri njegovi znanci s skrajno desnega roba naše družbe. Tednik Profil je v zadnji številki zapisal: »Človeški duh zelo pogosto precenjujemo, medtem ko potencial sovraštva podcenjujemo.«

- **Zgodaj sta me privlačila branje in literatura. Intervju: Katja Gasser. Pogovarjal se je: Emanuel Polanšek. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 44, 22. 11. 2019, str. 4-5**

Katja Gasser je prejemnica Avstrijske državne nagrade za literarno kritiko 2019

<https://www.novice.at/novice/lokalno/zgodaj-sta-me-privlacila-branje-in-literatura/>

Urednica avstrijske radiotelevizije Katja Gasser, ki od leta 2008 vodi resor za literaturo kulturnega oddelka ORF, je prejšnji teden prejela Državno nagrado za literarno kritiko 2019, ki jo podeljuje Urad zveznega kanclerja vsako drugo leto izmenično z Državno nagrado za kulturno publicistiko. Nagrado podeljujejo osebnostim, ki so se odlikovale z odličnimi prispevki na področju literarne kritike v časopisih in revijah, v avdiovizualnih medijih ali v posameznih publikacijah. Ob razglasitvi odločitve za podelitev nagrade Katji Gasser je minister Alexander Schallenberg povedal, da »je letošnja podelitev nagrade za literarno kritiko izraz počastitve urednice, ki zna prepričati bralke in bralce in jih navduševati za sodobno literaturo. V svojih prispevkih za televizijo ljudi spodbuja k branju, hkrati pa dviga svoj glas za sodobno literaturo.« Nagrajenka Katja Gasser, ki prihaja iz Bilčovsa, je po maturi na Slovenski gimnaziji študirala germanistiko na Dunaju in napisala disertacijo o avtorjih povojne literature Ilse Aichinger in Günterju Eichu. O literarni kritiki pravi, da moraš vedeti, o čem govoriš, in je treba imeti argumente ter jih razložiti tako, da jih ljudje tudi razumejo. Nagrajenka nam je povedala nekaj svojih misli o nagradi, Handkeju, medijskem diskurzu in sebi.

Ni skrivnost, da ste se zaljubili v umetnost, v umetnike, v literaturo – in seveda tudi v novinarstvo. Kaj je tako privlačnega na literarnem besedilu in magičnega v leposlovju?

Katja Gasser: Zgodaj že sta me privlačila branje in literatura, le redkokdaj pa sem se zaljubila tudi v umetnike ali umetnice, ker je v resnici tako, da so umetniki, če si zaslužijo to, da jih imenujemo

umetnike, v svoji umetnosti sicer izredni, človeško pa so pogosto le bolj težavni. (se smeji) Eden globljih vzrokov morda, da me je zaneslo v naročje literature, je v mojih zgodnjih letih, kjer po svojem razmišljanju in občutenju nisem ustrezala svojemu okolju in sem se nekako počutila deficitarno. Z literaturo, z branjem pa sem se kmalu znašla v nekem večjem svetu, kjer za vse te ožine in omejitve ni bilo prostora.

Vaša življenjska pot in z njo pot izobraževanja vas je vodila naravnost v to smer. Po Slovenski gimnaziji, študiju na Dunaju, disertaciji, izkušnjah kot novinarka in univerzitetna lektorica v Oxfordu, medtem že enajst let vodite literarni resor kulturnega oddelka televizije pri ORF. Letos ste prejeli prestižno Državno nagrado za literarno kritiko. Kako gledate sami na te svoje postaje?

Prepričana sem, da življenje ni načrt, ki ga v teku življenja izpolnjuješ. Po sreči in naključjih sem prispela tja, kjer sem danes. Nisem namenoma šla v žurnalizem, da bi poročala o literaturi. Morda sem kdaj malo sanjala o tem, a razvila sem se v to smer bolj po naključju. Morda je nekaj prispevala k temu resnost, s kakršno sem se ukvarjala z literaturo. In tudi k nagradi, ki sem jo zdaj prejela, je ta moj način resnosti pri delu gotovo prispeval. Nagrade sem bila zelo vesela in pomeni tudi veliko potrdilo zame in za pot, kakršno ubiram pri svojem soočanju z literaturo. Razumem pa jo seveda predvsem tudi kot nalog za nadaljevanje svojega dela ter kot izziv, da se delam močno za literaturo v svojih strukturah, kjer je pač bolj na šibkih nogah.

Ker je v teh dneh Peter Handke pod žarometi, mi pride na misel vaš intervju z njim pred tremi leti v Parizu. Kakšni vtisi so ostali od srečanja z avtorjem, ki ima do novinarjev in tako imenovanih »evropskih vrednot« dokaj kritičen odnos?

Peter Handke ima po moje zelo veliko realističnih vzrokov, da je kritičen do medijev. Tudi, ker v medijih že veliko let delam in poznam ozadja, morem še lažje razumeti njegov medijsko kritični aspekt.

Večkrat sem ga srečala in od teh srečanj mi je ostalo posebej to spoznanje, da se on desetletja z globoko resnostjo ukvarja s tem, kar pač človek je in človek zna, in vsem tem, kar pač mi ne znamo. Da je kot oseba težaven človek, je druga zadeva. Več aspektov sem lahko spoznavala v pogovorih z njim, ki so bili zelo spoštljivi. Bili pa so tudi taki, kjer je bil težaven, predvsem, kar se tiče vsega jugoslovanskega, o čemer se tudi z menoj ni hotel pogovarjati v detajlu.

Pisatelj Handke nikoli ni stremel dobiti kake bitke, on je literat in se bori za neko humanistično vizijo sveta, ki je pa v realnosti skoraj neuresničljiva. Sama nimam nobenega dvoma, da to Nobelovo nagrado zasluži, kar pa ne pomeni, da se z njim v vseh odtenkih tudi strinjam v političnih pozicijah glede Jugoslavije.

- **Veselila sva se izida vsake njegove knjige. Intervju: Hans Widrich. Pogovarjal se je: Janko Ferk. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 44, 22. 11. 2019, str. 6-7**

Hans Widrich

<https://www.novice.at/brez-meja/veselila-sva-se-izida-vsake-njegove-knjige/>

Hans Widrich izhaja iz stare kmečke rodbine pri Grebinju, kjer so skozi generacije govorili nemško in slovensko. Po maturi leta 1956 na Plešivcu je Widrich v Gradcu absolviral študij filozofije in teologije, ki ga je leta 1963 zaključil z doktoratom. Zatem je bil desetletja aktiven v avstrijskem kulturnem življenju, mdr. 21 let medijski šef Salzburškega festivala. Vse življenje je tesno povezan z rojakom in prijateljem Petrom Handkejem, iz plešivške dobe pa izvira tudi njegova bližina do Gustava Januša, Florjana Lipuša in Valentina Omana. – S Hansom Widrichom se je pogovarjal Janko Ferk.

Dragi doktor Widrich, domnevam, da ob »četrtnih Nobelovih nagrad za literaturo« oba že dvajset let čakava na vest, kdo bo zmagovalec! Samodejno se stavlja vprašanje, ali ste bili presenečeni nad nobelovcem iz Koroške?

Hans Widrich: Peter Handke je v zelo mladih letih prejel najpomembnejše nagrade za nemško literaturo. Takrat sem že računal s presenečenjem iz Stockholma. Od debate o Srbiji naprej, ki se ga je oprijela, pa ne več. Toda: Ko sem slišal, da bodo tokrat podelili dve nagradi, sem bil skoraj

gotov, da bo eno prejel naš prijatelj. Slučajno sem dan prej telefoniral z njim, te teme pa se zavestno nisem dotaknil.

Peter Handke je bil eno celo gimnazijsko življenje – tisto svoje hčerke Amine namreč – vaš sosed. Povejte, kako se je razvijalo vajino prijateljstvo od plešivških let naprej! Saj nobelovec ni nekompliciran človek.

Umetnik nikoli ni enostaven, toda prijatelj je prijatelj.

Handke je v Gradcu študiral pravo, jaz pa teologijo. Občasno sva se srečala. Poročal mi je, da dela na romanu – Die Hornissen (Sršeni). V njem je hotel prikazati svinjsko kolino nekako liturgično in jaz sem mu moral vse podrobnosti o tem razložiti. Govorila sva tudi o stari slovenščini na tablicah križevega pota v grebinjskem kloštru.

Ostala sva v stiku. Obiskal sem ga v Kronbergu, v Parizu – nenadoma pa je iskal bivališče v Avstriji za dobo gimnazijskih let svoje hčerke Amine. Naša sosednja hiša je bila prosta. Leži sredi mesta in je vendar popolnoma skrita. V teh letih so se redno vrstila kosila z otroci ob spričevalih, praznovanja rojstnih dnevo in – to pa samo v dvojje – veselje nad izidom vsake njegove nove knjige.

Zadnje vprašanje še k Handkeju, saj tu gre vendarle za Hansa Widricha. Boste potovali na podelitev Nobelove nagrade v Stockholm?

Bil sem samo dvakrat na počastitvah: pri častnem doktoratu na Univerzi v Celovcu in podelitvi častnega občanstva v Grebinju. Oboje je bilo dostojno.

Dragi Hans Widrich! Ko sem poleti bral vašo biografijo »Bei den Fischottern in der Ebene und auf den Bergen«, me nobena druga stvar ni mogla zmotiti. Knjiga je zanimivejša in bolj napeta kot mnogo drugega, kar sem zadnje mesece bral. Zato moje vprašanje: Ste knjigo ponudili kateri treh slovenskih založb v Celovcu za prevod in izdajo?

Knjiga je zasebni tisk in ni za prodajo. Podaril sem jo le prijateljem.

V veselje mi je pri branju bilo, da sem skoraj brez izjeme naletel na imena, ki mi niso neznana oziroma ki jih tudi osebno poznam, poleg Petra Handkeja. Ob njegovem obisku leta 1980 na Mönchsbergu sem spoznal tudi vas.

Je že nenavadno: Ruda ima trirazredno ljudsko šolo z dvema učiteljema. V istem(!) razredu sta bili moji sošolki Spieler Maria in Hasse Loni. Slednja je mati mojega mladega prijatelja Martina Kušjeja. Mario Spieler sem vedno spet srečal v Gradcu, Loni pa mnogo pozneje v Salzburgu skupaj z možem in Velikim sinom ob priliki njegove prve inscenacije Salzburškega festivala.

Pripadate nekako h koroško-slovenski družini ali, še bolje, ji hočete pripadati? Kdo sodi med vaše srčne prijatelje med koroškimi Slovenci, če taki obstajajo? Mislim, da boste Gustava Januša vsekakor omenili.

Koroški družini rad pripadam, sprva k Padnigu na Haberbergu pri Grebinju, odkoder izhajam in kjer so celo moji vnuki dobrodošli, nato k prijateljem iz plešivških časov, Gustavu Janušu, Florjanu Lipušu, Tinu Omanu. Dragocen mi je stik z grebinjskimi osebnostmi, kot so to župnik in monsinjor Hanzi Dersula, župan Josef Müller ali neutrudni raziskovalec domačih krajev Valentin Hauser.

Kako dobra je vaša slovenščina danes?

Naš čudoviti profesor slovenščine Johann Schnabl nam je približal Ivana Cankarja und Prežihovega Voranca. Moji šolski spisi so bili dobri, maturitetno spričevalo kraso »prav dobro«. Med pohodi s Petrom Handkejem po Krasu sva se zelo dobro sporazumevala. Potem pa je že konec. – Skratka, če govorite slovensko počasi, vas dobro razumem, moji odgovori so rahlo okorni, so pa tudi razumljivi.

- **To je poklon vsem, ki so se uprli. Franc Wakounig. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 44, 22. 11. 2019, str. 7**

V Vrbi obnovljen partizanski spomenik

<https://www.novice.at/kultura/zgodovina/to-je-poklon-vsem-ki-so-se-uprli/>

Vrba. Na pokopališču v Vrbi je v nedeljo, 17. novembra, popoldne Zveza koroških partizanov v sodelovanju s trško občino Vrba svečano odkrila obnovljeni partizanski spomenik za šest tam pokopanih partizanov. Obnovitveni načrt je naredil arhitekt Karl Vouk.

20. novembra 1944 so na Žopračah nemške oborožene sile napadle partizansko enoto ter mučile in pokončale šest partizanov. Med njimi je bil dvajsetletni Andri Ogris, Odrijev iz Bilčovsa, ki je kot nemški vojak bil ranjen, se po vrnitvi domov skrival doma v votlem prostoru za kuhinjsko steno, ker ni hotel več nazaj na fronto. Kot prvi domačin s severnega brega Drave je šel v partizane. Kot edini padli je tudi imensko znan. Partizani so pred tem iz taborišča na Osojah osvobodili prisilne delavce.

Slabemu vremenu navkljub se je veliko ljudi, med njimi sorodniki padlega Andrija Ogrisa, udeležilo odkritja. Arhitekt Karl Vouk je bivši spomenik, ki se v prvotni postavitvi očitno ni več dobro počutil, enostavno in učinkovito vkomponiral v novega in na vrbljansko pokopališče postavil estetsko in vsebinsko izpoveden pomnik, ki je tudi obogatitev sodobne spominske arhitekture na Koroškem. V cerkvi se je krajevni župnik Josef Leiler zahvalil vsem, ki so se uprli in niso hoteli sodelovati pri dejanjih, ki jih danes obžalujemo. Glavna govornica je bila Andrina Mračnikar, pranečakinja Andrija Ogrisa. V izpiljen jezik je odela misli in spregovorila v imenu družine in svojcev, ki padlega pogrešajo. Odrijevo mamo in hčere so nacisti jeseni 1944, v drugem valu etničnega čiščenja, pregnali v Altötting na Bavarskem, očeta in brata Cencija deportirali v Dachau, 17-letni brat Hanzi pa je padel. Za Andrijem ni ostalo veliko oprijemljivih in vidnih sledi, ne pisem, ne slik. Odrijevo hišo, kjer so bili shranjeni, so po pregonu družine izropali in izpraznili. Z besedami »Dragi Andri, ponosni smo nate, da si ravnal kot si, ne bomo te pozabili in ko bomo prihajali sem, bomo prižigali sveče tudi za tvoje soborce, ki so tukaj s tabo pokopani in katerih družine so njihove sledi za vedno izgubile,« je Andrina Mračnikar zaključila svoj govor.

Vrbljanski župan Ferdinand Vouk je naglasil, da je odkritje spomenika ljudem, ki so se uprli proti človeškemu nasilnemu režimu, pomemben dogodek za Vrbo. Zveza koroških partizanov pa s spomenikom omogoča prevzem odgovornosti za boj proti napačni toleranci, antisemitizmu in desnemu ekstremizmu. Župan je za prihodnje leto napovedal razstavo o v letu 1942 pregnanih slovenskih občanah, kajti spominjanje je neodtujljiv del politične kulture.

Tajnik Zveze koroških partizanov Andrej Mohar se je županu Vovku, občinskemu predstojništvu in občinskemu arhivu zahvalil za sodelovanje pri obnovi partizanskega spomenika prav v času, ko na Koroškem spet hočejo postavljati spomenike nacistom in nemškonacionalcem. Obsodil je držo sprenevedanja, zato je osveščanje še kako potrebno. Razveseljiv pa je angažma mladine v spominski kulturi.

Svečanost so spremljali Zbor Kluba slovenskih študentk in študentov na Koroškem, vodi Kristina Kragelj, recitatorja Ana Waldher in Marko Zeichen in violinistka Lena Kolter, Mirjam Zwitter-Šlemic pa je moderirala.

- **Primerljiva s Koroško, a precej bolj uspešna. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 44, 22. 11. 2019, str. 8**

SGZ na Južnem Tirolskem

<https://www.novice.at/novice/gospodarstvo/primerljiva-s-korosko-a-precej-bolj-uspesna/>

Bozen. Poslovna delegacija, ki jo je organizirala Slovenska gospodarska zveza iz Celovca, je obiskala primere dobre poslovne prakse na Južnem Tirolskem.

Še pred nekaj desetletji je bila Južna Tirolska med revnejšimi regijami in strukturno šibka, danes z bruto domačim proizvodom 42.900 evrov na osebo sodi med najmočnejše regije Evrope. Stopnja brezposelnosti je pod tremi odstotki, gospodarstvo ustvari skoraj 5 milijard evrov letnega izvoza. Kar 86 odstotkov podjetij ima največ do pet zaposlenih, večina je v družinski lasti, turizem in kmetijstvo igrata pomembno vlogo, s 530.000 prebivalci pa je dežela primerljiva s Koroško.

Slovenska gospodarska zveza (SGZ) iz Celovca je minuli teden vabila poslovno delegacijo na Južno Tirolsko, obiska so se poleg predstavnikov SGZ in Slovenskega deželnega gospodarskega združenja

iz Trsta udeležili predsednik Obrtne zbornice Slovenije (OZS) Branko Meh ter profesorja z višje tehnične šole (HTL) v Beljaku, ki sta priložnost izkoristila tudi za navezovanje stikov za čezmejnje šolske izmenjave.

Med drugim je delegacija obiskala združeno vodeno sirarno v Toblachu, tehnološki park NOI v Boznu, mednarodno dejavno jeklarsko podjetje Pich-ler Stahlbau (v Ljubljani gradi trgovinski center Aleja), ki je zrastle iz majhne podeželske kovačije, Trgovinsko zbornico ter čez meje Italije uspešno mizarstvo Erlacher.

Obiska se je udeležil tudi predsednik Skupnosti južnokoroških kmetov in kmetov (SJK) Štefan Domej. »Južna Tirolska dokazuje, da je mogoče kljub težjim geografskim okoliščinam dobro gospodariti. Iz kmetijstva ima še enkrat toliko prihodka kot Koroška, ker kmečke pridelke zna bolje poplemeniti. Cena mleka je s 56 centi bistveno višja kakor pri nas, ker imajo dobro specializirane mlekarne in sirarne. Na Južnem Tirolskem me posebej fascinira odprtost, večjezičnost, predvsem pa samozavest nemško govorečega prebivalstva. Nam, koroškim Slovencem ravno to manjka, pa tudi ponos in večja zavzetost v gospodarstvu. Zato je treba iskati možnosti gospodarskega sodelovanja z Južno Tirolsko ali pa vsaj izmenjave znanja in izkušenj. Povezovanje, ki ga organizira SGZ, je zato tako pomembno.«

Obisk Južne Tirolske, ki zna prednosti dvo- in večjezičnosti izkoristiti bistveno bolje kot Koroška, je predsednik SGZ Benjamin Wakounig ocenil kot uspešen, »ker smo privabili tudi OZS. S tem živimo sporazum o sodelovanju, ki ga je SGZ pred tremi leti podpisala z Industrijsko in trgovinsko zbornico v Boznu. Zaradi naše dobre povezanosti v alpsko-jadranskem prostoru smo za Spirit, za slovenski poslovni klub, pravi partner za Avstrijo in Južno Tirolsko. Kot SGZ sicer ne moremo posegati v poslovno operativo, lahko pa vzpostavimo povezovanje.«

- **Marinka Mader-Tschertou nova predsednica KIS. Intervju: Marinka Mader-Tschertou. Pogovarjal se je: Franc Wakounig. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 44, 22. 11. 2019, str. 9**

Kmečka izobraževalna skupnost

<https://www.novice.at/brez-meja/ozadja/marinka-mader-tschertou-nova-predsednica-kis/>

12. novembra letos je na občnem zboru Kmečko izobraževalne skupnosti (KIS) bila za predsednico izvoljena Marinka Mader-Tschertou, Najekinja v Slovenjem Plajberku. Nasledila je Miho Zablatnika, Kumra iz Bilnjovsa pri Bilčovsu

Ti nisi le kmetica, ampak tudi občinska odbornica v Borovljah na listi Volilne skupnosti in svetnica SJK v Koroški kmetijski zbornici? Zakaj si prevzela še to nalogo?

Mader-Tschertou: Znano je bilo, da dozdajšnji predsednik Miha Zablatnik ne bo več kandidiral za predsednika. Pri SJK smo potem o tem razpravljali in sprejeli predlog, da za to mesto kandidiram tudi zato, ker kot nekdanja sodelavka poznam delokrog in naloge KIS.

Kako dolgo je Miha Zablatnik bil predsednik KIS?

21 let, kar je zelo dolga doba. Nalogo je opravljal zelo dobro. Miha je Kmečko izobraževalno skupnost prevzel v času in okoliščinah, ki ji niso bile najbolj naklonjene. Danes KIS stoji na trdnih temeljih, kar je seveda tudi sad Mihanovega predsedovanja.

Kakšno vlogo pa ima KIS v deželni in prekomejnem merilu in pomenu?

Zelo važno. KIS je izobraževalna ustanova in z izobraževanjem in preko njega pač dosežeš ljudi, tudi tiste, ki sicer s KIS ne bi imeli stika. Zelo važno je izobraževanje v slovenščini. Tudi zato, ker Koroška kmetijska zbornica ni nudila izobraževanja v slovenščini, je bila KIS ustanovljena. To je bilo leta 1988. Drugo je, da podnebne in družbene spremembe ter globalni pritisk tako imenovanih agrarnih lobijev postavljajo kmete in kmetijstvo pri nas pred nove izzive. Tudi z njimi se bo KIS morala spoprijeti in stati kmetom ob strani, jim pomagati. Kajti kmetijstvo in čas sta na prelomnici. Veliko kmetov opušča kmetovanje, nekateri začenjajo znova, zanimiv čas. Pritisku mednarodnih agrarnih lobijev se moramo z vso močjo zoperstaviti in se postaviti na noge.

Kako pa zgleda na deželni in mednarodni ravni?

KIS je danes prepoznavna in znana znamka, je cenjena ustanova. Za to se je treba zahvaliti vsem, ki so KIS postavili na noge in jo razvijali naprej: na primer Hanziju Miklu, Štefanu Domeju, Hanzeju Madritschu, Mihi Zablatniku in Olgi Voglauer, ki ji želimo veliko uspeha v državnem zboru. Na mednarodni oz. čezmejni ravni pa je KIS pomemben povezovalni in vezni člen slovenskih zamejskih kmečkih pobud v Italiji, na Hrvaškem, Madžarskem in seveda v Avstriji. Kot izobraževalna ustanova KIS v duhu skupnega slovenskega kulturnega prostora in strokovnosti krepi vzajemnost in medsebojno sodelovanje ter izobraževanje s posebnim poudarkom ohranjanja in uveljavljanja slovenščine.

Načrti za prihodnje delovanje?

Načrtujemo strokovne posvete, važno pa je, da smo v stiku s kmeticami in kmeti, da zvedemo, kje jih žuli čevalj, kaj želijo. Poglobili bomo tudi stike in sinergije z društvi, ki delujejo na območju kmetijstva, na primer s čebelarji, lovci, planinci, ker vsi koristimo naravo in živimo z njo.

Kaj pa nov odbor?

Vesela sem, da mi kot podpredsednika stojita ob strani diplomirana inženirja agronomije, to sta Tadej Čertov iz Sel in Marjan Tomažej iz Strpne vasi. Oba sta izkazana strokovnjaka na področjih kmetijstva. Blagajnik je Peter Korpič, nadomešča ga Miha Lipnik, tajnika sta Evgen Sitter in Franci Baumgartner, pisarno pa vodi Maja Smrtnik.

- **Fric Kumer – Črčej je bil borčevski in povezovalen. Avtor: Franc Wakounig. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 44, 22. 11. 2019, str. 13**

Predstavitev knjige »V samostojnosti je moč«

<https://www.novice.at/novice/lokalno/fric-kumer-crcej-je-bil-borcevski-in-povezovalen/>

Pliberk. Fricu-Mirku Kumru, po domače Črčejju na Blatu, je minulo sredo bil namenjen večer v Kulturnem domu Pliberk. Predstavljena je bila knjiga »V samostojnosti je moč«, v kateri avtor in urednik Janko Kulmesch predstavlja lik odločnega zagovornika samostojnega slovenskega političnega gibanja, občinskega politika, lovca in kmeta.

Predstavitev knjige »V samostojnosti je moč« je bila dobro leto dni po smrti Frica-Mirka Kumra. Nastop Moškega zbora »Foltej Hartman« pod vodstvom Špele Mastek Mori ni bil le uvod v prireditev, ampak tudi pevski poklon osebnosti, ki je z gradnjo Kulturnega doma domačim kulturnim in športnim društvom in skupinam zagotovila hram srečanj, vaj in prireditev in kulture rasti ter kraj nemotenega delovanja. Od blizu in daleč, tudi močna delegacija lovskih tovarišev iz Koroške in LZ Maribor, so prišli ljudje na predstavitev. Med njimi bivši Fricevi sotrudniki EL v občinskem svetu na deželni ravni in tudi bivši župan Raimund Grilc. Mestni svetnik EL Pliberk Marko Trampusch je v zelo osebnem posegu omenil tesne družinske vezi med njegovo in Črčejevo družino, kar se je odražalo tudi v enotnem zavzemanju za slovensko politično zastopstvo. Posebej je pozdravil vdovo Ančko, ki je bila Fricev osrednji človek in ga je močno podpirala pri njegovem delovanju, in druge člane Črčejeve družine. Fric Kumer je bil človek povezovalja med koroškimi Slovenci, v občini in deželi ter širokega pogleda čez te in druge meje, pri čemer je vselej odločno zastopal stališča svoje slovenske narodne skupnosti in splošno dobrobit družbe. To njegovo širino so odražale tudi njegove druge družbene zadolžitve. Tudi zato je bil imenovan za častnega občana mestne občine Pliberk. In gotovo je v njegovem duhu, tako mestni svetnik Trampusch, da bo občina prihodnje leto postavila spominsko obeležje pregnanim koroškim Slovencem. Janez Kaiser, naslednik Frica Mirka Kumra kot predsednik Kluba prijateljev lova, je naglasil, da je 38 let, od leta 1980 do smrti lani oktobra, vodil to strokovno in stanovsko zastopstvo slovenskih lovk in lovcev v Avstriji. Zanj, ki je bil pravičen in ugleden lovec, ni bil poglaviten plen, ampak združevanje lovcev. Gradil je mostove in svoje slovenske koroške lovke in lovce spodbujal in rotil, naj ohranjajo in krepijo svoj jezik in kulturo.

Knjiga »V samostojnosti je moč« je nastala na pobudo Karla Hrena, ravnatelja Mohorjeve družbe, in je v njeni založbi tudi izšla. Sodelavec založbe Adrijan Kert in avtor Janko Kulmesch sta se zahvalila vsem, ki so s svojimi prispevki sodelovali pri nastajanju knjige, in v pogovoru naglasila, da

knjiga ni le oris Črčejevega lika in dela, ampak je prav samostojno gibanje njena pomembna tematika. Politično ozavešen je bil Fric Kumer-Črčej že v družini in času, ki ni bil naklonjen koroškimi Slovencem. Njegov oče Mirko Kumer-Črčej je bil slovenski župan občine Blato in splošno spoštovan in upoštevan predstavnik koroških Slovencev. Fric Mirko Kumer je geslo »V samostojnosti je moč« udeležal in jemal resno kot malokdo in ga odločno zagovarjal. Bil je spreten politik z jasnimi načeli, ljudski tribun brez populistične primesi, nikoli in nikdar se ni predal in klonil, bil je odločen borec za vidno slovenščino in njeno enakopravnost. Skratka človek, ki je bil borčevski in povezovalen.

- **Društvo z bogato tradicijo ter s čutom za sedanjost in prihodnost. Avtor: Janko Kulmesch. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 44, 22. 11. 2019, str. 14-15**

110-letnica SPD »Edinost« Pliberk

<https://www.novice.at/kultura/drustvo-z-bogato-tradicijo-ter-s-cutom-za-sedanjest-in-prihodnost/>

Pliberk. O začetkih najstarejšega slovenskega kulturnega društva v pliberški občini ter prisrčno povabilo na jubilejno prireditev SPD »Edinost«, ki bo v soboto, 30. novembra, ob 19.30 uri v Kulturnem domu Pliberk. Udeležence pričakujeta privlačen program in predstavitev nove zgoščenke.

Ustanovitev »Katoliškega slovenskega izobraževalnega društva v Pliberku«, predhodnika Slovenskega prosvetnega društva (SPD) »Edinost« 20. maja 1909 je bila v času hudega nasprotovanja slovenski narodni skupnosti. To velja še posebej za izobraževalne ustanove, predvsem za šole, ki so bile v službi ponemčevanja. Zato je povsem razumljivo, da je pliberško kulturno društvo dajalo poudarek na izobraževanje že v imenu samem, zavedajoč se, da je možno le tako kljubovati načrtni asimilacijski politiki koroških oblasti.

»Večni pliberški kaplan«

Pobudo za ustanovitev društva je dal Janez Hornböck (1878-1942), sin znane Bavantove domačije v Šentjan-žu v Rožu. Janez Hornböck je deloval dolga leta v Pliberku kot kaplan in si pridobil vzdevek »večni pliberški kaplan«. Leta 1915 je postal župnik v Mežici, čeprav bi najraje do konca svojega življenja opravljal dušnopastirsko delo v Pliberku. Njegovo življenje pa se je avgusta 1942 končalo v KZ Dachau mučeniško: umrl je od lakote ob nepopisnem težaškem delu.

Poleg kaplana Hornböcka in njegovih prvih sotrudnikov, med njimi Ignacija Trehtarja iz Doba, Aleša Riedla-Žibernika in Antona Turka-Sterna iz Podkrajja ter Roka Močilnika iz Libuč, si je pridobila neminljive zasluge za kulturno ustvarjanje v Pliberku tudi Breznikova družina.

Breznikovi – steber društva

Štefan Breznik (1883-1943), rojen Vogrjan, je leta 1912 kupil gostilno pri Prajerju, ki je veljala za Narodni dom in v katerem je imelo društvo od vsega začetka mdr. svojo sobo, inventar za igre in knjižnico. Tam so se odvijale prireditve, so se člani shajali in tudi po 2. svetovni vojni je bila Breznikova hiša steber kulturnega, političnega in gospodarskega ustvarjanja v Pliberku. Zaradi svoje aktivne podpore slovenski narodni skupnosti je Breznikova družina drago plačala – njen oče Štefan tudi s smrtjo leta 1943 v kaznilnici Berlin-Moabit, potem ko je bil skupaj z (dolgoletnim pevcem MoPZ »Foltej Hartman«) Francem Lienhardom iz Libuč in Janezom Kreutzem – Obermanovim Anzanom z Blata obsojen na hudo zaporno kazen.

»Foltejev zbor«

V prvih letih delovanja »Katoliškega slovenskega izobraževalnega društva« so bili v ospredju igre, izobraževalna predavanja in knjižnica, pač v spoznanju, da mora društvo nadomestiti manjkajočo šolsko izobraževanje v slovenščini. Zato v prvih letih ni bilo zaznati načrtnih društvenih pevske dejavnosti. Ali kot je zapisal Foltej Hartman st. v svojih spominih: »Na samem začetku so bili v Pliberku in okolici samo cerkveni zbori. Pa smo si nekega dne dejali, saj nas je bilo zadosti fantov – ustanovili bomo moški zbor, ki bo pel tudi drugače. Vadili smo kar pri nas doma v Libučah, zato so

nam nekateri pravili kar Libučani.« Prvič je novoustanovljeni zbor nastopil že leta 1931 na večji pevski prireditvi v Dobrli vasi – ustanovitelj zbora Foltej Hartman pa je vodil zbor dolgih 52 let.

Privlačna jubilejna prireditev

Danes vodi zbor Šmihelčan Martin Kušej, katerega oče Janez je pel pri zboru celih 65 let, predsednik SPD »Eдинost« pa je Matej Trampusch-Novak. Martin Kušej je od Boža Hartmanna prejel piščal, s katero je Božov oče »uštimal« tudi slovenski zbor v KZ Dachau. Trenutno šteje pliberški zbor okoli 20 pevcev, med njimi več študentov v Gradcu, ki se redno vozijo na pevske vaje in nastope. Martin Kušej v pogovoru z Novicami: »Tudi v prihodnosti se hočemo glasbeno še bolj izpopolnjevati in bomo s tem mladino še bolj nagovorili.« Poleg slavljenca bosta, tako predsednik zbora in glavni organizator jubilejne prireditve Vladimir Nachbar, nastopili tudi skupini Die Buben in Tamika, s katerima je MoPZ »Foltej Hartman« že imel skupen koncert. Nadalje zbor Kluba slovenskih študentk in študentov na Koroškem in MePZ »Podjuna«. Prav tako bodo predstavili društveno gledališko šolo »Svet gledališča-Theaterwelt« pod mentorstvom Tatjane Igerc in Simone Roblek ter ob strokovni pomoči Aleksandra Tolmaierja. Predstavili pa bodo tudi medtem že četrto zgoščenko («Koroško srce»), občina pa bo društvo počastila s podelitvijo mestnega grba. Skratka: organizatorji z V. Nachbarjem na čelu so pripravili privlačno jubilejno prireditev v znamenju bogate tradicije ter s čutom za sedanjost in prihodnost.

- **»Marburška« razglednica. Intervju: Drago Jančar. Pogovarjala se je: Ana Grilc. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 44, 22. 11. 2019, str. 16-17**

V pogovoru z Dragom Jančarjem

<https://www.novice.at/novice/lokalno/marburška-razglednica/>

Okupiran »Marburg«, pohorski gozdovi, koncentracijsko taborišče Ravensbrück. Sonja, študentka medicine, hiti po ulici za SS-ovcem Ludwigom/Ludekom, da bi ga prosila za pomoč za svojega aretiranega prijatelja, partizana Valentina. Tako prične ubirati svojo pot zapleti v romanu »In ljubezen tudi« avtorja Draga Jančarja. – Jančar je eden izmed najpomembnejših sodobnih pisateljev Slovenije. Kot mlad novinar se je leta 1974 zaradi »razširjanja sovražne propagande« znašel v zaporu. Romanopisec, esejist in dramatik je prejel številna priznanja, mdr. Prešernovo in Rožančevo nagrado ter evropsko nagrado za kratko prozo. Pogovor z Jančarjem o romanu, zgodovini manjšinskih območij in politiki.

Na ovitku vaše knjige »In ljubezen tudi« vidimo razglednico. To, na prvi pogled, vsakdanjo sceno tudi opišete na začetku knjige. Pripovedniški glas razkrije, da je tu videti od nacionalsocialistov okupirano Slovenijo. Kako je nastala ideja za knjigo in zakaj ste se odločili za zgodbo, ki se dogaja v času NS?

Drago Jančar: V svojem otroštvu, kakšnih deset let po vojni, sem pogosto poslušal hude zgodbe o nemški okupaciji Maribora, tudi o nekaterih težkih dogodkih po vojni. Večkrat sem pomislil, da bi bilo treba o tem pisati, a se nekako nisem mogel odločiti za to. Potem sem nekoč dobil v roke razglednico, ki je zdaj na naslovnici knjige. In bilo je, kot da bi odprl skrinjo spominov na čase, ki jih sam nisem doživel, saj sem rojen po vojni, a sem iz pripovedovanj ljudi, ki sem jih poznal, veliko vedel. Poznal sem partizane, poznal sem nekatere nemško govoreče družine, reliquiae reliquiarum nekdanje nemške manjšine v mestu, marsikaj sem poznal iz knjig. Ob tisti razglednici sem vedel, da je prišel čas, ko moram to napisati. In skozi fotografijo potujemo v preteklost, v izmišljeno zgodbo, ki bi lahko bila tudi resnična.

Roman se tudi bavi z manjšinstvom na Južnem Štajerskem. Kaj je bilo posebnega na dinamiki v obmejnih krajih v 1940. letih?

Nemško govoreči prebivalci Avstro-Ogrske so imeli v Mariboru, Celju in Ptuju večino, podeželje pa je bilo povsem slovensko. V devetnajstem stoletju so se začeli kulturni boji za jezik v šolah, politične in časopisne polemike, a še zmeraj je življenje teklo v nekakšnem, malce napetem sožitju. Leta 1918 je nastala Država Slovencev, Hrvatov in Srbov, pozneje se je preimenovala v Jugoslavijo, mnogo nemško govorečih se je odselilo v Avstrijo, v Mariboru in drugod so tisti, ki so ostali, postali

manjšina. Ko je leta 1941 v Maribor vkorakala nemška vojska, so jo pripadniki te manjšine sprejeli z navdušenjem, med njimi so bili tudi nekateri Slovenci, ki so bili razočarani nad Jugoslavijo. Eni in drugi so pričakovali, da se bo vrnila stara Avstrija in prejšnji način življenja, od takrat je minilo komaj dvajset let. A so se zmotili. Prišel je gestapo, prišel je Adlof Hitler in naročil: Napravite mi to deželo spet nemško! Nekaj tisoč Slovencev so takoj izselili v Srbijo, po prvih odporiških akcijah so se začela streljanja talcev, strahotna mučenja v gestapovskih zaporih, nastopil je nepojmljiv teror. V tem ozračju okupiranega mesta, na katero začnejo leta 1944 padati tudi zavezniške bombe, se dogaja ljubezenska zgodba, zgodba o pogumnem dekletu, o strahu in pogumu, o pripadniku nemške manjšine, ki postane nacist in esesovec, o mladem geodetu, ki gre v partizane, o koncentracijskem taborišču Ravensbrück, o dogodkih tik po končani vojni ...

Protagonist Valentin je partizan. Recepcija partizanstva se pogosto giblje med romantizacijo in demonizacijo. Kakšna je vaša slika o partizanstvu?

Moje globoko občudovanje velja mladim ljudem, ki so se v teh razmerah odločili za upor. Tu ni bilo nobene romantike, šlo je za smrtno nevarne odločitve. Seveda pa tak boj ni mogel biti skavtska avantura, s seboj je prinesel tudi nasilje, kajti zoper nasilje okupatorja ni bilo druge možnosti kot nasilen odgovor. Proti koncu vojne je na Pohorju zavladała paranoja, prihajali so mnogi nemški mobiliziranci, Slovenci, ki se niso hoteli vrniti na rusko fronto, začela so se sumničenja, tudi nepotrebni revolucionarni ukrepi. Žal je po vojni prišla hkrati z osvoboditvijo, ki so se je vsi razveselili, tudi diktatura in za mnoge novo trpljenje.

Znani ste za to, da v vaših delih ustvarjate personificirano zlo (npr. Volodja v Velikem briljantnem valčku). Tudi v novem romanu nastopi oficir SS Ludwig/Ludek. Kako ustvarite takšne like in kako nastajajo razlogi likov za zločine, ki jih storijo?

Skušam razumeti, kaj povzroči, da se povsem normalni ljudje v nenormalnih zgodovinskih okoliščinah spremenijo v brutalne izvrševalce ukazov in zagovornike norih rasnih teorij, ki imajo za posledice zločinska dejanja. Danes je težko razumeti, ampak človeka, ki malo bolje pozna zgodovino, je lahko strah: če se je to lahko zgodilo včeraj, če so take spremembe v človeku sploh mogoče, se lahko kaj takega začne dogajati tudi danes ali jutri.

- **Korupcija v zajčjem kraljestvu, zmagal je pa vseeno najboljši. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 44, 22. 11. 2019, str. 17**

Premiera SPD Bilka

<https://www.novice.at/kultura/oder/korupcija-v-zajciem-kraljestvu-zmagal-je-pa-vseeno-najboljsi/>

Šentjanž Naključje je nanoslo, da je prav v Dolgi noči gledališča mladinska gledališka skupina Slovenskega prosvetnega društva Bilka iz Bilčovsa na odru šentjanškega k&k centra kraljevsko zaigrala plesno-gledališko predstavo Zajci in volkovi, vmes trobenta, boben, bas.

Igra je nastala po motivih leta 1953 v slovenščino prevedenega nemškega izvirnika Jamesa Krüssa in Markusa Polderja, ki sta svojo mladinsko predstavo utemeljila na motivih Wagnerjeve opere Tannhäuser in njenega pevskega tekmovanja na gradu Wartburg. Zakaj torej gre pri Zajcih in volkovih? Kakor vsako leto v zajčjem kraljestvu vabijo na pevsko tekmovanje, tokrat je najboljšemu pevcu obljubljen posebna nagrada – za ženo dobi zajčjo kraljično. Vse kaže že, da bo zmaga pripadla najboljšemu pevcu, zajcu Kratkorepcu, a minister Švigašvaga po načelu »višji položaj, slabši značaj« obljubi Tolstouhcu za sto zajčjih cekinov prvo mesto – Kratkorepcu bo prestavil sončno uro, da bo zamudil tekmovanje. Nakana na koncu vendarle spodleti, Kratkorepec dobi presrečno kraljično, poražena lumpa pa morata za kazen eno leto oskrbovati druge zajce s korenjem in zeljem.

Zgodba sama vsebuje obilico humornih preobratov, režiser Dušan Teropšič pa je z mladimi igralci na oder postavil izrazito energično, dinamično, hitro predstavo z veliko glasbe (na znane melodije iz rock in pop glasbe pojejo sami). Mladi so v večletnem skupnem nastopanju pridobili dobro usklajenost, nastopajo samozavestno in artikulirajo se jasno, v kakovostni igralski ekipi (Miro

Jabornig, Nikolaj Voglauer, Olga in Ana Krušič, Ivo Berchtold, Niklas Kaltenbacher, Tabea Gasser in Marjan Ogris-Martič) pa je še posebej izstopal Jan Ogris-Martič kot izjemen minister Švigašvaga. Predstavo Zajci in volkovi, vmes trobenta, boben, bas si je mogoče ogledati tudi na Youtubeu, povabila na gostovanje pa so na mestu.

- **Nežne, lepe, humorne in hudomušne Pravljice za lahko noč. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 44, 22. 11. 2019, str. 17**

Premiera SPD Danica

<https://www.novice.at/kultura/oder/nezne-lepe-humorne-in-hudomusne-pravljice-za-lahko-noc/>

Šentprimož. Lutkovna skupina Danica iz Šentprimoža je že pred dvema letoma prerasla tudi v gledališko skupino. Lutke je nadgradila s klasičnim gledališčem. S predstavo Pravljice za lahko noč, ki so jo konec tedna premierno zaigrali v domačem, šentprimoškem kulturnem domu, so to storili še posebej prepričljivo. In očarljivo, zares očarljivo, četudi ta pridevnik vleče malo na kič. Kar je bilo videti, pa nikakor ni bil kič, pač pa poetičen sprehod skozi pravljice bratov Grimm in Andersenove pripovedke.

Izhodiščna zgodba je prihod prestrašene Ize v deklini dom, kjer je popolna novinka. Njena sostanovalka Zoja jo po prvotni zadržanosti prijazno sprejme in ji razkrije, da bo še isti dan v domu spoznavni večer s pižama partijem. Vrstijo se druge stanovalka in stanovalec doma, za vse pa se na odru poleg klasičnega igranja dogajajo še lutkovne predstave. Za vsako deklico (in dečka) so prizori iz pravljice ali zgodbe – iz Sneguljčice, Princese na zrnju graha, Deklice z vžigalicami, Špicparkeljca in Pepelke. Vsaka zgodba odraža posebnosti njihovih značajev.

Z režiserko Ireno Rajh se je igralkam in igralcu (Kiara Kežar, Sara-Lea Kummer, Mateja Mlinar, Dana Sadnikar, Delia in Emanuel Stern ter Lara Wakounig in Leon Pingist pri tehniki) posrečilo na oder postaviti izrazito barvito (svet-lobni efekti so to še dodatno stopnjevali), lirično, pravzaprav zelo nežno, a tudi zabavno, hudomušno in humorno predstavo. Zelo lepo predstavo. Pri čemer izraz, da se jim je to posrečilo, ni ravno posrečen. Kajti do tega rezultata niso prišli po sreči, temveč s pridnim delom, ki se je začelo že na poletni gledališki in lutkovni delavnici v Ankaranu (za udeležbo v prihodnjem letu so se odločili že sedaj) in po dolgoletnem skupnem nastopanju in vajah. Na odru je njihova usklajenost povsem samoumevna. Skratka, tudi šentprimoška predstava Pravljice za lahko noč sodi med tiste številne koroški odrske produkcije, za katere bi bilo nadvse škoda, če bi po premieri zanje bil že konec. Najboljše sredstvo zoper tako težavo je povabilo na gostovanje.

- **Skupine Europeade 2020 so določene. Avtor: Sebastjan Trampusch. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 44, 22. 11. 2019, str. 19**

Europeada 2020

<https://www.novice.at/novice/sport/skupine-europeade-2020-so-dolocene/>

Škocjan. Minulo soboto je v Škocjanu potekalo žrebanje skupin za četrto evropsko prvenstvo avtohtonih manjšin v nogometu, ki bo 2020 na Koroškem. Nasprotniki Team Koroška v skupini A bodo Lužiški Srbi iz Nemčije, Cimbri iz Italije in Nemci na Danskem.

Le skok stran oddaljeno od prizorišča Europeade 2020 okoli Klopinskega jezera so bile minulo soboto v prireditvenem centru K3 v Škocjanu določene skupine tekmovanja, ki bo potekalo od 20. do 28. junija na Koroškem.

Navzoče so pozdravili trije člani organizacijskega tima, ki so vodili skozi večer – Marko Haschej, Marko Loibnegger in Marko Oraže. Prvi gost na odru pa je bil Loránt Vincze, predsednik Federalistične unije evropskih narodnosti, kratko FUEN, ki je prireditelj Europeade. Vincze je poudaril, da je Europeada veliko več kot zgolj igranje nogometa na igrišču. Temveč, da je tudi kraj srečanja različnih kultur in različnih jezikov. Cilj Europeade pa je po njegovih besedah tudi, da se manjšine predstavijo večini.

Robert Kojc z Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu je poudaril pomen dobrih sosedskih odnosov in čezmejnega sodelovanja. Eno prizorišče Europeade 2020 bo namreč tudi v Sloveniji. To bo športni park Ugasle peči na Prevaljah.

Za deželo Koroško, ki je skupaj z Narodnim svetom koroških Slovencev in Slovensko športno zvezo vložila kandidaturo za izvedbo, je spregovoril Stefan Sandrieser, ki je izrazil željo, da se Koroška predstavi kot kot odprta in v prihodnost usmerjena dežela. Gotovo si bodo pri deželi nekaj namislili, je Sandrieser odgovoril na vprašanje, katera nagrada čaka Team Koroška v primeru, da bo ekipa zmagovalka na Europeadi 2020. Koroška, šport in družba pa so po besedah Sandrieserja zdaj že zmagovalci Europeade.

Oficialno himno Europeade 2020 je predstavila skupina Matakustix.

Za moško tekmovanje se je prijavilo 24 ekip, ki bodo tekmoval v šestih skupinah po štiri ekipe.

Domačemu Team Koroška je bila še pred žrebanjem dodeljena skupina A. Po sklepu predsedstva FUEN pa so se v skupini A tudi znašli Nemci na Danskem, ki so se prav tako potegovali za izvedbo Europeade 2020 in ki naslednje leto praznujejo 100. obletnico plebiscita v Schleswigu. V skupino A so bili izžrebani še Cimabri iz Italije in Lužiški Srbi iz Nemčije.

V ženskem tekmovanju bo sodelovalo sedem ekip. Nasprotnice Team Koroška v skupini X bodo Južne Tirolke iz Italije, Nemke iz Rusije in Retoromanke iz Švice.

Primorski dnevnik, Trst

- **Albert Voncina. Zamejci čez mejo kakor tujci: Slovenija - po primeru Angelike Mlinar težave za ritmične telovadke tržaškega Bora. Primorski dnevnik, št. 277 (22. nov. 2019), str. 3**
- **Peter Verč. Med prožnostjo in trmo: Slovenija - vključevanje zamejcev v življenje matice. Primorski dnevnik, št. 277 (22. nov. 2019), str. 3**
- Vesna Pahor. Svetoivanski Narodni dom zamuja, »a naj nas ne skrbi«: Sv. Ivan – do konca leta naj bi objavili razpis za obnovo oz. določitev izvajalca del. Primorski dnevnik, št. 277 (22. nov. 2019), str. 6
- Aldo Rupel. Monumentalni popis ledinskih imen: Dolenje – v knjigi o starodavni prafari v Praprotnem. Primorski dnevnik, št. 277 (22. nov. 2019), str. 16
- Sandor Tence. V rimskih glavah meja s Slovenijo poteka pri Vrhniki: knjiga – Tone Hočevar in njegove Skušnjave. Primorski dnevnik, št. 278 (23. nov. 2019), str. 4
- Sindikat slovenske šole spet do dodeljenega mesta: Rim, Trst – razveseljiva novica na spletni strani agencije Aran. Primorski dnevnik, št. 278 (23. nov. 2019), str. 5
- **Kaj bi morale evropske države narediti za ustrezno poučevanje manjšinskih jezikov: poročilo visokega predstavnika ZN za manjšine Fernanda De Varennesa. Primorski dnevnik, št. 279 (24. nov. 2019), str. 11**
- Peter Verč. »Predlog, ki ustvarja gete, ni dober«: intervju – predsednik deželne sveta FJK Piero Mauro Zanin pred današnjim obiskom v Ljubljani. Primorski dnevnik, št. 281 (27. nov. 2019), str. 3
- (iž). Materni jezik tli v podzavesti človeka: Trst – v Peterlinovi dvorani dobro obiskan večer o maternem jeziku in psihoanalizi. Primorski dnevnik, št. 282 (28. nov. 2019), str. 7

• **So zamejci v Sloveniji tujci? Albert Voncina. Trst. Primorski dnevnik, Trst, 22. nov. 2019**
Po primeru koroške Slovenke Angelike Mlinar težave za ritmične gimnastičarke tržaškega ŠZ Bor
<https://www.primorski.eu/se/so-zamejci-v-sloveniji-tujci-AH393174>

Ali je tuja državljanica lahko ministrica v slovenski vladi? Vprašanje je na prvi strani sredine izdaje postavil ljubljanski Dnevnik po novici, da je Stranka Alenke Bratušek (SAB) za ministrico za področje

razvoja, strateške projekte in kohezijo predlagala koroško Slovenko Angeliko Mlinar, ki (še) nima slovenskega državljanstva. Podobno vprašanje si je v Sloveniji postavil še marsikdo, ni pa edini primer, v katerem v Sloveniji Slovence, ki živijo v drugi državi, nimajo pa slovenskega državljanstva, obravnavajo kot »tujce«. Prejšnji teden je Gimnastična zveza Slovenije (GZS) sporočila, da so zanjo ritmične gimnastičarke tržaškega Športnega združenja Bor »tujke« in zaradi tega nimajo več pravice do nastopa na slovenskem državnem prvenstvu in v državnem pokalu. Ali bolj pravilno: nastopijo lahko le »izven konkurence«.

- **Peter Verč. Med prožnostjo in trmo: Slovenija - vključevanje zamejcev v življenje matice. Primorski dnevnik, Trst, št. 277 (22. nov. 2019), str. 3**

Lahko prejemajo odlikovanja, načeloma pa ne smejo biti predsedniki - Nekateri to vseeno postanejo

Ljubljana, Trst - »Republika Slovenija omogoča in pospešuje vključevanje zamejskih Slovencev v družbeno in politično življenje matičnega naroda,« piše v Zakonu o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja, ki so ga izglasovali aprila 2006. Pravilo je marsikje veljajo, še preden bi bilo napisano. In obratno: pravila se tudi po sprejetju zakona ne upošteva.

Že kmalu po osamosvojitvi Slovenije so sprejeli pravilnik, ki je določal, da se za Slovence brez slovenskega državljanstva lahko na fakultetah razpiše dodatno število prostih vpisnih mest in še danes šolsko ministrstvo vsako leto posebej določi število vpisnih mest za Slovence brez slovenskega državljanstva.

Ta posebna obravnava lahko zamejske Slovence postavi v privilegiran položaj. Dijaki iz zamejstva si lahko izborijo mesto na eni izmed fakultet, četudi so na tej zavrnilo slovenske maturante z boljšo oceno. Hkrati pa nastaja diskriminacija med zamejci. Zamejski dijak, ki ima samo italijansko državljanstvo, se na razpis prijavi kot Slovenec brez slovenskega državljanstva, s čimer ima več možnosti, da ga bodo sprejeli; njegov sošolec, ki ima ob italijanskem tudi slovensko državljanstvo, pa te možnosti nima - razen če ne zamolči slovenskega državljanstva, kar pa ni skladno z zakonom. So pa tudi primeri, ko zamejci niso v prednosti. Leta 2008 je bil Tržačan Miran Košuta izvoljen za predsednika Slavističnega društva Slovenije, a se je zapletlo, ker bi po zakonu o društvih moral imeti vsaj začasno bivališče v Sloveniji. Zakona o društvih niso prilagodili, a letos je tržaški pesnik Marko Kravos vseeno brez zapletov postal predsednik Društva Bralna značka. Prebivališče ima v Trstu. Zakaj se z njim ni ponovil »primer Košuta«, ne ve, domneva pa, da vsaka organizacije po svoje rešuje birokratske zaplete. Vse je torej prepuščeno iznajdljivosti in na drugi strani prožnosti birokratov. Kako težko je biti Slovenec »z onkraj«, Kravos občuti pogosto. »Večkrat mojih podatkov računalniški sistem v Sloveniji ne prenese,« pravi. Spomni se, da je imel sredi devetdesetih velike težave, ker so ga pri reševanju njegove stiske silili, naj prijavi začasno prebivališče v Sloveniji. Zdelo se mu je, da na ta način Slovenija želi raznarodovati slovenski prostor na drugi strani državne meje.

V nekaterih zakonih pa je izrecno določeno, da je treba Slovence brez slovenskega državljanstva obravnavati tako kot slovenske državljane. V 12. členu Zakona o Slovenski akademiji in umetnosti (SAZU) piše, da je za rednega oziroma izrednega člana SAZU »lahko izvoljen tudi znanstvenik ali umetnik slovenskega rodu, ki ni državljan Republike Slovenije, če je dejavno povezan z domovino«. Tudi pri podeljevanju Prešernove nagrade ni ovir. Jasna Merku nam je potrdila, da njen oče Pavle, nagrajenec za življenjsko delo leta 2014, slovenskega državljanstva ni imel. Tudi vsa razna državna odlikovanja lahko prejmejo Slovenci, ki nimajo slovenskega državljanstva. Edina izjema je red za izredne zasluge, ki je najvišje državno odlikovanje. Tega se po zakonu podeljuje slovenskim državljanom »ter izjemoma skupinam državljanom, pravnim osebam, drugim organizacijam in najvišjim tujim državljanom«.

Pravila se torej spreminjajo od področja do področja. Ponekod se na mejo ne zmenijo, ponekod jo doživljajo zelo togo. Marko Kravos sicer izzivalno sprašuje, kako je v zamejstvu: bi vsaka zamejska organizacija sprejela Ljubljana ali Mariborčana odprte glave?

- **Kaj bi morale evropske države narediti za ustrezno poučevanje manjšinskih jezikov: poročilo visokega predstavnika ZN za manjšine Fernanda De Varennesa. Primorski dnevnik, št. 279 (24. nov. 2019), str. 11**

Kaj bi morale evropske države narediti za ustrezno poučevanje manjšinskih jezikov : Poročilo visokega predstavnika ZN za manjšine Fernanda De Varennesa. Primorski dnevnik, Trst, 24.11.2019, št. 279, leto 75, str. 11

V prihodnjih dneh, 28. in 29. novembra, bo na sedežu Združenih narodov v Ženevi potekalo letno srečanje organizacij narodnih in jezikovnih manjšin, ki bo tokrat v celoti namenjeno poučevanju jezikov manjšin oziroma izobraževanju v jezikih manjšin. Posebni poročevalec Združenih narodov za jezikovne manjšine Fernand De Varennes je letošnje zasedanje pripravil veliko temeljiteje, kot so to počeli njegovi predhodniki. Organiziral je namreč tri predhodne posvete, v Evropi, Aziji in Afriki, na katerih je zbral veliko predlogov in ocen, ki jih je nato strnil v temeljne dokumente, o katerih bo tekla razprava na ženevskem zasedanju.

Evropski posvet je potekal 6. in 7. maja letos v Bruslju. Udeležili so sega predstavniki 175 organizacij iz številnih evropskih držav; v dveh dneh so osvetlili vse aspekte problematike poučevanja v manjšinskih jezikih oziroma učenja manjšinskih jezikov in na tej osnovi je De Varennes pripravil obsežno poročilo, ki bo temelj razprave na ženevskem zasedanju; pravzaprav bodo predmet razprave tri poročila, kajti podobno poročilo je De Varennes pripravil tudi po azijskem in afriškem zasedanju.

Poročilo po uvodu, v katerem je opisan potek priprav, vsebuje poglavje, ki zadeva prednosti dvojezičnega učenja za pripadnike jezikovnih manjšin, nato pa štiri sklope priporočil: dimenzijo človekovih pravic v zvezi s tem vpraša-njem, zakonodajo in politiko držav, pedagoški pristop ter kakovost in nadzor.

Zakaj poučevanje manjšinskih jezikov?

Mednarodno pravo je glede tega vprašanja dokaj megleno, saj pravica do izobraževanja, ki je zapisana v med-narodnih listinah, ni bolje opredeljena. Obstaja pa vrsta mednarodnih dokumentov, ki zadevajo pravice otrok, prepoved diskriminacije, in pravico do maternega jezika, ki zavezujejo k zagotavljanju poučevanja jezikov manjšin. Iz teh dokumentov jasno izhaja, da imajo pripadniki manjšin pravico do kakovostnega poučevanja v svojih jezikih, kjer je to možno.

Jezikovne pravice so namreč se-stavni del številnih mednarodnih in regionalnih določil o človekovih pravicah. V Evropi so to obe listini Sveta Evrope, Okvirna listina za zaščito narodnih manjšin in Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih, pa tudi številni dokumenti Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi OVSE, med drugim Haaška priporočila glede izobraževalnih pravic narodnih manjšin. Gre torej za zavezujoča določila mednarodnega prava za države, ki so omenjene listine ratificirale.

Izobraževanje je ena temeljnih pravic manjšin. Pomanjkanje izobraževanja v jeziku manjšine ali poučevanja manjšinskega jezika je eden glavnih razlogov za šibitev oziroma celo izumiranje manjšin v Evropi in v svetu.

Poleg določil o jezikovnih pravicah je treba pri tem upoštevati tudi določila o enakopravnosti in prepovedi diskriminacije pri čemer dokument opozarja na učinkovitost sistemov, pri katerih se v nekem dvojezičnem okolju vsi učijo jezika večine in manjšine.

Nadalje je tu omenjen pozitiven učinek učenja manjšinskega jezika pri integraciji in pri uveljavljanju večkulturnosti, pri čemer poročilo opozarja, da morajo biti manjšinske šole, kjer obstajajo, odprte vsem učencem in ne smejo ustvarjati nekakšne segregacije dela prebivalstva.

Poučevanje jezikov manjšin zagotavlja tudi razvoj neke skupnosti in daje dostojanstvo njenim pripadnikom, nenazadnje pa je tu še ekonomska dimenzija, ne samo, ker predstavlja učenje manjšinskega jezika tudi možnost zaposlitve učnega osebja z ustreznim znanjem in ker statistični podatki kažejo, da predstavlja kakovostno poučevanje teh jezikov dejansko zmanjšanje stroškov države.

Končno pa sta zagotavljanje jezikovne raznolikosti in pozitiven pristop k prizadevanjem manjšinskih skupnosti tudi prispevek k stabilnosti, miru in preprečevanju konfliktov.

Jezik je temeljnega pomena za ohranjanje jezikovne raznolikosti ter kulturne in jezikovne identitete; jezik, ki ga nihče ne poučuje, bo zagotovo izginil.

Celotno poročilo je na spletni strani

<https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Minorities/IntegratedEuropeRecommendations.pdf>

Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter

- **»Čebela je edina žuželka, ki nabira hrano za ljudi«. –dm-. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 48, str. 2-3**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_48.pdf

18. novembra 2011 so kruh, maslo, med, mleko in jabolko prvič prišli na krožnike skoraj 270 tisoč slovenskih otrok, vzgojiteljev in učiteljev. Pobudnica - takrat še - »medenih zajtrkov« je bila Čebelarska zveza Slovenije, ki je želela predvsem izobraževati in ozaveščati mladino na šolah in v vrtcih o pomenu čebel in čebeljih pridelkov. Akcijo so želeli razširiti v vseslovensko in vanjo vključiti tudi ostale pridelovalce slovenske hrane, k projektu so tako v letu 2012 pristopila tri slovenska ministrstva, tri zbornice in številne druge javne institucije.

Predvsem zaradi prizadevanj dolenskega župnika Vilija Hribernika, ki je tudi sam čebelar, sta se programu kasneje pridružili tudi obe porabski dvojezični osnovni šoli (na Gornjem Seniku in v Števanovcih), letos prvič pa so na »Tradicionalni slovenski zajtrk« povabili tudi učence slovenskih skupin OŠ Jánosa Aranya v Monoštru.

Letošnji zajtrki na treh porabskih šolah so se po tradiciji odvijali v dneh okoli 15. novembra, dneva slovenske hrane, pobudnik dogodka na monoštrski šoli 19. Novembra pa je bil Generalni konzulat RS. »Dvojezični šoli projekt že uspešno izvajata, ker pa imamo tudi v Monoštru slovenski skupini, smo predlagali izvedbo tudi na tukajšnji tukajšnji šoli,« smo izvedeli od slovenske generalne konzulke Metke Lajnšček, ki je še dodala: »Namen te pobude je izobraževati, obveščati in ozaveščati šolajočo se mladino in širšo javnost o pomenu zdravega zajtrka, o pomenu domače, lokalno pridelane hrane oziroma o pomenu gibanja in varovanja narave.«

- **Slovenski medeni zajtrk. Agica Holec, ravnateljica. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 48, str. 3**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_48.pdf

15. novembra smo imeli na DOŠ Števanovci tradicionalni medeni zajtrk. Že peto leto ga organiziramo s pomočjo čebelarjev iz Slovenije: s čebelarjem Jakom Magyarjem ter z župnikoma Dejanom Horvatom in Vilijem Hribernikom. V tem letu se jim je pridružil tudi bivši ravnatelj šole iz Bakovcev, ki se tudi ukvarja s čebelarstvom.

Na naš slovenski zajtrk sem povabila še goste: predsednika Državne slovenske samouprave Karla Holec, generalno konzulko RS v Monoštru Metko Lajnšček in višjo svetovalko za porabsko slovensko šolstvo Valerijo Perger.

- **Delavnica na DOŠ Števanovci. Agica Holec, ravnateljica. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 48, str. 3**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_48.pdf

14. novembra smo na Dvojezični osnovni šoli Števanovci imeli delavnico za učence nižjih in višjih razredov. Vodile so jo knjižničarka Metka Celec in tri gospe, ki šivajo punčke za UNICEF. Te punčke prodajajo, denar od prodaje pa dobijo otroci v Afriki za obvezno cepljenje.

Gospe, ki jih je sedem v tej skupini, so vse upokojenke, punčke prodajajo po 20 evrov. Pletejo jim tudi obleke.

Na začetku delavnice je Metka pripovedovala otrokom pravljico in še zgodbico. Potem so ženske na kratko predstavile svoje delo in opisale delitev nalog v tej skupini. Njihov cilj je pomagati revnim

otrokom do boljšega zdravja in pri cepljenju. Učenci so lahko risali punčke, jih izrezali, narisali obraz in jih v telo nadevali z vato. Nekateri so zelo pridno delali. Medtem smo se pogovarjali. Delavnica je potekala aktivno in v prijateljskem vzdušju.

- **Več cajta prežive v Sloveniji kak na Vogrskom. Silva Eöry. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 48, str. 4**

Szabolcs Andrejek - poštar in nogometaš

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_48.pdf

Gda sva se v Murski Soboti v eni krčmi najšla po njegovej službi, sam njemi v špajsi prva pravla, ka sam ga bole žmetno »zgrabila«, kak bi predsednika rosaga. Par kednov je trpelo, ka sva najšla cajt za intervju, vej pa je Szabolcs Andrejek z Gorenjoga Senika trno zaposleni mladi pojep.

- Je tebi kaj leži bilou, ka si se navčo po domanje gučati kak mogauče drügam mladim v Porabji, vej pa znamo, ka je biu tvoj pokojni oča Prekmurec?

»Gvüšno je tau pomagalo ali zavolo toga, ka sam očo zgübo trno rano, leta 2011, morem prajti, ka so k tomi, ka znam po slovensko gučati, dosta pripomogli tüdi žlata in pajdaši, tak športni kak drügi, zdaj pa je k tomi cuj prišlo ške moje delo. Zdaj je tak gé, ka več cajta preživem v Sloveniji kak na Vogrskom.«

- Kak pa je bilou s tvojim včenjom slovenskoga gezika v šauli?

»Na gornjeseniški osnovni šauli sam se včiu slovenski gezik, na srednjoj, odo sam na strokovno šaulo Béle III. v Monoštri, pa nej, čiglij je bila prilika. Leranca Erika Köleš Kiss, gnešna slovenska parlamentarna zagovornica, mi je pravla, ka bi mi tau leko trno dosta pomagalo v mojom žitki, samo ges sam ji pravo, ka treneram nogomet in zavolo toga nemam cajta, ka bi odo k pouki slovenskoga gezika. No, te pa je tak prišlo, ka sam pred sedmimi lejti začno špilati nogomet v Sloveniji. Po tistom sam iz leta v leto baukše gučo slovenski. Zdaj ka že eno leto delam na Pošti Slovenija, raznašam pošto v vesnicaj pouleg Murske Sobote, pa ške več morem gučati slovenski, najbolje prekmurški. Gda sam biu na izobraževanji v Maribori, so mi pravli, ka je nej nevola, če mo po domanje gučo, vej pa do me Prekmurci razmeli.«

- **Medene figice smo pekli v Števanovci. Klara Fodor, predsednica. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 48, str. 5**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_48.pdf

Slovenske penzionistke že več lejt pečemo medene figice vküper s šaularskimi mlajši. Najprvim smo pekle samo zasé, stere smo se podale na tau delo, lajnsko leto pa že več stau falatov, zatok, aj na predbožičnom srečanji Dröjštva penzionistov vse navzauče leko ponidimo.

Tau medgeneracijsko delo smo zatok začnili mi, aj se mlajši med delom tü srečajo z nami starejšimi kak babicami, aj se leko kaj starinsko navčijo, aj se spoznavajo z delom v küjnji. Drügi naš cilj je pa, aj njim pomagamo bola spoznati, se spadašivati s porabskim slovenskim djezikom.

Vej pa če so več vör med nami, njim li pride kaj v vüje. Zatau smo najprvim prosili gorejnjoseničko, od lajnsko lajnskoga leta pa števanovsko šaulo. Dobro nam je spadnilo, ka sta obadvej ravnateljici pozitivno vzele našo idejo za medgeneracijsko delo.

- **Medgeneracijska delavnica v Kuzmi. Klara Fodor. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 48, str. 5**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_48.pdf

19. pa 21. novembra so na Osnavni šauli v Kuzmi letos pá pripravili medgeneracijsko delo s kompjuteri, kam so pozvali slovenske porabske pezioniste pa 7. klas mlajše Dvojezične osnavne šaule Števanovci. Starejšim so pridni domanji mlajši pomagali, aj vseprvim pa vsebola leko napravijo pa si zapaumnijo, ka njim je školnik razmejno tolmačo pri vör. Zvöjn včenjé smo se meli čas spoznavati pa padašivati tü. Tak lepau so nas goraprijali, ka smo pozabili na tau, ka se včijmo.

- Slovenska zagovornica sodelovala v obravnavi zakona. F. Sütő. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 48, str. 6

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_48.pdf

Slovenska zagovornica Erika Köleš Kiss je 18. novembra 2019 s pooblastilom Komisije za narodnosti Parlamenta sodelovala v razpravi o Zakonu o poklicnem izobraževanju št. T/7843, v kateri so povzeli poročila posameznih komisij in predloge k spremembi zakona. Erika Köleš Kiss je posredovala mnenje omenjene komisije.

- Vanekovo stoletje. Tekst: Ernest Ružič. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 28. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 48, str. 9

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_48.pdf

Nove knjige

Po prvem zborniku Pravo – narod – kultura (2001, urednika Borut Holcman in Franci Ramšak), drugem Bosa pojdiva, dekle, obsorej (2010, urednica Etelka Korpič Horvat), je izšel tretji zbornik Vanekovo stoletje, zaokvirjen v 100-letnico rojstva in 20-letnico smrti dr. Vaneka Šiftarja. Zbornik so izdali Pravna fakulteta Univerze v Mariboru, Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija in Inštitut za narodnostna vprašanja.

Urednica je Darja Senčur Peček, recenzenta pa sta bila Marko Jesenšek in Silvo Devetak. Doslej sta izšli še dve knjigi, in sicer Ob Muri in daleč čez – korespondenca dr. Vaneka Šiftarja z nekaterimi pomurskimi rojaki (2011, urednik Mirko Munda) in Dr. Vanek Šiftar – slovenski romolog (2011, urednik Mladen Tancer).

Ideja za tretji zbornik je nastala v Ustanovi dr. Šiftarjevi fundaciji kot del obeleževanja stoletnice rojstva Vaneka Šiftarja, ustanovitelja Vrta spominov in tovarštva ter pobudnika ustanovitve Ustanove dr. Šiftarjeve fundacije. Recenzenta ugotavljata, da zbornik prinaša nova spoznanja na raziskovalnih področjih, povezanih z delovanjem Vaneka Šiftarja, njegovih sopotnikov in naslednikov. Hkrati je poklon Vaneku Šiftarju, profesorju, raziskovalcu, pravniku, romologu, pesniku, družbenemu delavcu in humanistu ter zaveza vsemu, za kar se je zavzemal – vrednotam humanizma, varstvu človekovih pravic, demokraciji in miru.

V tekstu Vanekovo stoletje urednica Darja Senčur Peček izpostavlja, da monografijo sestavlja petintrideset znanstvenih in strokovnih prispevkov. V prvem delu so spominski prispevki, ki osvetljujejo življenje in različna področja delovanja treh pomembnih, med seboj povezanih Prekmurcev: Vaneka Šiftarja, njegovega sopotnika Antona Vratuše in lani umrlega Franca Kuzmiča.

Delo, Ljubljana

- Na popravnem izpitu Slovenije. Janez Markeš. Delo, Ljubljana, Sobotna priloga, 23. november 2019

<https://www.delo.si/sobotna-priloga/na-popravnem-izpitu-slovenije-248561.html>

Potezo stranke SAB, ko za ministrico za razvoj, strateške projekte in kohezijo predlaga Angeliko Mlinar, bi težko označili kot slabo. Podobno je veljalo že v času evropskih volitev, ko jo je spomladi letos predlagala za evroposlanko. Tedaj je bil argument Alenke Bratušek ta, da predlagajo Slovenko iz avstrijske Koroške in da ima tudi pomembne politične izkušnje. Bila je podpredsednica evropske stranke Zavezništva liberalcev in demokratov za Evropo (Alde), bila je tudi že avstrijska evropska poslanka kot tudi poslanka avstrijskega parlamenta, v katerem je prisegla v slovenščini. Bila je soustanoviteljica avstrijske stranke Neos, s katero je zaradi načelnih razlogov prišla v notranje nesoglasje. Za *Delo* je vabilo za prehod v slovensko politiko na povabilo Alenke Bratušek pojasnila takole: »Sama nisem veliko razlagala, da ne nameravam ponovno kandidirati na listi svoje stranke Neos, a v Bruslju so vedeli. V Aldeju so me intenzivno prepričevali, naj vendarle kandidiram, a sem vsem in vsakič znova pojasnila, da čeprav sem rada poslanka in čeprav mislim, da svoje delo

solidno opravljam, ni govora, da bi kandidirala proti lastni stranki. To sem pojasnila tudi Alenki Bratušek, ki me je nato povabila, naj postanem nosilka liste SAB. Najprej sem bila presenečena, a sem se potem odločila, da izziv sprejemem.«

Gre, skratka, za politično osebnost, ki ni zgolj pasivna opazovalka (političnega) sveta okrog sebe, temveč je angažirana, živi s svojimi prepričanji in se je zanja pripravljena tudi boriti in izpostaviti. Takšna je logična izpeljava dejstev, ki jih niza že njena biografija iz časov, ko je kot mlado dekle premagovala predsodke sovražnega nemško-koroškega okolja proti Slovincem. Nemški Heimatdienst jo je tožil zaradi izjave, da hočejo uničiti narodno skupnost. Ni mu uspelo. Nasprotovala je prevelikemu zblíževanju koroških Slovencev z nemškimi nacionalisti, kandidirala je tudi v slovenske manjšinske organizacije, čeprav je vedela, da niti po politični orientaciji niti kot ženska nima najboljših možnosti. V resnici je bila tudi njena – posledično neuspešna – kandidatura za slovensko evropsoslanko v veliki meri pogojena z okoliščinami, ki so objektivno presegle njene osebne kakovosti. Stranka SAB je bila prešibka za izvoljivost kakršne koli poslanke ali poslanca in to se glede na politični in osebni profil slovenskih evropskih poslancev kaže kot škoda in manko.

Vrnitev ideje, da se Angeliko Mlinar spet vključi v okolje interakcije med Slovenijo, EU in koroškimi Slovenci, je v tem predlogu za ministrico dobra in ustvarjalna. Da ima opraviti s »strateškimi projekti«, kohezijo, skratka z EU, je že v izhodišču posrečena. Navadno se slovenski elektorat in politična javnost razočarata nad skorajda vsako politično osebnostjo, ki se v izhodišču kaže kot pozitivna, zdi pa se, da bi tokrat rečeno – upajmo, da ne s preveliko mero tveganja – lahko bilo drugače. Temu v prid govori nekaj argumentov.

- **Kaj hoče povedati francoski predsednik. Mimi Podkrižnik. Delo, Ljubljana, 23. november 2019**

Macron in klišeji o arogantni Franciji: Politično je zelo pomembno, da v Evropi ne izgubimo liberalne linije.

<https://www.delo.si/novice/svet/kaj-hoce-povedati-francoski-predsednik-252069.html>

Recimo, da resna (politična) analiza ne prenese stereotipiziranih refleksov, v nasprotnem je bodisi odraz pomanjkljive umnosti bodisi manipulacija. Zato je tudi prizadevanje francoskega predsednika **Emmanuela Macrona**, da prebudi uspavano Evropo, najbrž treba razumeti kot namerno dramljenje iz inercije in provokativno zbadanje evropske javnosti. In zato tudi v intervjuju, ki ga je pred kratkim dal za *Economist*, ne kaže počez prepoznati arogance v francoskem nacionalnem značaju in namere Pariza, da po svojem okusu in za lastno korist manevrira Evropsko unijo. Takšnih klišejskih pripomb v zadnjem času ni malo, v Franciji in nič manj pri nas, kjer močno naslonjeni na germanski svet politično in medijsko na splošno pritrjujemo nemški viziji Evrope, pariške evropske pobude pa hitro prebudijo tudi pavšalno negativne odzive. A so gotovo vredne temeljite razprave.

Težave in hrepenenje Zahodnega Balkana

Z novim pariškim pogledom na Evropo in svet predsednik Macron zadnje čase ne vznemirja le balkanskih koncev – in posebno južnejše čakalnice za EU –, ampak prav tako mnoge evropske partnerje: posebej kritičen je, recimo, **Donald Tusk**, odhajajoči predsednik evropskega sveta in novi predsednik Evropske ljudske stranke (EPP). Zlasti po tem, ko je Francija sredi oktobra v Bruslju vložila veto na začetek pristopnih pogajanj Severne Makedonije in Albanije z EU in je pod (francoskim) vprašanjem morda tudi evropska perspektiva BiH, Črne gore, Kosova in Srbije, je razburjenja ogromno. Še dodatno je završalo po intervjuju, ki so ga z Macronom objavili v reviji *Economist*.

Prvi med Francozi je v njem spustil kar nekaj strašilnih bombic, ki so vzbudile ne malo zgražanja, oziroma je, kot v pogovoru za *Delo* razmišlja **Christian Lequesne**, ugledni profesor političnih ved na pariški Sciences Po, »govoril povsem odprto, kajti prespraševal je EU pa tudi Nato kot strateško alianso in izjavil, da se kaže preusmeriti k evropski obrambi«. Zdaj ko z mnogih strani retorično

pada po uradnem Parizu – recimo zaradi Macronove oznake, da je Nato možgansko mrtev (A kaj poveza res ne prenese ostre kritike?) in je Bosna tempirana bomba (Kaj tega ne rečemo medijsko kdaj tudi sami?) –, politolog Lequesne poudarja dvoje: »Najprej bi izpostavil Macronovo odločnost, da se je treba biti za Evropo, kajti on resnično verjame vanjo, tega pa je pri evropskih politikih čedalje manj. Kot drugo moram reči, da bi naš predsednik moral bolj paziti na svoj slog, na besede, ki jih uporablja. Pri voditelju tako velike države, kot je Francija, niso dovolj le intelektualne analize, ampak mora vzbujati zaupanje.

Zato je zdaj čas, da se pomiri in si poskuša pridobiti zaveznike.« Očitno se tega zaveda tudi sam, kajti kmalu po tem, ko je Francija rekla ne pristopnim pogajanjem Skopja in Tirane z EU, je v Pariz povabil makedonskega predsednika **Steva Pendarovskega**. »Macron se zaveda, da bodo, če ne bo pomiril tona, izbruhnili klišeji o francoski aroganci.«

- **V EU politiki mečejo probleme tehnokratom. Zato vstopajo populist. Saša Vidmajer. Delo, Ljubljana, Sobotna priloga, 23. november 2019**

René Cuperus z nizozemskega inštituta Clingendael razlaga mentaliteto evropskega severa, socialdemokratske ideje, združene s protipriseljensko politiko.

<https://www.delo.si/sobotna-priloga/v-eu-politiki-mecejo-probleme-tehnokratom-zato-vstopajo-populisti-250113.html>

Konec minulega tedna je v Ljubljani sodeloval na okrogli mizi z naslovom Evropske identitete in kulture, ki sta jo organizirala Fundacija Friedrich-Ebert in Inštitut za narodnostna vprašanja. Pogovarjala sva se o populizmih, Evropi in njenih voditeljih, dometu Zelenih. Kritičen je do demokratičnega deficita v EU. Sogovornik je ekspert za evropsko politiko, populizme in globalizacijo, pred tem je bil svetovalec nizozemskega zunanjega ministrstva, predaval je evropsko in mednarodno politiko na več univerzah, je avtor v knjigi, v katerih analizira vzroke populizmov, šibkost evra, »nizozemski model«.

Na konferenci ste govorili o Evropi, ki globalno zaostaja, hkrati ima velike težave sama s seboj. Pravite, da gledamo implozijo EU?

Ena od mojih tez je, da se vsaka evropska država sooča s svojim lastnim brexitom, narobe je misliti, da je brexit samo stvar Združenega kraljestva. Francija ima svoj notranji brexit, upor rumenih jopičev, v vzhodnem delu Nemčije obstaja velikanski upor AfD, v srednji Evropi in na Balkanu gledamo beg možganov. In to se dogaja tudi v Sloveniji, nisem pričakoval, da je tudi vaša država del istega trenda, odhajanja mladih in talentiranih ljudi na Zahod. Brexit je metafora, postal je prisposoba trenj tranzicije, vsaka država se srečuje z bolečinami, ki se pojavljajo v različnih oblikah, toda povsod obstajajo zmagovalci in poraženci globalizacije. Večinoma gre za razkol med uspešnimi, dinamičnimi mesti in njihovimi mladimi, nadarjenimi ljudmi, ki jih denimo predstavljajo Zeleni v Nemčiji, in med poraženci, ki jih predstavljajo desničarski populist. To razkraja in fragmentira politično sredino. Stare ljudske stranke na Nizozemskem, v Nemčiji, Skandinaviji, pa tudi srednji družbeni razred, so ogroženi, pri čemer je populizem samo en izraz tega. Mediji so osredotočeni samo nanj, toda obstaja tudi tisto, čemur sam pravim elitizem. Gre za odhod elit iz politične sredine, na Nizozemskem celo obstajajo stranke samo za akademske, visokošolske profesionalce. Lahko bi rekli tudi, da so Zeleni stranka samo za akademsko izobražene.

Zeleni so na severu Evrope postali zelo uspešni, recimo v Nemčiji. Lahko zapolnijo praznino, ki jo pušča za seboj socialdemokracija?

Ne, zapolnijo lahko nastalo praznino samo za visoko izobražene volivce, na primer v mestih, ne morejo pa postati sredinska stranka. Obstajal je sicer tovrstni strah v Nemčiji, vendar so meje, do koder se lahko povzpnejo zelene stranke. Dodatna omejitev je, da so Zeleni še nepreizkušeni in niso sodelovali v vladah. Programsko so radikalni, nejasno ostaja, ali so njihove ideje ekonomsko realne, ali pa škodujejo gospodarstvu. Na Nizozemskem smo mislili, da je s socialdemokracijo konec in da bodo v svoje roke vzeli stvari Zeleni, a so v nekem trenutku socialdemokrati spet dobili zagon. Javnomnenjske meritve so pokazale, da so drugouvrščena stranka, bistveno večja od

Zelenih. Slednji so zdaj na preizkušnji v zelo realni politiki. Veste, na Nizozemskem obstaja zelo obsežen program podnebne politike in ljudje se sprašujejo, ali ni preveč fanatičen, morda zanje celo škodljiv. Imamo ekstreme ukrepe, na avtocestah je zaradi zaščite okolja prepovedana vožnja več kot sto kilometrov na uro. Tudi meso bo postalo izjemno drago in podobni ukrepi. Za ljudi, ki so politično na sredini, je to nesprejemljivo. Gre tudi za vprašanje redistribucije, temu pravim ekološka razredna družba. Podnebne spremembe zelo ogrožajo ljudi, ki nimajo finančnega kapitala, ki si ne morejo privoščiti električnih avtomobilov in podobno. Če nekoliko pretiram: politika zoper podnebne spremembe je za bogate in ne za revne. Preizkušnja za Zelene je, ali so sposobni oblikovati politike, povezane s podnebnimi spremembami, ki bo pravične in egalitarne. Do zdaj niso bili uspešni.

- **Članstvo v EU kot odmikajoča se tarča. Janja Klasinc. Delo, Ljubljana, Sobotna priloga, 23. november 2019**

Janja Klasinc je nekdanja novinarka, v letih razpada in vojn na območju SFRJ je bila dopisnica Dela in RTV Slovenije iz Beograda. V dveh poslanskih mandatih slovenskega parlamenta je bila predsednica odbora za zunanjo politiko. Zdaj je sekretarka v sektorju za strateške študije in analize ministrstva za zunanje zadeve.

»Samo da nam je jasno: #odgovornost za ta #neuspeh ni v državah, Severni Makedoniji in Albaniji, ki sta upravičeno upali na pozitivno odločitev. Oni sta svojo obljubo držali. #EU je tista, ki je ni držala, zaradi notranjih težav. To škoduje verodostojnosti #EU ne le na #ZB, ampak tudi širše.«

<https://www.delo.si/sobotna-priloga/clanstvo-v-eu-kot-odmikajoca-se-tarca-250091.html>

V uvodu je citiran čivk, ki ga je 18. oktobra 2019 iz Bruslja, malo pred peto uro zjutraj, poslal v svet razočarani in odhajajoči evropski komisar za širitev EU Johannes Hahn. Noč pred tem so namreč evropski voditelji na evropskem svetu odločali o tem, ali bodo končno določili datum za začetek pristopnih pogajanj s Severno Makedonijo in Albanijo. Potem ko so voditelji prvi dan zasedanja presenetljivo hitro podprli zadnji dogovor evropskih in britanskih pogajalcev o brexitu, se je nato zataknilo v razpravi o začetku pristopnih pogajanj s Severno Makedonijo in Albanijo. Voditelji se, kljub večurni razpravi, niso mogli dogovoriti o sklepih. Kot poročajo številni mediji, je Francija vztrajala pri nasprotovanju zeleni luči za Severno Makedonijo, medtem ko so Nizozemska, Danska in Španija dale rdeči karton Albaniji. Vse druge članice, na čelu z Nemčijo, podpirajo začetek pristopnih pogajanj za obe državi, zato niso privolile v preložitev odločitve na prihodnjo pomlad. Razprava se je končala brez sklepov – kot že tolikokrat doslej.

Makedonija spremeni celo ime, Macron pa nič

V najtežjem položaju je zagotovo Severna Makedonija. Že od leta 1991, ko se je Makedonija po razpadu nekdanje SFRJ osamosvojila, je bilo njeno ime predmet spora z južno sosedo Grčijo. Makedonija se namreč od nekdanj imenuje tudi severna grška pokrajina, zato je Grčija ves čas trdila, da si je nekdanja jugoslovanska republika prisvojila njeno dediščino, dediščino Aleksandra Velikega. Spori okoli imena in tudi malce smešno postavljanje množice spomenikov in zgradb z antičnimi obeležji, malikovanje Aleksandra Makedonskega, ki so mu sredi Skopja postavili mogočen spomenik, po njem imenovali skopsko letališče in avtocesto, je v času vladavine stranke VMRO-DPMNE še poslabšalo odnose z Grčijo. Sprememba makedonske vlade na volitvah leta 2017 je pomenila pomemben preobrat. Novi levosredinski predsednik vlade Zoran Zaev, voditelj Socialdemokratske stranke, se je izkazal za veliko bolj prožnega voditelja kot njegov predhodnik Nikola Gruevski iz VMRO-DPMNE. Med prvimi potezami, ki bi vodile k izboljšanju odnosov z Grčijo, je bila zamenjava imena skopskega letališča, ki se namesto Aleksander Veliki danes imenuje Skopje Airport. Enako so storili z avtocesto, ki pelje proti Grčiji; zdaj se imenuje Prijateljstvo.

- Ko republika Slovenija posvoji zakon iz časa »zaposedbe« Primorske. Spomenka Hribar. Delo, Ljubljana, Sobotna priloga, 23. november 2019

Veliko sodb naših sodišč se mi zdi čudnih, spornih, skreganih z zdravo pametjo, toda primer, s katerim sem se seznanila po naključju, presega vse meje! Njegovo vsebino moram kolikor mogoče poenostaviti, da bi uvideli spornost, da ne rečem njegovo absurdnost!

<https://www.delo.si/sobotna-priloga/ko-republika-slovenija-posvoji-zakon-iz-casa-zaposedbe-primorske-252444.html>

V času, ko je po rapalski pogodbi Primorska spadala pod italijansko »zaposedbo«, so Italijani ravnali s prostorom in ljudmi, kako jim je to koristilo; nacionalizirali so zemljišča, spreminjali ljudem priimke in imena, preganjali slovenski jezik ... No, potem je prišla težko pričakovana svoboda, vrnitev Primorske Sloveniji/Jugoslaviji in leta 1991 še osamosvojitve Slovenije. Zdaj bi moralo biti vse drugače: morali bi se obnašati svobodno, kot je primerno suvereni naciji! Kako pa je na Primorskem? So sledi nekdanje italijanske »zaposedbe« izvirno slovenskega ozemlja izbrisane? Ne! Na Primorskem se slovenska država še vedno sklicuje na italijansko zakonodajo iz tistega časa: lastninska pravica zemljišč, ki so jih »zaposedli« Italijani, je bila pisana na »*Demanio dello Stato*«, torej na italijansko državo, na podlagi mirovne pogodbe z Italijo z dne 10. februarja 1947 je to postalo »splošno ljudsko premoženje« Slovenije oziroma Jugoslavije. To je v redu! Naša država, republika Slovenija bi morala to premoženje, ki so ga nacionalizirali Italijani, vrniti pravim lastnikom!

Vsaj v primeru parcele Tanje Milavec, dedinje po očetu, prvotnem lastniku Ivanu Trkmanu, ki meri 723 kvadratnih metrov, to ne drži. Primer je toliko bolj absurden, ker Italijani spremembe lastništva prisvojitve omenjene parcele niso vpisali v zemljiško knjigo in tudi odškodnine Trkman ni prejel (kasnejše potrdilo se »odlikuje« z dokazano ponarejenim podpisom!). Država Slovenija pa kljub temu parcele ne vrne zakoniti dedinji, ampak dokonča italijansko nacionalizacijo in sporno parcelo nacionalizira sama – si jo prilasti! Na sodišču naj bi predstavnik zemljiškega sklada celo izjavil, da se je druga svetovna vojna prehitro končala, sicer bi Italijani dokončali nacionalizacijo, zdaj pa jo dokončuje republika Slovenija ... namesto da bi popravila nameravano izvedbo krivice, jo naredi, zapečati sama!

Epilog nedokončane nacionalizacije

Ali je to razumljivo? Ali je to sploh mogoče? Slovenska država vrača nacionalizirano premoženje avstrijskim razlaščencem oziroma njihovim potomcem – čeprav so dejansko dobili odškodnino od Jugoslavije! In nekaterim je naknadno podelila državljanstvo, da so ja lahko dobili nazaj premoženje – slovenski državljanke pa nedokončano nacionalizacijo s strani Italijanov nacionalizira sama! Ali druga primerjava: zemljiški sklad (republika Slovenija) je pravkar izplačal RKC več kot 20 milijonov evrov odškodnine za nacionalizirano premoženje, od tega štiri milijone zato, ker ni mogla takoj koristiti vrnjenega premoženja – in ta isti zemljiški sklad je tožil dedinjo in iztožil s strani Italijanov nedokončano nacionalizacijo sporne parcele! Pravzaprav je bilo sklicevanje zemljiškega sklada (republike Slovenije) na takratne italijanske zakone tudi sicer neutemeljeno, saj nacionalizacija parcele ni bila končana!

Da si tega absurda ne izmišljujem, naj navedem, kako je to državno raboto utemeljilo višje sodišče leta 2013 v tožbi zemljiškega sklada (republika Slovenija) proti dedinji Tanji Milavec. (Sodba je postala pravnomočna leta 2016!) Višje sodišče ugotavlja, da je republika Slovenija »nasledila premoženje Italije, saj je bilo premoženje odvzeto na podlagi zakona in skladno z določbami zakona«. Tako se je v 9. točki obrazložitve oprlo na predpis, ki je v času razlastitve veljal v Italiji in urejal razlastitev (*Legge 25. giugino 1865, n. 2359*). Drugostopenjsko sodišče svojo odločitev nadalje opira na dejstvo, da je bil na podlagi navedenega zakona dne 7. julija 1932 izdan kraljevi dekret, na podlagi katerega je bila razglašena javna korist glede določenih nepremičnin (drugo poglavje zakona 2359). Sodišče v izpodbijani sodbi nadalje navaja, da je bila skladno z navedenim

predpisom izdana odločba o dokončni »zaposedbi« nepremičnin z dne 25. julija 1941, na podlagi katere je država pridobila lastninsko pravico na podlagi zakona. Namreč država Italija! Kot je razvidno: ne gre le za pozitivistično navajanje italijanskih zakonov, način njihovega navajanja daje vtis, da republika Slovenija ne priznava le legalnosti (kar je v redu), temveč tudi upravičenost (legitimnost) citiranih italijanskih zakonov in ravnanje po teh zakonih v času italijanske »zaposedbe« Primorske! Država Slovenija je (s tem, ko razlaščno nepremičnino jemlje za svojo lastnino) dejansko posvojila italijanske zakone, po katerih je oziroma naj bi bil razlaščen lastnik Ivan Trkman.

Če bi država, republika Slovenija sledila tej logiki, ji sploh ne bi bilo treba vračati premoženja slovenskim, avstrijskim ter nemškimi nacionalizirancem, saj jim je bilo premoženje odvzeto po zakonu, ki je veljal takrat – oziroma bi to lastnino nacionalizirala še sama!

- **Junckerjeva naslednica končno na cilju. Peter Žerjavič. Delo, Ljubljana, 25. november 2019**

Manj predvidljivosti v vladanju, večja politična razdrobljenost, spopadi znotraj političnih skupin.
<https://www.delo.si/novice/svet/junckerjeva-naslednica-koncno-na-cilju-252890.html>

Bruselj – Ursuli von der Leyen je kljub številnim zapletom uspelo sestaviti evropsko komisijo, ki bo pod njenim vodstvom začela delovati 1. decembra, z le enomesečno zamudo. Vladanje bo zapleteno, položaj pogosto nepredvidljiv.

Nova komisarska ekipa bo uradno izvoljena v sredo okoli poldneva na plenarnem zasedanju evropskega parlamenta v Strasbourgu. Novo sestavo morajo najprej uradno potrditi še države članice, na današnjem ministrskem zasedanju v svetu EU. Posebnost bo, da bo nova ekipa imela enega člana manj, kot je število držav članic, saj Združeno kraljestvo pred volitvami 12. decembra noče poslati v Bruselj svojega kandidata, čeprav bi ga moralo. Zaradi tega je evropska komisija sprožila postopek proti Združenemu kraljestvu, češ da z zavračanjem imenovanja krši pravo EU. Izbor Ursule von der Leyen je julija potekal v dramatičnih okoliščinah. Po uspešnem obračunu s sistemom vodilnih kandidatov so voditelji na kadrovske vrhu EU nepričakovano izbrali nemško krščansko demokratko. V parlamentu je z velikimi težavami zbrala dovolj glasov, le devet več od polovice. Proti von der Leynovi je, denimo, glasoval precejšen del skupine socialistov in demokratov (S&D), tudi oba njhova poslanca iz Slovenije, **Milan Brglez** in **Tanja Fajon**. Iz tega tabora naj v sredo ne bi več prišlo veliko glasov proti, saj novo ekipo, v kateri imajo devet komisarjev, podpirajo.

Zahtevni mandat

S&D, Evropska ljudska stranka (EPP) kot najmočnejša skupina in liberalci (Renew), v katerih je najmočnejši akter francoski predsednik **Emmanuel Macron**, bodo v evropskem parlamentu stebri naslednice **Jean-Clauda Junckerja**. Zaradi razdrobitve političnega prostora tako v evropskem parlamentu kot tudi v državah članicah bosta vladanje in sestavljanje koalicij za sprejemanje odločitev v EU še bolj zapleteni. Neuradna velika koalicija EPP in S&D, ki je v zadnjem mandatu imela glavno besedo, že tako ne more več vladati sama.

Zato so pričakovane bolj taktične koalicije, ki se bodo – odvisno od teme – usmerjale bolj na levo ali bolj na desno. Tudi v zadnjih petih letih so občasno nastajale takšne naveze, a v prihodnjih letih bo po napovedih iz parlamentarnih krogov položaj pogosto nepredvidljiv. Številne napetosti ostajajo znotraj samih skupin. EPP se še ne more odločiti, ali bo pri njih lahko ostal madžarski Fidesz. V S&D so močne napetosti med »nemško« in »špansko« frakcijo. V liberalnem taboru (Renew) morajo s kar nekaj stresa spremljati veliko ambicioznost macronistov.

Ambiciozni načrti

Von der Leynova je sicer obljubila spolno uravnoteženo evropsko komisijo, a se je tehtnica na koncu prevesila na moško stran. Sestavljena bo iz 15 moških in 12 žensk. Kar zadeva vsebino, že takoj na začetku mandata napoveduje veliki podnebno-okoljsko-energetski načrt Green Deal. Predlaga strateško širitveno politiko in nov začetek pri sprejemanju migracijsko-azilnega svežnja. V

ekipi bodo imeli vodilno vlogo trije izvršni podpredsedniki: socialdemokrat **Frans Timmermans** (Green Deal), liberalka **Margrethe Vestager** (digitalna Evropa) in **Valdis Dombrovskis** iz EPP (gospodarstvo).

Istega dne kot nova evropska komisija bo začel svoj mandat tudi novi predsednik evropskega sveta **Charles Michel**.

- **Arbitražna karavana na postaji Luxembourg. Peter Žerjavič. Delo, Ljubljana, 25. november 2019**

Vprašanje pristojnosti: Mnenje pravobranilca bo pokazalo, kakšen razmislek na Sodišču EU poteka o slovenski tožbi

<https://www.delo.si/novice/svet/arbitrazna-karavana-na-postaji-luxembourg-252968.html>

Bruselj, Luxembourg – Generalni pravobranilec na Sodišču EU **Priit Pikamäe** je v sklepni fazi priprave mnenja slovenski tožbi proti Hrvaški glede arbitražne odločbe. Kratek povzetek mnenja bo na sodišču prebran 11. decembra ob 9.30.

To bo eden od mejnikov v sodnem postopku, saj pravobranilec predstavi sodišču svoje sklepne predloge. V njih podrobno razčleni predvsem pravne vidike spora in sodišču povsem neodvisno predlaga rešitev. Estonec Pikamäe se bo v svojem mnenju ukvarjal le z dopustnostjo – z vprašanjem, ali je sodišče v Luxembourggu sploh pristojno za obravnavo slovenske tožbe Hrvaške, ki da z neizvajanjem arbitražne razzsodbe v več točkah krši pravo EU. Odločitev senata o dopustnosti je nato pričakovana v treh, štirih mesecih.

Postopek ugotavljanje dopustnosti tožbe je povsem ločen od analize vsebine tožbe. Obe stvari sta sicer medsebojno povezani, kar je bilo očitno na ustni obravnavi julija, ko so sodniki veliko spraševali o samih vsebinskih poudarkih. Čeprav v slovenskih krogih, nazadnje tudi vodja **Miro Cerar** v sredo zvečer med zasedanjem zunanjih ministrov Nata, še poudarjajo, da se sodišče »lahko odloči, ali združi obravnavo procesnih vidikov s samo vsebino«, na sodišču v Luxembourggu pojasnjujejo, da v slovensko-hrvaškem primeru tega ne more biti.

»Ni možno, da bi bila dopustnost in vsebina analizirani v eni sami odločitvi,« so sredi prejšnjega tedna odgovorili na naše vprašanje. Če bo v prvi sodbi sodišče ugotovilo, da je slovenska tožba dopustna, bo razsojalo še o sami vsebini. Pred odločanjem bi moralo sklicati še eno ustno obravnavo. Ločena obravnava je po neuradnih razlagah znamenje, da ni le Hrvaška tista, ki oporeka pristojnosti sodišča za arbitražno zadevo (to je po razlagi Zagreba dvostransko vprašanje meje in mednarodnega prava). To vprašanje da si je postavil tudi kdo na sodišču, zato mora biti temeljito ločeno obravnavano.

- **Kulturna dediščina v dnevnikih sobah. Irena Štaudohar. Delo, Ljubljana, 26. november 2019**

Arhiv RS z drugimi javnimi arhivi vzpostavlja digitalno zbirko arhivskega gradiva

<https://www.delo.si/kultura/razno/kulturna-dediscina-v-dnevnih-sobah-252764.html>

Arhivi že dolgo niso samo zaprašene in skrivnostne zbirke gradiva, zdaj obstajajo tudi v virtualnem svetu. Kmalu bomo lahko dostopali do gradiva v elektronski obliki oziroma prek spleta. Kar iz naslanjača v dnevni sobi boste lahko vstopili v *Virtualno arhivsko čitalnico* in prebrali gradivo o naši kulturni dediščini.

In ne samo to. V virtualni čitalnici boste lahko naročali gradivo, ki je še v listinski obliki, in ga v kratkem času prevzeli v elektronski. Arhiv Republike Slovenije namreč z drugimi sedmimi javnimi arhivi vzpostavlja slovenski elektronski arhiv, ki se imenuje *e-ARH.si*. Razvijajo ga s pomočjo evropskih sredstev, teh je bilo 85 odstotkov, preostali del je prišel iz proračuna.

V Arhivu RS so pojasnili, da je to pomembno moderniziranje, kajti »obstaja nevarnost, da bo del gradiva zaradi lastnosti nosilca zapisa sčasoma propadel«. Direktor Arhiva RS **Andrej Nared** si želi, da bi bilo v elektronski obliki dostopno vse gradivo, ki ga hranijo, a zaradi pomanjkanja sredstev digitalizacija poteka počasi, do zdaj je digitaliziranih 5 odstotkov gradiva. Direktor upa, da bodo pristojni odločevalci tudi po koncu trenutnega projekta zagotovili tako finančne kot kadrovske pogoje, šele tako bo namreč lahko projekt resnično zaživel. »Zato upravičeno pričakujemo, da

bomo po letu 2020 dejansko lahko govorili o javnem elektronskem arhivu v okviru slovenske arhivske javne službe, torej o organizacijski obliki s stabilnim, predvidljivim financiranjem, prepoznavnim statusom in zadostno kadrovske zasedbo.«

Zgodovina Arhiva RS

Historično društvo za Kranjsko je leta 1859 predlagalo ustanovitev deželnega arhiva. Leta 1887 je v novozgrajeni stavbi takrat Deželnega oziroma današnjega Narodnega muzeja v Ljubljani začel delovati arhiv. Takrat še kot oddelek muzeja. V času Kraljevine Jugoslavije je bil Državni arhiv formalno ustanovljen. Ni še imel svojega osebja, zato je delo arhivarja opravljal kar ravnatelj Narodnega muzeja Josip Mal, ki je leta 1931 gradivo prvič popisal in tik pred začetkom druge svetovne vojne nastavil prvega samostojnega arhivarja. Po osvoboditvi je bil leta 1945 ustanovljen osrednji slovenski državni arhiv, ki je takrat postal samostojna državna ustanova in deloval za celotno Slovenijo. Pokrajinskih muzejev razen Mestnega arhiva ljubljanskega ter Zgodovinskega arhiva Ljubljana takrat še ni bilo. Regionalni arhivi so nastajali šele sredi petdesetih let prejšnjega stoletja. Lastnih prostorov arhiv ni imel in je gostoval v Narodnem muzeju ter na podstrehi Nuka. Leta 1953 se je preselil v Gruberjevo palačo in sredi šestdesetih let prevzel v upravljanje celoten kompleks med Levstikovim trgom, Zvezdarsko in Rožno ulico. Gruberjeva palača, ki je domovanje arhiva, je izjemen umetnostnozgodovinski spomenik, saj skriva čudovite poslikave, kapela s Kremser-Schmidtovimi slikami in Herrleinova freska nad stopniščno kupolo so biser meščanskega baroka v Ljubljani iz zadnje četrtine 18. stoletja, ki ga dopolnjuje poslikava v čitalnici iz prve polovice 19. stoletja.

- **Knjižnica je le eden od številnih problemov. Peter Rak. Delo, Ljubljana, 26. november 2019**

Zaprtje specializirane knjižnice za javnost je del celovitega sanacijskega programa zaradi zmanjšane financiranja

<https://www.delo.si/novice/slovenija/knjiznica-je-le-eden-od-stevilnih-problemov-253896.html>

Medtem ko na vladi ponosno oznanjajo povečanje sredstev za znanost, je realnost v znanstveno-raziskovalni sferi precej bolj prozaična. Sredstva se marsikje krčijo, odločitve o dodelitvi sredstev so pogosto povsem arbitrarne in nejasne, zadnji primer je zaprtje knjižnice Inštituta za novejšo zgodovino (INZ) za javnost, ki je napovedana za 1. december.

Več kot sto kulturnikov, znanstvenikov in akademikov je podpisalo [peticijo](#) zoper omejevanje dostopa do specializirane knjižnice, ki hrani največjo zbirko slovenskih knjig s tega področja, tujo literaturo in obsežno zbirko časopisov. Ter tako imenovani D-fond nacističnih, fašističnih in protikomunističnih vsebin, do katerega je bil nekdanji dostop strogo omejen. Knjižnica je sicer prvenstveno namenjena raziskovalcem inštituta, vendar je bila dosedaj odprta tudi za zainteresirano javnost.

Po besedah direktorja INZ **Jureta Gašpariča**, ki je na tej funkciji šele dva meseca, so se morali ob nastopu mandata soočiti z različnimi finančnimi problemi, delovanje knjižnice je le eden od mnogih. Pripravili so celovit sanacijski načrt in upajo, da jim bo uspelo vse ukrepe izvesti po tako imenovani mehki metodi, torej brez odpuščanja.

Prvi ukrep je bil res zaprtje knjižnice za javnost, saj so morali glede na izpad dohodka - računali so na povišanje dotacij za 70.000 evrov, na koncu pa so dobili 50.000 evrov manj - dva zaposlena v knjižnici razporediti na druga delovna mesta. Gašparič napoveduje, da bodo knjižnico, ki se skupaj z inštitutom seli na novo lokacijo – v stavbo Kazine prihaja akademija za glasbo –, verjetno prej ali slej spet odprli za javnost, zato pa je pod vprašajem delovanje celotnega inštituta.

- **Schwentnerjeva nagrada Marku Kravosu. Igor Bratož. Delo, Ljubljana, 26. november 2019**

Priznanje za življenjski opus tržaškemu pesniku in uredniku.

<https://www.delo.si/kultura/knjiga/schwentnerjeva-nagrada-marku-kravosu-253975.html>

Slavnostno odprtje slovenskega knjižnega sejma je po tradiciji čas za največjo nagrado, Schwentnerjevo, ki je priznanje za pomemben prispevek k razvoju slovenskega založništva in

knjigotrštva.

Letos jo je iz rok predsednika vlade **Marjana Šarca**, ki je bil na uvodni slovesnosti slavnostni govorec, prejel tržaški pisatelj **Marko Kravos**.

Podeljevalci nagrade, Zbornica knjižnih založnikov in knjigotržcev Slovenije, so v utemeljitvi zapisali, da je bil Kravos, rojen leta 1943 v Montecalvu Iripinu na jugu Italije, med ostalimi vlogami dolgih triindvajset let glavni urednik založbe Založništvo tržaškega tiska v Trstu; pod njegovim uredništvom je med letoma 1970 in 1993 izšlo več kot tisoč knjižnih naslovov. Zatem je dve akademski leti predaval in vodil stolico za slovenski jezik in književnost na Humanistični fakulteti Univerze v Trstu.

Od takrat se je Kravos odločil za svobodni poklic pisatelja, pesnika, proznega pisca za otroke, esejista in prevajalca, a je ob tem še predsedoval Zvezi slovenskih kulturnih društev v Italiji in Slavističnemu društvu v Trstu, pet let tudi Slovenskemu klubu v Trstu, med mandatom Cirila Kosmača in Mire Mihelič je bil tajnik Društva slovenskih pisateljev in med letoma 1996 in 2000 predsednik Slovenskega centra Pen.

Izdal je več kot dvajset samostojnih pesniških zbirk, za svoj opus je med drugimi prejel nagrado Prešernovega sklada, italijansko nacionalno nagrado za pesništvo Astrolabio d'oro v Pizi, nagrado Premio Reggio Calabria za poezijo, tržaško nagrado Scrittura di frontiera in zlatnik poezije, za pesniški opus, ki sodi med osrednje v slovenski poeziji.

Letos marca je nasledil **Slavka Pregla** na mestu predsednika društva Bralna značka.

S svojim založniškim, pisateljskim in kulturnopolitičnim delom je Kravos izjemno pripomogel k razvoju slovenske besede in slovenske knjige v zahodnem delu slovenskega jezikovnega prostora ter gradi pomemben most sodelovanja, še posebej med slovensko in italijansko kulturo: prav tako je neizbrisen njegov delež k osrednji slovenski ustvarjalnosti in založništvu.

Nagrada Radojke Vrančič Zarji Vršič

Društvo slovenskih književnih prevajalcev podelilo nagrado Radojke Vrančič, priznanje, namenjeno posebno uspelim prevodom leposlovnih, humanističnih in družboslovnih besedil iz tujih jezikov v slovenščino prevajalcem, starim do 35 let. Žirija, ki ji je predsedovala Nada Grošelj, je nagradila prevajalko **Zarjo Vršič** za prevod dela francoskega pesnika Eugène Guillevica *Zemljevod*, ki ga je pred dvema letoma izdalo KUD Logos. Žirija je v utemeljitvi zapisala: Francoski pesnik Eugène Guillevic (1907–1997) je s prvencem Terraqué (1942) pomenil novost v sočasni poeziji: snovni svet, svojo osnovno tematsko preokupacijo, je upesnjeval s suhim, okleščnim, tako rekoč »ubožnim« jezikom, polnim zamolkov in neizrečenosti. Prav to je, kot v spremni besedi k dvojezični izdaji ugotavlja prevajalka zbirke, diplomirana komparativistka in francistka Zarja Vršič, tudi najtrši oreh pri presajanju njegove poezije, saj se »prevajalec zaradi skladenske eliptičnosti in jezikovne zgoščenosti nemalokrat znajde v nevarnosti, da bodo preproste, a izrazno močne pesmi v ciljnem jeziku izzvenele kot suhoparen dobesedni prevod«. To se v zbirki Zemljevod ni zgodilo, obratno: tudi v slovenščini nas pesmi nagovarjajo z odsekanostjo in siromašnostjo besed, ki v ritmizirani razpostavi in včasih neobičajni skladnji ustvarjajo svojstven, zdaj zamamljujoč, drugič tesnobno srhljiv svet. Iz dvojezične izdaje je razbrati, da je prevajalka doumela temeljne značilnosti izvirnika in jih iznajdljivo prenesla v ciljni jezik.

- **Kam bo EU peljala nova ekipa? Saša Prešern. Delo, Ljubljana, 27. november 2019**

Dr. Saša Prešern, raziskovalec

Ali bo napoved Ursule von der Leyen o drugačni EU projekt, ki bo popravil smer plovbe evropskega Titanika, ali le nova pravljica za naivne otroke?

<https://www.delo.si/mnenja/gostujoce-pero/kam-bo-eu-peljala-nova-ekipa-253544.html>

[Konec je Junckerjevega mandata.](#) Ljudem bo ostala v spominu bilanca, ki je drugačna od samohvale, ki jo je Juncker podal v svojem poslovilnem govoru. Neoliberalizem, ki ga prakticira evropska politika, je škodljiv in razdiralen za ravnovesje v družbi in za okolje, ugotavljajo mnogi ekonomisti, sociologi ter analitiki. **Ursula von der Leyen**, [nova predsednica evropske komisije](#),

[obljublja bolj socialno Evropo](#), skrb za okolje ter varne meje pred nelegalno imigracijo. Ali je Ursula von der Leyen dovzetna za razmislek o drugačni ekonomiji, taki, ki bo odstranila škodljive rezultate neoliberalizma v EU in pokazala, da je možen tudi drugačen svet?

Kaj je šlo pri Junckerju najbolj narobe?

V Junckerjevem obdobju je z [brexitom](#) začela [Evropska unija prvič razpadati](#). Junckerjeva komisija je kljub razkritju davčnih oaz dopuščala nadaljevanje »optimizacije« davkov znotraj EU in ni naredila nič učinkovitega, da bi jo ustavila. Odzivi komisije na ugašanje demokracije na Poljskem in Madžarskem so bili neučinkoviti. Mnoge je motilo, da je Juncker dajal prednost politiki in stranki ter pozabil na vladavino prava. Njegova komisija je bila slepa in gluha za preganjanje političnih aktivistov v Kataloniji. Komisiji ni uspelo urediti zunanjih meja schengna, nasprotno, zameglila je južno mejo med Slovenijo in Hrvaško ter z odobritvijo vstopa v schengen odprla vrata za nove težave na mejah s Hrvaško, ki nima urejene nobene od svojih meja. Na severu je predlagala neizvedljivo mejo na Irskem. Junckerjeva komisija je tudi ves čas odobrvala ustvarjanje notranjih meja v schengenskem območju, na primer med Slovenijo in Avstrijo.

Države imajo vse manj sredstev za delovanje zdravstva, pokojninskega sistema, raziskav in razvoja ter celotnega javnega sektorja, minimalne plače pa so ponekod pod pragom revščine.

Katastrofalne posledice divjega in dereguliranega liberalizma so družbeno razslojevanje, uničevanje okolja in izogibanje davkom. Vse to ustvarja idealno okolje za različne populizme in evroskeptične politike. V času Junckerjeve komisije opažamo velik porast neofašističnih, neonacističnih, neoustaških in drugih skrajno desničarskih ekstremističnih gibanj in celo strank, ki povečujejo medvojni kolaboracionizem ter negirajo grozote druge svetovne vojne. Te temne sile zdaj sooblikujejo Evropo.

Kam naj gre EU?

Ali bo Ursula von der Leyen prisluhnila številnim ekonomistom, ki pozivajo komisijo, naj končno ustavi škodljive učinke neoliberalizma. Piketty, Stiglitz, Varufakis, Rifkin in drugi pozivajo k drugačni obliki kapitalizma v EU. Opozarjajo, da neoliberalizem povzroča razslojevanje, družbena trenja, siromašenje množic, degradacijo okolja in zaton demokracije.

Nikoli še ni bilo gibanje za ekologijo v EU tako popularno in množično, kot je zdaj. Ali bo Ursula von der Leyen znala ta potencial uporabiti za dejanske spremembe? Na primer za zajezitev okoljskega in socialnega dampinga, ki jemlje delovna mesta v EU, ko korporacije selijo svoje »umazane« obrate v druge države. Ali bi EU lahko disciplinirala države, ki dopuščajo uničevanje okolja? Kako učinkovito ukrepati, ko predsednik Trump razglaša, da ZDA izstopajo iz pariškega sporazuma o podnebnih spremembah?

Večdesetletno onesnaževanje okolja je vzrok za eno največjih katastrof tega planeta: v kratkem bo menda izumrlo 50 odstotkov vrst. Val navdušenja javnosti nad varovanjem okolja ji je lahko v prid pri brzdanju multinacionalnih in držav, ki uničujejo naravo. Disciplinirati jih je mogoče le s pravimi korenčki in palico, saj morale in etike ne poznajo. Ali bo Ursula von der Leyen znala izbrati ustrezen korenček in palico za izvedbo in ne bo ostalo le pri obljubah o uvedbi evropskega zelenega dogovora?

- **Nova ekipa, podčrtana z zeleno.** Peter Žerjavič. Delo, Ljubljana, 27. november 2019

Ursula von der Leyen bo pri uresničevanju ambicioznih načrtov odvisna od držav članic.

<https://www.delo.si/novice/svet/nova-ekipa-podcrtana-z-zeleno-253741.html>

Bruselj – Današnje [odločanje evropskega parlamenta o novi evropski komisiji](#) bo bolj rutinsko opravilo, saj ima predsednica [Ursula von der Leyen](#) zagotovljenih več kot dovolj glasov za potrditev svoje ekipe.

Pričakovati je, da bo nova predsednica v dopoldanskem nastopu pred poslanci konkretnije predstavila svoje programske točke, predvsem Green deal in tiste iz migracijsko-azilnega svežnja. To je področje, na katerem so bile članice v zadnjih letih predaleč vsaksebi, da bi prenovile sistem na podlagi naukov iz begunske krize. Pri predlogih o premeščanju prosilcev za azil iz najbolj

obremenjenih držav ni bilo sprememb.

V Uniji je že bila sprejeta odločitev, da bi mejno in obalno stražo do leta 2027 okrepili z 10.000 pripadniki. Nova predsednica želi rok skrajšati za tri leta. Na področju podnebnih sprememb si je postavila cilj, da bi EU povečala svoje ambicije in se zavezala k znižanju izpustov CO2 do leta 2030 (v primerjavi z letom 1990) namesto za štirideset za 50 do 55 odstotkov. Predvsem od fosilnih goriv odvisne vzhodne članice na čelu s Poljsko se postavljajo po robu ambicioznejšim podnebnim ciljem. Podobne so težave glede digitalnega gospodarstva in novih tehnologij nasploh. Evropska komisija sicer lahko spodbuja, vendar so odločitve v rokah članic. Glede Huawei in 5G v Uniji ni prepoznati enotne linije.

Tudi zunanja politika je tradicionalno področje, na katerem najvplivnejše države ne želijo prepuščati moči v Bruslju. Optimistična Ursula von der Leyen rada poudarja, da bi se Unija morala zavedati svojih kreposti in moči v svetu, saj je, denimo, trgovinska velesila. V zadnjih letih je bilo očitno, kako omejene vzvode ima, saj v Siriji skoraj ni bilo opazno njeno zunanjepolitično delovanje, čeprav so na evropska tla prihajale množice beguncev. Tudi [soliranje, kakršnega si privoščijo francoski predsednik Emmanuel Macron](#), ne krepi enotne zunanje politike EU.

Evropska komisija potrebuje za izvolitev navadno večino. Ker jo podpirajo tri največje skupine – EPP, socialisti in liberalci – ima zagotovljeno izvolitev. Vodja skupine socialistov, Španka **Iratxe García Pérez**, je zatrnila, da niso povsem zadovoljni s komisarji, vendar kot kolegij po njenem mnenju lahko uresničujejo Evropo po njihovih željah. Socialisti so bili pri izvolitvi Ursule von der Leyen še neenotni. Pri potrditvi komisarske ekipe **Jean-Clauda Junckerja** pred petimi leti je bilo 423 poslancev za, 209 proti, 67 pa jih je bilo vzdržanih.

- **Nova doba. Peter Žerjavič. Delo, Ljubljana, 28. november 2019**

Glavno sporočilo predsednice evropske komisije Ursule von der Leyen bi lahko strnili v slogan: zeleno, digitalno, geopolitično, solidarno, optimistično.

<https://www.delo.si/mnenja/komentarji/nova-doba-250251.html>

[Evropska komisija pod vodstvom Ursula von der Leyen bo začela mandat z velikimi ambicijami in široko podporo v evropskem parlamentu](#). Njena glavna sporočila bi lahko strnili v slogan: zeleno, digitalno, geopolitično, solidarno, optimistično. Ker se očitno zaveda, kako težko je v Uniji uspeti s predlogi, ki morajo dobiti blagoslov držav članic in tudi evropskega parlamenta, je bila pri opisovanju rešitev zadržana in manj podrobna, kot bi lahko pričakovali.

Ursula von der Leyen poskuša Evropo najprej zagnati s pozitivnejšimi toni. Opozarja, da je EU trgovinska velesila in evropska podjetja so na številnih področjih najboljša na svetu. Spomnila je na duh izpred 30 let, ko je padel berlinski zid in je na Češkoslovaškem potekala žametna revolucija. »Delati za nekaj, ker je dobro, in ne zgolj zato, ker obstaja možnost, da ti uspe,« je citirala misel velikana leta 1989 Václava Havla.

Stvari, ki bodo morale biti narejene v Evropi, da bi Unija postala takšna, kakršno si predstavlja nemška krščanska demokratka, je veliko. Evropskim državam po več letih ukvarjanja z azilno-migracijskimi vprašanji ni uspelo vzpostaviti sistema, ki bi preprečeval, da bi, denimo, na egejskih otokih v Grčiji ali v že tako opustošeni BiH, gledali katastrofalne razmere v begunskih taboriščih. Unija ni (geopolitični) igralec niti v sosednji bližnjevzhodni regiji.

Kako resno mislijo države članice z velikimi projekti, se bo v prihodnjih mesecih pokazalo med odločanjem o prihodnjem sedemletnem proračunu EU, v katerem se vedno zrcalijo prednostni cilji. Ursula von der Leyen je tako kot **Jean-Claude Juncker** prepričana Evropejka. Tisti, ki branijo njegovo dediščino po petih letih, lahko ugotovijo, da je Evropi le uspelo premagati hude krize, ki so načenjale njene temelje.

Številni izzivi so zdaj še očitnejši. Evropa se v svetu, ki ga vse bolj oblikujejo drugi akterji na čelu s Kitajsko in ZDA, težko postavlja na lastne noge na gospodarskem, obrambnem ali političnem področju. [V zadnji fazi vladanja Angele Merkel imajo poskusi Emmanuela Macrona, da bi narekoval tempo na stari celini, neredko razdiralen učinek](#), vedno pa je veljalo pravilo, da je

evropska komisija lahko močna samo, če ima oporo v (ključnih) državah članicah. Tudi za male članice, kakršna je Slovenija, je ključno, da bi se postavljeni cilji Ursule von der Leyen čim hitreje uresničevali.

- **Zmagovalec volitev krpa potrebno večino za oblikovanje vlade. Vili Einspieler. Delo, Ljubljana, 28. november 2019**

Verjeten prihodnji premier Albin Kurti sklepa kupčije s poslanci strank manjšinskih skupnosti.
<https://www.delo.si/novice/svet/zmagovalec-volitev-krpa-potrebno-vecino-za-oblikovanje-vlade-255670.html>

Državna volilna komisija je sinoči, po odločitvi vrhovnega sodišča, da zavrne pritožbo gibanja Samopredelitev, potrdila rezultate predčasnih parlamentarnih volitev na Kosovu. Posledično zmagovalki volitev Samopredelitev in Demokratska liga Kosova, ki se pogajata za sestavo nove vlade, nimata parlamentarne večine.

Samoopredelitev bo imela v 120-članskem parlamentu 29 poslancev, Demokratska liga Kosova (LDK) **Ise Mustafe** pa 28 poslancev. Čprav stranki še nista zaključili s koalicijskimi pogajanjmi, je Mustafa že potrdil, da sta se dogovorili, da bo novi premier postal prvak Samopredelitve **Albin Kurti**.

Srbski listi pripada mesto v vladi

Njegova vlada ne bo dobila zelene luči v parlamentu, če Kurtiju ne bo uspelo skleniti povolilne koalicije s strankami manjšinskih skupnosti. Poslanec egipčanske manjšine **Elbert Krasnići** je že prestopil v Samoopredelitev. Po navedbah Kurtija sta zmagovalki volitev zagotovili še podporo poslancev **Fikrima Danka** iz Turške demokratske stranke, **Rasima Demirja** iz koalicije Vakaf in **Alberta Kinolija** iz Združene stranke Romov. To bi pomenilo, da ima Kurti potrebno večino za oblikovanje vlade.

Na tretjem mestu je Demokratska stranka Kosova pod vodstvom dosedanjega predsednika kosovskega parlamenta **Kadrija Veselija**. Sledi koalicija Zavezništva za prihodnost Kosova **Ramusha Haradinaja** in Socialdemokratske stranke Kosova, vseh deset mandatov, ki pripadajo srbski skupnosti, pa je osvojila Srbska lista. Kurti z njo ne želi sodelovati, vendar bo po vsej verjetnosti moral spoštovati rezultate volitev.

Poskus vzpostavitve velike Srbije

Kurti je obtožil odhajajočo Haradinajevo vlado, da zlorablja institucionalno praznino in sprejema nezakonite odločitve. Kot je poudaril, vlada zaposluje svoje podpornike in družinske člane ter imenuje na ključne položaje nestrokovne ljudi. S tem skuša vnaprej blokirati novo vlado, proračunu pa škodi tudi s premeščanjem osebja ministerstev v drage zasebne prostore. Kurti je sporočil, da bo razveljavil vse nezakonite odločitve in sprožil postopke proti odgovornim za zlorabe.

Verjeten prihodnji premier Kurti je zavrnil pobudo voditeljev Severne Makedonije, Srbije in Albanije, ki so se v okviru ideje "Malega Schengena" dogovorili za prost pretok delovne sile in potovanja med državami le z osebno izkaznico. Po njegovem gre za poskus vzpostavitve četrte Jugoslavije in velike Srbije. V tej zvezi je še izpostavil, da ideja predsednika **Hashima Thaçija** o zamenjavi ozemelj med Srbijo in Kosovom še ni mrtva, čeprav je projekt propadel. Beograd je pozval, naj raje razmišlja o plačilu vojne odškodnine, kot da žaluje za izgubljenim Kosovom.

Dnevnik, Ljubljana

- **Evangelij po Donaldu Tusku. Aleš Gaube. Dnevnik, Ljubljana, 22. november 2019**
<https://www.dnevnik.si/1042914721/mnenja/komentarji/evangelij-po-donaldu-tusku>

Kongres Evropske ljudske stranke (EPP) v Zagrebu ni bil prenovitveni kongres. Čeprav je stranka na zadnjih evropskih parlamentarnih volitvah izgubila 15 odstotkov mandatov iz prejšnjega sklica parlamenta, še naprej ostaja najmočnejša politična stranka v Evropi. EPP že 15 let nepretrgoma vodi evropsko komisijo in tudi naslednjih pet let bo imela v komisiji zagotovljeno

večino. A to še ne pomeni, da se lahko mirno zlekne v naslonjač in se treplja po ramenih, da ji je v turbulentnih časih močno spremenjenega obnašanja volilnega telesa uspelo ohraniti vodilno mesto v Evropi. Prav to se je zgodilo v Zagrebu. Stranka je sprejela več resolucij, ki pa ne določajo nove poti za EPP. Z njimi se zgolj odziva na aktualno dogajanje, od zahodnega Balkana, Sredozemlja do težav evropskih kmetov zaradi ameriških carin na živilske izdelke.

Le nekaj dni pred predvideno potrditvijo nove komisije v evropskem parlamentu je EPP na kongresu ponujala podobo samozadovoljne stranke, ki jo je iz burnega merjenja mišic s socialisti in Macronovimi liberalci odnesla s celo glavo. Von der Leynova je delegatom predstavljala strankarske komisarske kandidate – kot da jih ne bi poznali – in prebirala njihove delovne zadolžitve, ki so sicer objavljene že na njeni spletni strani. Med bolj patetičnimi pripombami na kongresu je bila čustvena zahvala kanclerke Merklove, sicer vsebinsko izpraznjene, a govorniško še vedno najbolj briljantne političarke v Evropi, nesojenemu predsedniku komisije Manfredu Webbru. Ker je v igri prestolov razdeljevanja najpomembnejših položajev po evropskih volitvah s svojim umikom stranki omogočil, da še naprej vodi evropsko komisijo, je bil za Merklovo to dokaz, kako velik državnik je.

Kot po tekočem traku so deževale tudi pohvale za vse bolj etabliranega voditelja znotraj EPP, hrvaškega premierja Andreja Plenkovića, da mu je uspelo na evropskem svetu s kadrovskim mešetarnjenjem ohraniti enotnost stranke. Če je EPP znala v minulih kriznih letih kaj ceniti, je to prav ohranjanje enotnosti. Zato tudi niso presenetile številne zahvale odhajajočemu predsedniku stranke Josephu Daulu, ki je razdeljenost znotraj EPP zaradi Orbanovega Fidesza pred evropskim volitvami pometel pod preprogo z ustanavljanjem komisije modrecev, ki še vedno presojuje kršitve temeljnih evropskih vrednot. Če bi hoteli, bi poročilo lahko napisali že zdavnaj.

Da so časi enotnosti za vsako ceno minili, je na kongresu nakazal Daulov naslednik iz liberalnejše struje Donald Tusk. Vsaj na točki obračuna s populisti v lastnih vrstah je stranka z izvolitvijo Poljaka Tuska naredila korak naprej. Tusk že v minulih letih ni skoparil s kritikami Orbanovega početja, tokrat pa je kot nova strankarska metla, od katere se pričakuje oživitev sijaja EPP, Orbanu, njegovim podpornikom in posnemovalcem jasno začrtal meje (ne)sprejemljivega. Za Tuska bi herezijo vrednot EPP zagrešile stranke, ki bi podvomile o tem, da so krščanske vrednote, vladavina prava in zagotavljanje varnosti združljive in se ne izključujejo. Kdor se s tem ne strinja, ne bo sicer pristal na grmadi, vendar bi ga pozvali, naj svojo srečo išče v kakšni drugi politični skupini. Kako se bo razpletla prva najpomembnejša naloga Tuska, je še povsem odprto. V stranki so namreč tudi takšni mostograditelji, denimo slovenska SDS z Janezom Janšo na čelu, ki bi izključitev Orbana videli kot veliko napako. Obstaja pa tudi zmernejši tabor, ki je z Orbanovo stisnjenostjo v kot povsem zadovoljen. V ta krog sodi denimo Manfred Weber. Madžarski Fidesz kot stranka z zamrznjenim članstvom ne more sodelovati pri sprejemanju odločitev EPP, svojih groženj z izstopom iz največje evropske politične skupine pa Orban tudi ni uresničil. Tusk si kljub visoki podpori ob izvolitvi ne more delati utvar, da bo obračun s populizmom v lastnih vrstah lahek. Kako močna bo Tuskova prevetritev stranke, bo odvisno predvsem od razumevanja članic, kaj krščanskodemokratske vrednote pomenijo danes.

- **Angelika Mlinar, kandidatka za ministrico za kohezijo in razvoj: Zakaj doktorica prava peče angelske kekse. Vesna Vaupotič. Dnevnik, Ljubljana, 23. november 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042914883/slovenija/angelika-mlinar-kandidatka-za-ministrico-za-kohezijo-in-razvoj>

Alenka Bratušek je ta teden napovedala, da bo za ministrico, ki se bo ukvarjala z razvojem in črpanjem evropskega denarja, predlagala Angeliko Mlinar. Koroška Slovenka, ki je v času vstopanja Slovenije v EU v Ljubljani delala za evropsko komisijo, se ob tej napovedi čuti počaščena, nalogo pa bo sprejela, če ji bo uspelo pridobiti slovensko in zadržati avstrijsko državljanstvo. Mlinarjeva je za Stranko Alenke Bratušek že kandidirala na letošnjih volitvah v

evropski parlament. Kljub temu da volilni rezultat ni zadostoval za poslanski sedež, je Mlinarjeva zbrala več kot 15.000 preferenčnih glasov od skupno nekaj več kot 19.000, ki jih je zbrala SAB.

Če Angeliko Mlinar vprašate, kdaj se je prvič srečala s politiko, bo odgovorila, da že v otroštvu. V osemdesetih letih je bilo govoriti slovensko zunaj štirih zidov svojega doma na avstrijskem Koroškem politična drža.

Hči čevljarskega mojstra in mame trgovke, ki je delala v gospodinjstvu lokalnega grofa Rosenberga, je odraščala v Stari vasi. Če se z vrha Pece ozrete na avstrijsko stran, jo boste iskali nekje med Žitaro vasjo in Podjuno manj kot 10 kilometrov zračne linije od slovenske meje. Oče ji je umrl, ko še ni imela devet let. Karel Smolle, vidni politik slovenske manjšine, ki ga Mlinarjeva razume kot svojega političnega očeta, pravi, da jo je njeno rano življenje in trdo okolje, ki je bilo vse prej kot prijazno do tistih, ki so ostali pokončni Slovenci, utrdilo in izoblikovalo v borko. Včasih tudi takšno, ki svoje bitke najraje bije sama.

Njena prva politična »funkcija« je bilo vodstvo katoliške mladine v Šmihelu, cerkev je bila takrat eden redkih krajev, kjer se je slovenščina slišala tudi v javnem prostoru. Kot najstnica je stopila na čelo Mlade Enotne liste: »Ker je to edina politična stranka, ki se zavzema za samostojni politični nastop slovenske manjšine.« Tedaj je že obiskovala slovensko gimnazijo v Celovcu, za Mlinarjevo je bila izobrazbena vozovnica v svet in življenje, kot si ga je zamislila.

- **Šarec ob obletnici NSKS: Vsi smo del enega naroda. STA. Dnevnik, Ljubljana, 24. november 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042914973/slovenija/sarec-ob-obletnici-nsks-vsi-smo-del-enega-naroda>

V Pliberku na avstrijskem Koroškem se je danes odvila prireditev ob 70. obletnici ustanovitve Narodnega sveta koroških Slovencev (NSKS). Zbrane je nagovoril premier Marjan Šarec, ki je spomnil, da tam živeči Slovenci niso gostje, ampak smo vsi del enega naroda, ki ga je v preteklosti ločevala meja, danes pa smo združeni v Evropski uniji.

Kot je navedel predsednik vlade, »smo vsi del enega naroda, ki so ga v preteklosti ločevali meja, zgodovina ter takšni in drugačni dogodki. Vendar smo danes simbolno in dejansko združeni v Evropski uniji.« Ko je Slovenija vstopila v družino narodov EU, je bilo to pomembno tudi za Slovence na obeh straneh meje, so premierjeve besede povzeli v vladnem uradu za komuniciranje (Ukom).

Na prireditvi v kulturnem domu v Pliberku, ki je potekala v spomin na ustanovitev NSKS, katerega vloga vsa ta leta je ohranjati in negovati slovensko identiteto, jezik, kulturo in dediščino v Avstriji, je premier omenil številna prizadevanja naših prednikov, ki so se trudili za ohranitev slovenskega jezika in za to, da bi bila slovenska duša in srce vedno priznana, skrivanje pripadnosti pa ne bi bilo potrebno.

Spomnil je tudi na dogodke, ki niso bili naklonjeni slovenskemu narodu, a je tudi te preživel.

»Nikoli nismo želeli tujega, vedno smo si želeli živeti kot dobri sosede in to se nam je tudi obrestovalo, saj smo končno dobili svojo državo. Danes je Slovenija samostojna, vendar ne sme nikoli pozabiti na Slovenke in Slovence onkraj meje,« je povedal predsednik vlade.

Ob koncu je Šarec poudaril pomembnost povezovanja slovenskih organizacij onkraj meje, "saj bomo lahko le tako nastopali enotno, enotno zastopali svoja stališča in bomo uspešni, čeprav se naši pogledi včasih razlikujejo. To je naloga vseh. Tako nas v matični domovini kakor tudi vas na tej strani meje". Zbranim je premier iskreno čestital ob jubileju z željo, da jim nikoli ne bi zmanjkalo poguma in volje za delo in da se nikoli ne bi počutili pozabljene od matične domovine, so še zapisali v Ukomu.

Narodni svet koroških Slovencev (NSKS) je bil ustanovljen 28. junija leta 1949. Pred tem je bilo edino politično predstavništvo med koroškimi Slovenci Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte (OF) za Slovensko Koroško. Glavni vzrok za ustanovitev NSKS je bilo nezadovoljstvo nad monopolnim

idejnim in taktičnim odločanjem Pokrajinskega odbora OF za Slovensko Koroško, je objavljeno na spletni strani NSKS.

Trenutno NSKS vodi Valentin Inzko, ki si želi, da bi NSKS v prihodnosti postal bolj kreativen in se na novo pozicioniral, tudi z novimi prijemi. »Potrebujemo nove ideje za nove čase,« je za slovensko uredništvo ORF dejal Inzko. Najvišje telo odločanja v NSKS je Zbor narodnih predstavnikov, ki ga sestavlja 48 neposredno izvoljenih poslancev in poslank s celotnega dvojezičnega ozemlja.

NSKS se zavzema za pravice narodne skupnosti na osnovi mednarodnih in meddržavnih pogodb, konvencij, načel in priporočil o varstvu človekovih pravic, še zlasti pa na osnovi avstrijske državne pogodbe iz leta 1955. Ob 70. obletnici ustanovitve je NSKS izdal zbornik z naslovom Usoda je koroškim Slovencem zopet dana njim samim v roke.

- **Zmaga ljudske stranke, zeleni podvojili izid. Vesna Vaupotič. Dnevnik, Ljubljana, 24. november 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042914999/svet/zmaga-ljudske-stranke-zeleni-podvojili-izid>

Izidi predčasnih deželni volitev na avstrijskem Štajerskem so danes prinesli dva zmagovalca. Po 14 letih je največ glasov spet dosegla ljudska stranka, socialdemokrati pa so se odrezali še slabše kot pred štirimi leti.

Socialdemokrati, ki so na zadnjih volitvah dosegli 29,3 odstotka glasov, so tokrat uspeli prepričati le še nekaj manj kot 23 odstotkov volilcev, medtem ko je ljudska stranka rezultat zadnjih volitev izboljšala za 7,6 odstotnih točk in se s 36 odstotki povzpela na mesto zmagovalca volitev.

Čeprav so se v volilnem taboru štajerske ljudske stranke prešerno veselili volilnega izida, so se z njim le vrnili na rezultat iz leta 2010. Na deželnih volitvah leta 2015 so namreč uspeli prepričati le okoli 28,5 odstotka volilcev in s tem dosegli najslabši izid dotlej. Kljub temu se je na sedež deželnega glavarja zavihtel njihov glavni kandidat, **Hermann Schützenhöfer**, zatem ko je **Franz Woves**, socialdemokrat, ki je deset let stal na čelu štajerske deželne vlade, držal svojo predvolilno obljubo in odstopil z vseh svojih funkcij, ker je stranka, ki jo je vodil v predvolilni boj, dosegla manj kot 30 odstotkov volilnih glasov.

Prve analize, ki jih je inštitut SORA izvedel na osnovi volilne javnomnenjske ankete, kažejo, da so volilci svoj glas ljudski stranki zaupali predvsem zaradi glavnega kandidata, dosedanega deželnega glavarja Hermanna Schützenhöferja in zadovoljstva z dosedanjim delom deželne vlade. Glavni kandidat socialdemokratov, **Michael Schickhofer**, očitno ni uspel prepričati niti volilcev njegove stranke, saj so jo ti volili predvsem zaradi vsebine njenega volilnega programa in manj zaradi glavnega kandidata.

Svobodnjaki v prostem padu

Glede na to, da so svobodnjaki – tudi na deželni ravni še vedno pod vplivom turbulenc in afer vodstva na Dunaju – svoj izid iz leta 2015 poslabšali za kar 9,5 odstotnih točk in dosegli le 17,3 odstotka glasov, se jim očitno ni izplačala poteza iz letošnjega avgusta, ko so predlagali in z ljudsko stranko in zelenimi izglasovali predčasne volitve. Res je, da so te mikale tudi ljudsko stranko, a je bila ta vsaj na papirju zavezana socialdemokratskemu koalicijskemu partnerju, da mandat izpelje do konca, zato predčasnega razpusta deželnega zbora ni mogla predlagati.

Predčasne volitve so se obrestovale zelenim, ki so podvojili svoj izid iz zadnjih volitev. V prihodnjem deželnem zboru bo glede na to, da jih je volilo 12 odstotkov volilcev, kar 6 njihovih poslancev, še enkrat več kot doslej. V prihodnji sestavi deželnega zbora so se obdržali tudi komunisti, ki jih je leta 2005 **Ernest Kaltenecker** po 40 letih vrnil v deželni parlament. Tokrat so dobili nekaj več kot 6 odstotkov glasov, v prihodnje bodo v deželnem parlamentu sedeli štirje komunisti. Vanj so se znova vrnili tudi liberalci, Neos je volilo 5,4 odstotka volilcev, v prihodnjem sklicu bodo zasedli 2 poslanski mesti. Na tokratnih deželnih volitvah je po pošti volilo rekordnih 80.400 volilcev, kar 13,6 odstotka glasov bodo prešteli šele danes. Kljub temu so prvi neuradni rezultati precej zanesljivi, saj na osnovi dosedanjih izkušenj že vsebujejo napovedi teh glasovnic.

- **Pozabljene Ljubljancanke - Angela Piskernik: Zaslužna za ustanovitev Triglavskega narodnega parka**

Neža Mrevlje. Dnevnik, Ljubljana, 25. november 2019

<https://www.dnevnik.si/1042914980/Ljubljana/pozabljene-ljubljancanke-angela-piskernik-zasluzna-za-ustanovitev-triglavskega-narodnega-parka>

Angela Piskernik je prva Slovenka z doktoratom iz bioloških ved, ki ga je zagovarjala na Dunaju leta 1914. Bila je pomembna botaničarka, muzealka in evropsko priznana varuhinja narave, med drugim zaslužna tudi za ustanovitev Triglavskega narodnega parka.

Rodila se je leta 1886 v veliki kmečki družini v Lobniku pri Železni Kapli na Koroškem. Obiskovala je ljudsko šolo in izobraževanje nadaljevala na učiteljišču pri uršulinkah v Celovcu. Nato je leta 1910 še maturirala na gimnaziji v Gradcu. Tam so v spričevalu zapisali, da lahko univerzitetni študij nadaljuje, če je v obstoječih predpisih ženskam to dovoljeno, je družbeno realnost tistega časa na dogodku, posvečenem botaničarki v okviru cikla Znamenite Slovenke v Slovenski matici, med drugim predstavil zgodovinar **Janez Stergar**.

Na Dunaju je študirala naravoslovje in tam kot prva Slovenka doktorirala iz bioloških ved leta 1914. V tem času se je tudi zaročila z umetnostnim zgodovinarjem Francetom Steletom, a je njuno poroko prekinila prva svetovna vojna. Steleta so vpoklicali v vojsko in septembra leta 1914 so ga pri Galiciji zajeli Rusi. Ujetništvo je preživel v Sibiriji in zaljubljenca sta stik poskusila ohranjati z dopisovanjem, kar je bilo ob nezanesljivi pošti težko. Po koncu vojne se je Stele vračal čez Sibirijo, Japonsko in Ameriko ter tako v Slovenijo prišel šele leta 1919. Vmes ga dve leti ni doseglo nobeno pismo in tako tudi ni prejel novice, da se je Angela Piskernik medtem zblížala z njegovim bratrancem Albinom Steletom. To je izvedel ob prihodu domov in ustna zgodovina pravi, da ji je v jezi razlomil dežnik »na puklu«. Botaničarka in naravovarstvenica se konec koncev ni nikoli poročila. Predvojna Ljubljana pa neporočenim izobraženim ženskam ni bila naklonjena in ohranjene se njene besede, kako so jo zanimivo obrekovali, ko je sama hodila v kavarno v družbi svojih kolegov z univerze.

Angela Piskernik je bila tudi narodno angažirana in je sodelovala pri pripravah na koroški plebiscit leta 1920. Z Rudolfom Maistrom je o strategijah, kako ljudi prepričati, da bodo glasovali za priključitev h Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, razmišljala med veslanjem po Vrbskem jezeru. Med vojnama je delovala tudi v katoliškem ženskem gibanju in bila je antifašistka.

V Ljubljani se je zaposlila v muzeju

Zaradi narodnega angažiranja v Avstriji ni dobila službe in se je najprej preživljala kot zasebna učiteljica, dokler se ni leta 1916 zaposlila v kranjskem deželni muzeju Rudolfinum v Ljubljani. Delala je na prirodopisnem oddelku in ga od leta 1918 tudi vodila, vendar ne za dolgo. Dve leti pozneje, ko se je muzej preimenoval v Narodni muzej, jo je na tem mestu zamenjal Fran Kos. Za izobraženo in družbeno dejavno Angelo Piskernik so se v ustanovi začeli težki časi. V zapisih so se ohranile podcenjevalne izjave njenih moških kolegov, je v prispevku o njenem delu zapisala botaničarka Nada Praprotnik. V Narodnem muzeju je Angela Piskernik ostala do leta 1926, ko je zaradi varčevalnih ukrepov izgubila službo ter je začela poučevati na gimnazijah v Ljubljani in Novem mestu. Učila je prirodopis, matematiko, fiziko, nemščino in higieno. Dekletom je pri tem predmetu predavala tudi o spolni vzgoji, čeprav ta ni bila del učnega načrta. Napisala je več učbenikov nemškega jezika in slovar. Ko so v Ljubljani ustanovili radio, pa je postala ena prvih radijskih predavateljic in po radiu učila nemščino.

Kuharska knjiga iz taborišča

Prodorna, samostojna, duhovita in družabna Angela Piskernik je bila del Finžgarjevega kroga, prijateljela je tudi z družino Kidrič. Zaradi sodelovanja z Osvobodilno fronto so jo leta 1943 aretirali in odpeljali v koncentracijsko taborišče Ravensbrück. Tam je že bila izbrana za krematorij, a se je smrti po srečnem naključju izmaknila. V taborišču je zapisovala kuharske recepte. Te so si

pripovedovale z internirankami, saj se jim je zdelo, da jim to pomaga proti lakoti, so ohranjene njene besede. Leta 1945 se je iz taborišča pri svojih 170 centimetrih višine vrnila z 38 kilogrami. Po vojni je bila ravnateljica Prirodoslovnega muzeja Slovenije, honorarno je predavala na Filozofski fakulteti v Ljubljani in bila aktivna na področju varstva narave. Bila je prva, ki se je s tem v Sloveniji poklicno ukvarjala. Obnovila je botanični vrt Juliana v Trenti, soustanovila gorsko stražo, dosegla ustanovitev Triglavskega narodnega parka in se zavzemala za varstvo naravnih območij, kot so Krakovski gozd, Rakov Škocjan, Blejski otok in drugo. Bila je tudi redna članica Nemškega botaničnega društva v Berlinu, za svoje delo pa je dobila priznanja tako doma kot v tujini. Umrla je leta 1976, o njej so posneli dokumentarni film, lani so ji ob Poti spominov in tovarištva v Kosezah posvetili park, letošnjega novembra pa znamko.

- **Članice EU utrle pot glasovanju o novi Evropski komisiji. STA. Dnevnik, Ljubljana, 25. november 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042915034/svet/clanice-eu-utrle-pot-glasovanju-o-novi-evropski-komisiji>

Članice EU so danes potrdile seznam kandidatov za evropske komisarje v ekipi Nemke Ursule von der Leyen z mandatom do konca oktobra 2024, na katerem ni britanskega kandidata. S tem so utrle pot glasovanju o novi komisiji v sredo na plenarnem zasedanju Evropskega parlamenta, čeprav v njej ne bo britanskega komisarja, so sporočili iz Sveta EU.

Članice EU so že v petek na veleposlaniški ravni sprejele predlog sklepa, ki omogoča imenovanje nove Evropske komisije tudi brez britanskega člana. Svet EU je danes ta sklep uradno potrdil v okviru zasedanja ministrov EU za razvoj, in to brez razprave.

Po lizbonski pogodbi ima vsaka članica EU svojega evropskega komisarja. Članic je še vedno 28, potrjenih članov komisije pa 27. Zato je bilo treba poiskati pravno rešitev, na podlagi katere lahko Evropski parlament v sredo glasuje o komisiji s 27 člani.

Komisija je sicer proti Veliki Britaniji sprožila pravni postopek, ker ni imenovala evropskega komisarja. Rok za odgovor na prvi opomin se je iztekel v petek opolnoči. Če ni ustreznega odziva, lahko postopek nadaljuje z drugim opominom in tožbo na Sodišču EU.

V Bruslju sicer pojasnjujejo, da namen tega postopka ni dejansko zagotoviti britanskega komisarja, temveč si želi komisija zgolj zavarovati hrbet, češ da je kot varuhinja pogodb storila vse, kar je lahko, da bi komisarja zagotovila.

Če bo šlo vse gladko, kot se pričakuje, bo nova komisija začela delati 1. decembra, in to z enomesečno zamudo, ki je nastala zaradi zavrnitve prvotnih komisarskih kandidatov iz Francije, Madžarske in Romunije.

- **Šarec ob obisku urada za integracijo migrantov pohvalil njihova prizadevanja. STA. Dnevnik, Ljubljana, 26. november 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042915152/slovenija/sarec-ob-obisku-urada-za-integracijo-migrantov-pohvalil-njihova-prizadevanja>

Premier Marjan Šarec je danes z ministrom za notranje zadeve Boštjanom Poklukarjem obiskal urad za oskrbo in integracijo migrantov. Njihova prizadevanja je pohvalil. Ogle dal si je Azilni dom Vič in oddelek za sprejem ter se seznanil s postopki nastanitve. Eden od poudarkov obiska je bilo področje integracije oseb s priznano mednarodno zaščito.

Kot so sporočili z Urada vlade za komuniciranje, je glavni izziv na tem področju priprava akcijskih načrtov integracije za izvedbo strategije na področju migracij, ki jo je sprejela vlada.

Zapisali so, da Slovenija pri spoprijemanju z migracijskimi izzivi ostaja zavezana spoštovanju in vzdrževanju ravnotežja med načeloma solidarnosti in varnosti. To država izraža z izkazovanjem solidarnosti z Italijo in Malto, ter na drugi strani z okrepljenim varovanjem naše južne, schengenske meje, ki je najbolj izpostavljena nezakonitim migracijam.

Premier Šarec si je ogledal tudi oddelek za družine, kjer se je sestal z najmlajšimi stanovalci doma. Po obisku je poudaril, da nastanitev in oskrba prosilcev za mednarodno zaščito potekata v skladu s slovensko in evropsko zakonodajo.

V azilnem domu niso presežene nastanitvene zmogljivosti, poleg redne psihosocialne oskrbe pa tam potekajo tudi številne druge aktivnosti, ki jih zagotavljajo nevladne organizacije. Ob tem je Šarec pohvalil vsa prizadevanja urada in drugih deležnikov na področju integracije migrantov.

- **Močan mandat za nov začetek komisije. Aleš Gaube. Dnevnik, Ljubljana, 27. november 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042915251/svet/von-der-leynova-evropskim-poslancem-zacnimo-delati>

Prvega decembra bo evropska komisija Ursule von der Leyen prevzela krmilo EU. Njeno celotno komisijo, v kateri sicer manjka komisar iz Velike Britanije, je namreč danes z udobno večino potrdil evropski parlament. Geopolitična komisija je dobila močan mandat za začetek dela.

Po mesecih napete igre prestolov v evropskih institucijah je evropski parlament predvsem s podporo treh največjih političnih skupin, ki sestavljajo novo neformalno koalicijo (Evropska ljudska stranka, Socialisti in demokrati ter skupina Prenovimo Evropo), potrdil novo komisijo **Ursule von der Leyen**. Zanj je glasovalo 461 poslancev, 157 jih je bilo proti, 89 glasov pa je bilo vzdržanih. Pred glasovanjem je von der Leynova v evropskem parlamentu še enkrat izpostavila temeljne cilje petletnega mandata. Temeljno sporočilo Junckerjeve naslednice je bilo: zavijajmo rokave za preoblikovanje Evrope. Politične skupine je pozvala k sodelovanju pri tej preobrazbi, ki se bo v prihodnjih petih letih po njeni oceni dogajala predvsem na dveh ključnih točkah. Z novim zelenim dogovorom se bo evropsko gospodarstvo preoblikovalo v trajnostno naravnano gospodarstvo, v ospredju pa bo prav tako digitalna preobrazba v Evropski uniji. »Brez digitalizacije ni prihodnosti. Poskrbeli bomo za avtomatizacijo del, ki so težka za ljudi. Tako bomo dobili več časa, ki ga lahko izkoristimo na drugačen način: za empatijo in ustvarjalnost.« Čeprav bosta okoljska in digitalna tranzicija prinesli spremembe za vse, pa je poudarila, da bo zaščitila tudi evropsko kmetijstvo, ki ostaja del prihodnosti Unije.

Odločilna petletka za Unijo

Prihodnjih pet let bo za Evropsko unijo odločilnih, je ocenila. Preobrazba Unije se bo dotaknila vseh por družbe in gospodarstva. Čeprav ta proces ne bo lahek, pa se ga moramo lotiti, ker je to edino pravilna stvar, je za ponazoritev izzivov ekonomsko-družbene evolucije parafrazirala Vaclava Havla iz časov žametne revolucije.

V razpravi pred imenovanjem je največ lepih besed za novo komisijo našel vodja poslanske skupine EPP **Manfred Weber**. Kot velik dosežek nove komisije je izpostavil, da je v njej zastopanih največ žensk doslej. Čeprav je porazdelitev resorjev med moške in ženske označil za jasno spolno uravnoteženo, pa je von der Leynova zgrešila svoj cilj, saj je 15 članov komisarske ekipe moških, 12 pa žensk.

- **ZN pozvali Grčijo k izboljšanju pogojev v migrantskih centrih. STA. Dnevnik, Ljubljana, 27. november 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042915267/svet/zn-pozvali-grcijo-k-izboljsanju-pogojev-v-migrantskih-centrih>

Visoki komisar Združenih narodov za begunce Filippo Grandi je ob današnjem obisku na grškem otoku Lezbos Atene pozval k takojšnjemu ukrepanju za izboljšavo "bednih" razmer v prenapoljenih migrantskih centrih na grških otokih

"Te življenjske pogoje je treba takoj izboljšati," je povedal Grandi po obisku migrantskega centra na Lezbosu. "Ne glede na status teh ljudi, ne moremo sprejeti, da živijo v tako bednih pogojih, pri čemer so izpostavljeni nasilju in izkoriščanju," je poudaril.

Izrazil je tudi podporo načrtu grškega premierja Kiriakosa Micotakisa za premestitev več kot 4000 mladoletnih migrantov z otokov na celino, potem ko EU ni želela sprejeti 3000 mladoletnikov.

"Evropa mora narediti več za Grčijo"

"Zelo me skrbi in vem, da tudi premierja zelo skrbi za otroke (...) vsi skupaj moramo narediti vse, kar lahko, da pomagamo otrokom," je povedal Grandi, ki se bo še danes srečal z Micotakisom.

"Evropa mora narediti več za Grčijo," je poudaril.

Grška vlada je pretekli teden napovedala, da bo zaradi naraščajočega števila prihodov migrantov in preobremenjenosti namestitev zaprla tri največje migrantske centre na otokih Lezbos, Hios in Samos. Namesto njih bodo zgradili zaprte centre za identifikacijo, premestitve in deportacije. Vsak bo lahko sprejel po najmanj 5000 ljudi.

Oblasti na Lezbosu in Samosu so že izrazile nasprotovanje gradnji novih centrov.

Po podatkih grške vlade je na otokih v Egejskem morju že več kot 39.000 prosilcev za azil, dnevno pa jih prihaja več sto novih. Po podatkih Mednarodne organizacije za migracije (IOM) jih je trenutno v centrih na celini že 22.000.

Poleg tega so Atene pretekli teden napovedale popolno zaprtje vstopnih točk za migrante. Na kopenski meji s Turčijo bodo namestili dodatnih 400 nadzornikov, na otokih pa dodatnih 800.

- **Bo Evropa z novo komisijo zrasla tesneje skupaj? Aleš Gaube. Dnevnik, Ljubljana, 28. november 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042915345/svet/bo-evropa-z-novo-komisijo-zrasla-tesneje-skupaj>

Po enomesečni zamudi novo evropsko komisijo Ursule von der Leyen in države članice čakajo številni izzivi hitrejšega prilagajanja mednarodnim, podnebnim in notranjim okoliščinam.

Uresničljivost prednostnih nalog nove komisije je precej odvisna od volje držav, da po letih razhajanj sodelovanje ponovno postavijo na pedestal evropskega povezovanja.

Ko bo 1. decembra nova evropska komisija Ursule von der Leyen prevzela vajeti od ekipe Jean-Clauda Junckerja, bo Evropsko unijo dobila v boljši kondiciji, kot jo je Luksemburčan pred petimi leti prejel od Španca Joseja Manuela Barrosa. »Geopolitična komisija«, kot je svojo komisijo zaradi prednostnih nalog poimenovala von der Leynova, se bo soočala predvsem z odloženim vprašanjem iz časa Junckerjeve komisije: kako in kam naprej, Evropa? Na številnih področjih bo prvi korak za morebiti tesneje povezano Evropsko unijo odvisen prav od dobro premišljenih zakonodajnih predlogov komisije.

1. Zeleni dogovor

Von der Leynova je boj proti podnebnim spremembam in hitrejši prehod v trajnostno usmerjeno gospodarstvo postavila na vrh prioritete nove evropske komisije. Nad tako imenovanim zelenim dogovorom, načrtom za večjo uporabo zelenih tehnologij in zmanjšanje negativnih vplivov na okolje, bo bdela podpredsednica komisije Frans Timmermans. Cilj tega ekonomsko-zakonodajnega dogovora je, da bi Evropa postala ogljično nevtralna do leta 2050, prav zato pa namerava predlagati načrt, po katerem bi izpuste toplogrednih plinov do leta 2030 zmanjšali za polovico. Predstavili naj bi ga v prvih stotih dneh njene komisije. Pričakuje se, da bo z evropskim ciljem večjih investicij v zelene tehnologije v naslednjih letih mobiliziranih za okoli 1000 milijard evrov vložkov. Dejansko zeleni dogovor pomeni nadaljevanje potekajočih aktivnosti evropske komisije pri prehajanju na zelene tehnologije, poskuse zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov zaradi cestnega in tovornega prometa ter zmanjševanja negativnih posledic tudi za zdravje ljudi.

2. Demokracija in temeljne vrednote

Nova komisija se bo morala precej ukvarjati tudi s spoštovanjem demokracije in temeljnih vrednot v Evropski uniji. Potem ko sta se evropska komisija in parlament v minulih letih s Poljsko in Madžarsko znašla na nasprotnih bregovih glede razumevanja vladavine prava, je letos poleti evropska komisija uvedla nov mehanizem preverjanja spoštovanja demokracije v državah članicah. Prvič bo ta novi instrument uporabljen prihodnje leto. Komisija von der Leynove bo prvič objavila poročilo o spoštovanju demokracije in temeljnih evropskih vrednot v vseh državah članicah. V njem bodo tudi priporočila, kako morebitne pomanjkljivosti odpraviti. Ta mehanizem pa ne bo nadomestil obstoječih postopkov, ko lahko komisija, države članice ali evropski parlament sproži

preverjanje spoštovanja vladavine prava pri posamezni državi članici. Velik preizkus za resnost von der Leynove, da ne bo popuščala pri spoštovanju vladavine prava, bo, kako se bo nadaljeval postopek proti Madžarski in Poljski v Svetu EU. Sočasno s preverjanji vladavine prava v članicah pa se bo nova evropska komisija ukvarjala tudi z dvoletno konferenco o prihodnosti Evrope, v okviru katere bodo tudi evropski državljani imeli možnost komisiji sporočiti, kakšno EU si želijo v prihodnje.

3. Izboljšanje socialnega položaja državljanov

Nova predsednica komisije je med svoje prednostne naloge prevzela kar nekaj elementov socialdemokratov. Eden izmed večjih izzivov za novo evropsko komisijo bo predlagati evropsko minimalno plačo, kar je bila ena izmed točk socialdemokratskega predvolilnega programa. Zakonski predlog za evropsko minimalno plačo naj bi predstavila v prvih stotih dneh svoje administracije. Glavna naloga von der Leynove na področju sociale bo tudi nadaljevanje izvajanja dogovorjenega stebra 20 socialnih pravic in načel, s katerimi je Junckerjeva komisija pred dvema letoma poskušala spodbuditi trg delovne sile. Čeprav je steber socialnih pravic že našel mesto v evropskem semestru preverjanja javnih financ in usklajenih ekonomskih politik, se ne izvaja v celoti. Večino dogovorjenih ukrepov morajo namreč uresničevati države članice. Kljub temu von der Leynova napoveduje pripravo posebnega časovnika, s pomočjo katerega naj bi prišlo do napredka izvajanja socialnih pravic. Med pomembnejšimi ukrepi, ki jih napoveduje na področju socialnih pravic, je tudi uvedba vseevropske sheme za pozavarovanje za primer brezposelnosti.

4. Položaj Evrope v svetu

Razvojna pomoč in sklepanje prostotrgovinskih sporazumov bosta ostala dva pomembna elementa projiciranja mehke moči Evrope. Obrambni steber sodelovanja držav članic se bo namreč z novimi projekti v okviru Pesca šele začel krepiti, države članice pa za zdaj v njem – kljub razmišljanjem francoskega predsednika Emmanuela Macrona o Natovi možganski smrti – ne vidijo nadomestila za severnoatlantsko zavezništvo.

Komisija bo pri sklepanju prihodnjih trgovinskih sporazumov EU morala črpati iz pomislekov civilne družbe, ki so se pokazali, ko se je sklepalo prejšnjih 72 trgovinskih sporazumov. Pri določanju svojega položaja v svetu bo morala jasneje določiti tudi odnose s svojo vzhodno sosesčino (predvsem z Ukrajino in Rusijo) ter z Afriko, s katero bi sicer von der Leynova rada sklenila celovito strategijo prihodnjih odnosov.

Na jasnejšo podobo svojega odnosa z Evropsko unijo bo po nedavni zavrnitvi začetka pristopnih pogajanj s Severno Makedonijo in Albanijo upal tudi zahodni Balkan, za katerega bi sicer nova predsednica komisije rada obnovila evropsko perspektivo. Položaj Evrope v svetu pa bo tudi v prihodnjem mandatu komisije odvisen predvsem od tega, kako se bodo na zunanjepolitična vprašanja odzivale države članice in ali bodo uspele sprejemati odločitve o najtežjih vprašanjih.

5. Migracije, nadzor zunanjih in notranjih meja

V Evropski ljudski stranki, iz katere prihaja von der Leynova, so na nedavnem kongresu v Zagrebu svojemu članstvu zagotavljali, da nova komisija ne bo pozabila na boljše varovanje zunanjih meja Evropske unije. Varovanje državljanov ostaja visoko na agendi nove komisije. Novačenje 10.000 mejnih stražarjev Frontexa za zaščito zunanjih evropskih meja namerava pospešiti, tako da bi enote bile narede leta 2024, ne pa šele tri leta pozneje, kot so si zamislile države članice in evropski parlament. Poleg usmerjene pozornosti na nadzor zunanjih meja pa namerava von der Leynova preseči večletni tek na mestu zaradi reforme azilne in migracijske politike. Nov zakonodajni predlog azilne in migracijske zakonodaje ter spremenjena dublinska uredba naj bi luč sveta zagledale v času njene komisije.

Von der Leynova je prepričana, da morajo države na novo dogovoriti prevzemanje migracijskih bremen. Šele po dogovorjeni azilno-migracijski reformi in okrepljenem nadzoru na zunanjih evropskih mejah pa bo po njeni oceni možno v celoti povrniti delovanje schengna.

Večer, Maribor

- **Dvojno državljanstvo: Mlinarjeva kot Schwarzenegger. Boris Jaušovec. Večer, Maribor, 23.11.2019**

<https://www.vecer.com/lepa-mlinarjeva-kot-misicasti-schwarzenegger-10094307>

Napovedana slovenska ministrica za kohezijo Angelika Mlinar je avstrijska državljanka. Te dni si ureja slovensko državljanstvo, a težje ji bo ohraniti avstrijsko.

Ob nameri Stranke Alenke Bratovšek (SAB), da za kohezijsko ministrico v slovenski vladi **Marjana Šarca** predlaga koroško Slovenko **Angeliko Mlinar**, se postavlja več vprašanj, povezanih z njenim državljanstvom. Mlinarjeva je namreč avstrijska državljanka. Na ministrstvu za javno upravo in v službi vlade za zakonodajo menijo, da mora slovenski minister, v tem primeru ministrica, imeti slovensko državljanstvo. Enako sicer menijo tudi v SAB. Za Slovensko tiskovno agencijo (STA) so pojasnili, da je Mlinarjeva že sprožila postopke za pridobitev slovenskega državljanstva. Ob tem je za avstrijske medije Mlinarjeva v sredo dejala, da se avstrijskemu državljanstvu ne namerava odpovedati. Zato upa, da ji bo Avstrija, ki ima glede tega zelo restriktivno zakonodajo, ki jo v združenji Evropi v taki obliki morda poznajo samo še na Nizozemskem, dovolila dvojno državljanstvo. Če ne, ji bo to zadeve zakompliciralo.

Malo primerov

Z Mlinarjevo smo z Večera govorili včeraj. Potrdila nam je, da bi ob pridobitvi slovenskega državljanstva rada vseeno ohranila avstrijsko: "V avstrijski zakonodaji sta o tem, kako ohraniti državljanstvo, dva važna odstavka. Prvi je o združevanju družin. Drugi je o državnem interesu. Tako sem pred mesecem dni zaprosila, da mi dovolijo ob prejemu slovenskega državljanstva obdržati tudi avstrijsko. Zavedam se, da je teh primerov v Avstriji malo. Videti je vse zelo zapleteno, ampak v resnici gre za birokratsko odločitev, do katere imajo pristojni diskrecijsko pravico." Mlinarjeva še pove, da se za dvojno državljanstvo odloča predvsem zato, ker v Avstriji ostaja njena družina, torej starši in bratje: "In to ni kar tako nekaj!" Avstrije ne bi torej nič stalo, njej pa bi veliko pomenilo. Za odločitev o dovoljenju dvojnega državljanstva naj bi imele pristojne oblasti do pol leta časa.

Mlinarjeva upa, da se bo zgodilo prej.

Trdo avstrijsko spoštovanje mednarodnega prava. Vsaj kar se tiče dvojnih državljanstev. Kako je mogoče in pod kakšnimi pogoji, da avstrijski državljan dobi državljanstvo katere druge države in pri tem ohrani avstrijsko in postane dvojni državljan, smo povprašali še na avstrijskem veleposlaništvu v Ljubljani. Najprej so nam odgovorili, da Avstrija pri svojem državljanstvu pravu najprej upošteva mednarodne pravne zaveze, predvsem Konvencijo o zmanjševanju primerov večnacionalnosti in vojaške obveznosti v primerih večnacionalnosti iz leta 1963, ki je začela veljati pet let kasneje: "Ta konvencija je osnovno vodilo za izogibanje večjemu številu državljanstev," so nam lakonično odgovorili.

No, seveda se še spomnimo prejšnje vlade, v kateri so bili tudi desničarski svobodnjaki, ki so med predvolilnim bojem pred dvema letoma z velikim pompom nemško govoreči manjšini na Južnem Tirolskem v Italiji obljubljali avstrijsko državljanstvo. Nato pa iz tega ni bilo nič. Pa ne zgolj zavoljo tega, ker so svobodnjaki osramočeni z afero Ibiza svojega šefa **Heinz-Christiana Stracheja** morali iti iz vlade kanclerja **Sebastiana Kurza**, Avstrijci pa letos septembra na vnovične predčasne volitve. Ja pa sedanja, začasna vlada ponudila olajšano pridobitev avstrijskega državljanstva vsem žrtvam nacizma in njih potomcem na avstrijskih tleh.

- **(POGLED IZZA MEJE) "Tujka" na Gregorčičevi? Katastrofa! Bojan Brezigar, Trst. Večer, Maribor, 23.11.2019**

<https://www.vecer.com/pogled-izza-meje-tujka-na-gregorcicevi-katastrofa-10094460>

Slovenski medijski svet že nekaj dni gloda kost, ki se ji pravi Angelika Mlinar. Pa ne, da bi preverjali, ali je ta gospa primerna za pomembno ministrsko mesto, tisto, ki se ukvarja z evropskimi sredstvi, ki prihajajo v Slovenijo. Ne, problem je vprašanje njenega državljanstva. Mlinarjeva je namreč

koroška Slovenka, torej avstrijska državljanica in tu nastajata dva problema. Prvi, ali ji bo Avstrija dovolila, da pridobi slovensko državljanstvo ne da bi se odpovedala avstrjskemu, drugi, če ji to ne uspe, ali lahko postane ministrica, tudi če nima slovenskega državljanstva.

Nekatere evropske države dovoljujejo dvojno državljanstvo, druge pa ne. Italija ga dovoljuje. Ni bilo vedno tako. V drugi polovici 80. let prejšnjega stoletja je Argentino prizadela izredno huda finančna in gospodarska kriza. V Argentini živi številna italijanska skupnost in italijanska vlada ji je želela pomagati s skromnimi pokojninami, ki pa so bile za marsikoga življenjskega pomena. Poleg tega se je takrat začela razkrajati Jugoslavija in Italija je ta dogajanja spremljala z veliko pozornostjo in verjetno tudi s prikritimi ozemeljskimi ambicijami, češ, nikoli ne veš, kako se stvari razpletejo. Spominjam se vrst pred tržaško banko, ki je urejala pokojnine za ljudi, ki so živeli na ozemljih, ki so v času pred drugo svetovno vojno pripadala Italiji: vse to Postojne in Ilirske Bistrice, pa vsa Soška dolina in seveda Istra. V tistem času negotovosti, velike inflacije v Jugoslaviji in dejanske nižje razvitosti večjega dela ozemlja ob meji je bila tista pokojnina pač dobrodošla. Tako je Italija sprejela zakon o dvojnem državljanstvu; kdor ga ima, mora to prijaviti na matičnem uradu in zadeva je končana. Če ga ne prijavi, ga lahko oglobijo za smešno nizko vsoto, če se prav spominjam je to bilo 30.000 lir, danes 15 evrov.

Zanimivo je, da je Avstrija pred nedavnim, v času prejšnje desno usmerjene vlade, ponujala dvojno državljanstvo nemško govorečim prebivalcem Južne Tirolske. To je storila. In ji dejstvo, da Avstrija dvojnega državljanstva formalno ne dopušča, ni delalo kakšnih preglavic. Po drugi strani se je Italija temu odločno uprla, češ da gre za ozemeljske ambicije. Pa ji dejstvo, da Italija po zakonu dopušča dvojno državljanstvo, ni ustvarjalo kakršnih koli preglavic. Temu se pravi politika. Ironija je seveda dovoljena.

Kaj pa, če bi se naposled izkazalo, da je tak "tujec" boljši od "čistokrvnega Slovenca"?

Ampak to je bil le prvi zorni kot, avstrijski. Obstaja tudi drugi, slovenski. Halo, ki so ga dvignili v Sloveniji glede državljanstva, kaže, da je razmišljanje o evropski dimenziji še zelo daleč. Znano je, da se v zadnjih letih veliko ukvarjam s Katalonijo. Katalonci so posebni ljudje; sicer slovijo kot skopuhi, dejansko pa so zelo radodarni, ne z denarjem, ampak z vrednotami, ki ga presegajo. Na primer s človeško toplino in odprtostjo do drugačnosti. Ko sem se pred meseci pogovarjal z odstavljenim predsednikom Puigdemontom, mi je razložil svojo vizijo o Kataloniji, odprti državi, kjer enakopravno živijo vsi ljudje, ki želijo tam uresničiti svoje življenjske cilje. In tako je že zdaj na katalonski vladi zaposlenih kar nekaj ljudi, ki nimajo španskega državljanstva. Sam jih poznam kar nekaj: Nizozemca, Danko, dva ali tri Nemce, Italijana, tudi enega Slovenca. Ko sem ga vprašal, kako je mogoče, da so ga zaposlili, čeprav nima državljanstva, mi je odgovoril, da ga tega nihče ni vprašal. In poznam Nemca, ki je državljan Nemčije, ima špansko vozniško dovoljenje, stalno bivališče na Hrvaškem in davčno številko tudi v Sloveniji. V Ljubljani pa modrujejo, da evropska državljanica, Slovenka, ki je kandidirala v Sloveniji za evropsko poslanko, ne more postati ministrica.

- **Schwentnerjeva nagrada za založništvo Marku Kravosu. pv. Večer, Maribor, 26.11.2019**

<https://www.vecer.com/schwentnerjeva-nagrada-za-zaloznistvo-marku-kravosu-10095462>

Tržaški slovenski pesnik, pisatelj in povezovalac med kulturama je delal tudi v založništvu.

Na slavnostni uvodni prireditvi 35. Slovenskega knjižnega sejma so podelili letošnjo Schwentnerjevo nagrado za pomemben prispevek k razvoju založništva in knjigotrštva. Dobil jo je **Marko Kravos**, ki je *"s svojim založniškim, pisateljskim in kulturnopolitičnim delom izjemno pripomogel k razvoju slovenske besede in knjige v zahodnem delu slovenskega jezikovnega prostora."*

Marko Kravos je bil med letoma 1970 do 1993 glavni urednik Založništva tržaškega tiska. Pod njegovim urednikovanjem je izšlo več kot 1000 knjižnih naslovov. Zatem je dve akademski leti predaval in vodil katedro za slovenski jezik in književnost na Humanistični fakulteti Univerze v Trstu. Od tedaj je svobodni pisatelj, pesnik, prevajalec. Kravos je bil tudi predsednik Zveze

slovenskih kulturnih društev v Italiji in Slavističnega društva v Trstu, pet let je predsedoval Slovenskemu klubu v Trstu, dva mandata je bil tajnik Društva slovenskih pisateljev in v letih od 1996 do 2000 predsednik Slovenskega centra Pen. Trenutno je Kravos predsednik društva Bralna značka, v Trstu pa predseduje Skupini 85, krožku ustvarjalnih razumnikov, ki si želijo sodelovanja in prepoznavanja med Slovenci in Italijani. Kravosova dela so prevedena v 19 jezikov. Nagrado mu je podelil predsednik vlade Marjan Šarec, ki je bil tudi častni govornik, osrednji govornik pa je bil - ob 100. obletnici priključitve Prekmurja k matici - Feri Lainšček. Prekmursko noto je dopolnil Vlado Kreslin, Andrej Rozman Roza pa je počastil 200. obletnico smrti Valentina Vodnika.

- **Novi škof na avstrijskem Koroškem bo koroški Slovenec. STA, A.L. Večer, Maribor, 28.11.2019**

<https://www.vecer.com/novi-skof-na-avstrijskem-koroskem-bo-koroski-slovenec-10096545>

Novi škof na avstrijskem Koroškem bo po poročanju časnika Kleine Zeitung sedanji direktor tamkajšnje Karitas, koroški Slovenec Jože Marketz. Uradne potrditve te informacije še ni, se je pa Marketza že večkrat omenjalo kot možnega novega krško-celovškega škofa.

Marketz bo po poročanju Družine prvi Slovenec na tem položaju. 64-letni **Jože oz. Josef Marketz**, kot ga zapisujejo avstrijski mediji, je od leta 2014 na čelu Karitas na avstrijskem Koroškem. Škofovsko posvečenje bo glede na sredino poročanje Kleine Zeitung 2. februarja prihodnje leto. Posvečenje je sicer treba izvesti štiri mesece po imenovanju.

Vodstvo Cerkve na avstrijskem Koroškem poročanja Kleine Zeitung ni želelo komentirati, svoje stališče bo predstavilo, ko bo Vatikan uradno obelodanil imenovanje novega škofa, so v sredo zvečer povedali za avstrijsko tiskovno agencijo APA.

Marketz bo nasledil **Aloisa Schwarza**, ki je bil julija lani po 17 letih na Koroškem imenovan za škofa škofije St. Pölten. Kot na spletu piše avstrijska radiotelevizija ORF, se bo z imenovanjem novega krško-celovškega škofa končno končalo turbulentno obdobje za Cerkev na avstrijskem Koroškem, ki je od odhoda Schwarza brez pravega vodstva, trenutno jo začasno vodi vojaški škof **Werner Freistetter**.

Vestnik, Murska Sobota

- **Spominska likovna razstava Namesto mene rože cveto. Jože Gabor, Vestnik, Murska Sobota, 23. 11. 2019**

<https://vestnik.si/clanek/aktualno/spominska-likovna-razstava-namesto-mene-roze-cveto-742738>

V preddverju lendavske gledališke in koncertne dvorane so odprli spominsko likovno razstavo z naslovom Namesto mene rože cveto, s katero so se udeleženci spomnili na svojo sorodnico, prijateljico in sodelavko Elizabeto Tibaut iz Hotize.

Organizatorji razstave so Knjižnica-kulturni center Lendava, lendavska območna izpostava Javnega sklada za kulturne dejavnosti, Kulturno društvo Hotiza in občina Lendava. V kulturnem programu so sodelovali Slavica Zver in Martin Kramar z recitacijami pesmi, glasbenice Alja Magdič, Lina Tibaut in Zarja Gomboc ter ljudski godci Kulturnega društva Hotiza. O Elizabeti in njeni kulturni ustvarjalnosti so govorili Janja Magdič, Martin Kramar in Dejan Süč, razstavo pa je odprl lendavski župan Janez Magyar.

Ob likovnih delih, ki jih je ustvarila Elizabeta Tibaut, so na ogled še dela, ki so nastala na likovni koloniji ljubiteljskih likovnikov, ki je potekala poleti pri starem mlinu na Hotizi. Elizabeta je bila, kot so povedali govorniki na odprtju razstave, oseba z velikim srcem za ljudi in kulturo. Ljubiteljska likovnica, ki je najraje slikala rože, je bila med drugim dolgoletna predsednica KD Hotiza, članica Turističnega društva Hotiza, članica likovnih društev, podpredsednica ZKD Lendava in predsednica sveta lendavske obočne izpostave JSKD.

Na spominski likovni koloniji na Hotizi, na kateri so nastala razstavljen dela, so ob vnukinji Elizabete Tibaut Lani Tibaut in Elizabetini sestri Mariji Magdič sodelovali še Zora Šonaja, Marija Zver, Marija Pavlič, Slavica Zver, Marija Kmet, Vijola Bertalanič, Magda Glažar, Darinka Horvat in Ludvik Žižek.

- **V Veržeju obudili spomin na Rudolfa Maistra. J. Ž., Vestnik, Murska Sobota, 25. 11. 2019**

<https://vestnik.si/clanek/aktualno/v-verzeju-obudili-spomin-na-rudolfa-maistra-743054>

Srečali so se tudi potomci Maistrovih borcev iz vse Slovenije.

Ob državnem prazniku generala Rudolfa Maistra je v Veržeju potekalo vseslovensko srečanje društev general Maister Slovenije in Franjo Malgaj; tako so se srečali potomci Maistrovih borcev iz vse Slovenije, ki so se borili za severno mejo. Na enem mestu se je zbralo več kot 200 udeležencev iz Slovenskih društev general Maister in njihovih potomcev. To so vnuki in pravnuki, ki so povezani v zvezo društev general Maister.

Zbrane je nagovoril predsednik društva general Maister Veržej Drago Fras, slavnostna govornica na prvem vseslovenskem srečanju društev general Maister in Franjo Malgaj pa je bila predsednica zveze društev general Maister Lučka Lazarec Šerbec, ki je povedala, da se delo generala Maistra prenaša v osnovne šole, kjer tudi mlade učijo, da morajo spoštovati zgodovino ter ohranjati domoljubje in zgodovinske spomine na preteklost.

Kulturni program so obogatili učenci Osnovne šole Veržej. Po uvodnih nagovorih je sledilo zgodovinsko predavanje profesorja Francija Čuša.

- **Učna ura »na prostem« ob dnevu Rudolfa Maistra. L. R., Vestnik, Murska Sobota, 25. 11. 2019**

<https://vestnik.si/clanek/aktualno/ucna-ura-na-prostem-ob-dnevu-rudolfa-maistra-743136>

Dijaki 3.c oddelka ljutomerske gimnazije so prisostvovali nekoliko drugačnemu pouku izven šolskih prostorov. Zgodovinsko učilnico so zamenjali za svež zrak v ljutomerskem parku, ki nosi ime domoljuba Rudolfa Maistra.

Ob njegovem spomeniku, ki kot edini tovrstni prikazuje tudi pesniško ter humanistično plat generala, so z aktivnim sodelovanjem sooblikovali njihovo učno uro. Najprej jim je Jernej Jakelj, predsednik Prleškega društva general Maister, predstavil pomen obeleževanja državnih praznikov, nato pa je Franc Čuš, podpredsednik istega društva, podrobneje predstavil Maistrove vojaške akcije v letih 1918-19.

Oba predavatelja sta izpostavila, da se lik generala Maistra ne skriva zgolj v uspešnem združevanju dela vojaka in umetnika, ampak predvsem v dejstvu, da je bil oseba, ki je bila pripravljena zavestno izstopiti iz trenutne cone udobja in samozadostnosti ter za bodoči narodov blagor, ob morebitnem neuspehu, žrtvovati tudi lastno eksistenco.

- **Odpiral mnoga vprašanja, o katerih se prej ni govorilo. A. Nana Rituper Rodež, Vestnik, Murska Sobota, 28. 11. 2019**

<https://vestnik.si/clanek/aktualno/odpiral-mnoga-vprasanja-o-katerih-se-prej-ni-govorilo-743478>

Petintrideset znanstvenih in strokovnih prispevkov, ki se dotikajo Prekmurja in področij, kjer so pustili sledi Vanek Šiftar ter Anton Vratuša in Franc Kuzmič.

V letošnjem, prekmurskem letu praznujemo kar nekaj okroglih jubilejev, eden od teh je 100. obletnica rojstva Vaneka Šiftarja, pravnik, profesorja, pesnika, romologa, humanista ter ustanovitelja Vrta spominov in tovarštva na Petanjcih in Ustanove dr. Šiftarjeva fundacija. Ob tej priložnosti je izšla monografija Vanekovo stoletje, v kateri je zbranih 35 znanstvenih in strokovnih prispevkov, ki se dotikajo Prekmurja. Uredila jo je Darja Senčur Peček, ki je povedala, da čeprav je od Šiftarjeve smrti minilo že dvajset let, so njegove ustvarjalne sledi vidne še danes. Skupaj so monografijo izdali Pravna fakulteta Univerze v Mariboru, Inštitut za narodnostna vprašanja in Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija.

V prvem delu so zbrani spominski prispevki, ki osvetljujejo življenje in različna področja delovanja treh med seboj povezanih Prekmurcev, poleg Vaneka Šiftarja še njegovih prijateljev Antona

Vratuše in Franca Kuzmiča. V drugi del so uvrščeni strokovni in znanstveni prispevki, tematsko povezani s Prekmurjem ali delom Šiftarja in Vratuše, v tretjem delu pa so zbrani znanstveni prispevki, ki posegajo na različna raziskovalna področja enega od njih ali vseh treh, pa naj gre za ustavno in delovno pravo, zgodovino, jezikoslovje, človekove pravice, domoljubje, družbeno odgovornost in humanistiko.

Monografijo so predstavili v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota, to pa je bila tudi priložnost, da se srečajo mnogi, ki so se s Šiftarjem srečevali v zasebnem ali delovnem okolju, in da spregovorijo o svojih spominih nanj. O Vaneku Šiftarju kot človeku izjemnih odlik je spregovoril Ferenc Hajos. Srečala sta se na sodišču, ko je bil Šiftar preiskovalni sodnik, od njega pa se je veliko naučil ne le po profesionalni plati in glede odnosa do dela, temveč tudi odnosa do ljudi. Vanek, pravi Hajos, je bil velik človek, kljub temu je ostal skromen, kar je značilno prav za velike ljudi. Spominjala se ga je tudi Etelka Korpič Horvat in povedala, da se je večkrat ustavila pri njem, da bi poklepeta o pravnih in tudi družbenih vprašanjih. »Šiftar in Vratuša sta si bila še posebej podobna po tem, da sta bila vedno polna načrtov in idej, kaj vse bi bilo treba še narediti in postoriti.«

Šiftar je bil znan kot pravnik in humanist, širši javnosti pa morda manj kot pesnik. Kot pesnika ga je predstavila Tatjana Radonjič Kranjec. Šiftarjeve pesmi so izraz njegovega notranjega čustvenega popotovanja skozi čas, od zanosnega mladeniškega sprejemanja življenja, lepote pokrajine in veselja do duhovnih ter socialnih zapletov v sebi in družbi. Radonjič Kranjčeva tudi pravi, da je v areno življenja vstopal tudi kot romolog, saj je spregovoril o »črni pravljici včerajšnjih in naših dni, ki jo je sodoživljal v rodnem Prekmurju«.

Tako pesniško kot intelektualno se je Šiftar pogosto posvečal tudi tistim, ki so bili odrinjeni in oropani človeštva. Kot eden od pionirjev na področju romologije je veliko prispeval k temu, da so se takratna družba, stroka in politika, tako pravi tudi Jožek Horvat Muc, začele resneje ukvarjati z romskimi vprašanji. Odprl je mnoga vprašanja, o katerih se prej ni govorilo, taki sta vprašanji romskih žensk in genocida nad Romi.

Posebno pozornost so sodelujoči avtorji posvetili naravovarstveni problematiki Goričkega in tamkajšnjega krajinskega parka, trideželnega parka in Nature 2000. Monografija pa prinaša tudi nova spoznanja na raziskovalnih področjih, povezanih z delovanjem Vaneka Šiftarja in obeh njegovih sopotnikov ter naslednikov, Vratuša in Kuzmiča, ter spodbudo za nadaljnje delo pri posameznih vprašanjih. Med drugim lahko beremo razmišljanja Albine Nečak Lük o čezmejni slovenski jezikovni politiki, Rudija Rizmana o eroziji človekovih pravic, Ladislava Lipiča o zgodovini upornišтва slovenskega naroda in drugih.

Težko je zajeti vse to, kar je pritegnilo pozornost Šiftarja, saj je bil človek številnih zanimanj, poklicnih in še bolj tistih, v katera sta ga vabila njegov nemirni duh in želja prikopati se do resnice, jo širiti in krivice tudi popravljati, je dejal Milan Kučan in dodal, da lahko monografija, pa naj bo še tako obsežna, predstavlja le del tega.

Primorske novice, Koper

- **BBC One in the Sunday Times o Borisu Pahorju. Pn. Spletno uredništvo. Primorske novice, Koper, št. 272, 26.11.2019, str. 5**

<https://www.primorske.si/2019/11/25/o-borisu-pahorju-v-sredo-na-bbc-one>

The Man Who Saw Too Much (Človek, ki je videl preveč) je naslov televizijskega prispevka o Borisu Pahorju, ki ga bodo v sredo pozno zvečer predvajali na britanski televiziji BBC One.

Trst. 106-letnega slovenskega pisatelja iz Trsta je na njegovem domu na Kontovelski rebri obiskal novinar **Alan Yentob**. Z njim se je pogovarjal o izkušnji iz nacističnih taborišč Dachau, Dora, Harzungen, Bergen-Belsen in Natzweiler, ki velja za enega manj znanih, a najbolj smrtonosnih taborišč.

Nastal je enourni televizijski pripevek, ki ga bo [BBC One predvajal v sredo zvečer](#), napoveduje pa ga tudi zapis v nedeljskem [The Sunday Timesu](#).

Zanimanje britanske televizijske hiše BBC je **Boris Pahor** s svojo življenjsko zgodbo in neumorno pričevalsko strastjo [vzbudil že v začetku leta 2015](#). "Izjemen človek je in zagotovo eden najzanimivejših pričevalcev, ki sem jih kdaj slišal," je tedaj o njem povedal **Marc Ramsay**, režiser in producent, ki je konec januarja 2015 v sodelovanju z ekipo TV Koper snemal gradivo za dokumentarni film.

Mladina, Ljubljana

- **Alfred Bosch, katalonski minister za zunanje zadeve. Marjan Horvat. Mladina, Ljubljana, št. 47, 22. 11. 2019**

<https://www.mladina.si/194312/alfred-bosch-katalonski-minister-za-zunanje-zadeve/> ,

Alfred Bosch (1961) je prejšnji teden na povabilo Mladega foruma SD prišel v Slovenijo in med obiskom slovenske politične predstavnike pozval k podpori dialoga med Madridom in Barcelono. Ta je v zadnjih letih, zlasti po oktobru 2017, ko so katalonske oblasti pripravile referendum o neodvisnosti, Madrid pa jih je kaznoval z odvzemom avtonomije regiji in priprtjem politikov, ki so referendum pripravili, povsem zamrl. Španci vztrajajo pri statusu quo, Katalonci pa si (vse bolj) želijo sami odločati, ali bo njihova regija še naprej del španske države.

Bosch je bil pred desetletji svobodni novinar in je poročal s kriznih žarišč, na začetku devetdesetih let je bil član organizacijskega komiteja olimpijskih iger v Barceloni in je sodeloval pri pripravah nanje, se nato za nekaj let preselil v Republiko Južno Afriko, tam napisal doktorsko nalogo o življenju in delu Nelsona Mandele, kasneje pa se uveljavil kot profesor in pisatelj. Pred desetletjem je dejavno vstopil v katalonsko politiko.

Pred nekaj tedni ste razsodbo španskega vrhovnega sodišča, s katero je to devet katalonskih voditeljev, organizatorjev referendumu o neodvisnosti Katalonije leta 2017, obsodilo na dolgoletne, nekateri pravijo drakonske zaporne kazni, poimenovali »maščevanje«. Večina Kataloncev in Katalonk, ki so v tednu po razglasitvi razsodbe protestirali na ulicah in trgih katalonskih mest, bi se zagotovo strinjala s to opredelitvijo, a vendar so protesti, navkljub besu in ogorčenju katalonske javnosti, potekali mirno. Kakšne so razmere v Kataloniji danes?

- **Posiljevalci in drugi begunci. Peter Petrovčič. Mladina, Ljubljana, št. 47 22. 11. 2019**

<https://www.mladina.si/194316/posiljevalci-in-drugi-begunci/>

O dvojnih pravnih standardih države in dvojni morali družbe

Zdaj je že pozabljen: sirski begunec Ahmad Šami je bil v nekem obdobju obraz begunske nevarnosti, obraz prišleka, kakršnih v teh krajih nočemo. Iz rodne Sirije je pobegnil, potem ko je v vojni izgubil vse, tudi bližnje prijatelje. V Evropo se je odpravil, da bi ponovno zaživel človeka vredno življenje, skupaj z družino. A v Sloveniji je moral skozi pravi pekel, ki je neizbrisljivo vplival na njegovo zdravje, da mu je nazadnje uspelo pridobiti vsaj začasni begunski status.

- **Begunčevo ime. Peter Petrovčič. Mladina, Ljubljana, št. 47 22. 11. 2019**

<https://www.mladina.si/194323/beguncevo-ime/>

Znani in neznani pokojni begunci

Begunska pot ljudi, ki iz drugih delov sveta bežijo v Evropo, se včasih konča v »neoznačenih« grobovih. Tudi v Sloveniji. To se je zgodilo beguncema, ki ju je nekega pomladnega dne odnesla Kolpa. Nekaj dni kasneje je njuni trupli našla policija in nedavno so ju pokopali na pokopališču Vojna vas v Črnomlju. Na enem izmed začasnih nagrobnikov piše »Neznana oseba 1«, na drugem »Neznana oseba 2«.

Reporter, Ljubljana

- **Komisarska ekipa Ursule von der Leyen bo naslednji teden morda že začela delati. STA. Reporter, Ljubljana, 22. nov. 2019**

<https://reporter.si/clanek/svet/komisarska-ekipa-ursule-von-der-leyen-bo-naslednji-teden-morda-ze-zacela-delati-742518>

Evropski parlament bo o novi Evropski komisiji pod vodstvom Nemke Ursule von der Leyen glasoval na plenarnem zasedanju v Strasbourgu prihodnjo sredo, kot je bilo predvideno, je včeraj v Bruslju potrdil predsednik parlamenta David Sassoli. Parlament je datum potrdil, potem ko je uradno odobril vse komisarske kandidate.

Komisija pod vodstvom von der Leynove, ki lahko po neuradnih napovedih računa na podporo v parlamentu, bo tako začela delati z enomesečno zamudo. Petletni mandat sedanje ekipe pod vodstvom Luksemburžana Jean-Clauda Junckerja se je namreč iztekel 1. novembra, a so morali zaradi zapletov s komisarskimi kandidati mandat podaljšati.

Nova komisija bo štela 27 članov, čeprav ima EU še vedno 28 članic. Velika Britanija se je kljub preložitvi brexita do konca januarja prihodnje leto odločila, da kandidata ne bo predlagala. Komisija je zaradi tega proti državi sprožila pravni postopek, in sicer ji je poslala prvi uradni opomin. Rok za odgovor nanj se izteče v petek opolnoči.

Namen tega postopka sicer ni dejansko zagotoviti britanskega komisarja, temveč si želi komisija zavarovati hrbet, češ da je kot varuhinja evropskega prava storila vse, da bi Britanija imenovala kandidata.

Pričakuje se, da bo von der Leynova v začetku prihodnjega tedna predložila osvežen seznam 27 komisarskih kandidatov. Ta seznam naj bi potrdile vse članice unije in na tej podlagi naj bi parlament v sredo glasoval. Tako bi se tudi izognili potrebi po soglasni odločitvi Evropskega sveta o zmanjšanju števila komisarjev.

Sassoli je potrdil, da se pravni službi parlamenta in komisije strinjata, da je mogoče glasovati o ekipi 27 komisarjev. Izpostavil je tudi, da je parlament zadovoljen z zagotovili britanske strani, da ne bo ovirala delovanja unije in prizadevanj, da začne nova komisija delati čim prej.

- **Šarec v Pliberku: Slovenija ne sme nikoli pozabiti na Slovenke in Slovence onkraj meja. STA. Reporter, Ljubljana, 25. nov. 2019**

<https://reporter.si/clanek/slovenija/sarec-v-pliberku-slovenija-ne-sme-nikoli-pozabiti-na-slovenke-in-slovence-onkraj-meja-742959>

V Pliberku na avstrijskem Koroškem se je včeraj odvila prireditev ob 70. obletnici ustanovitve Narodnega sveta koroških Slovencev (NSKS). Zbrane je nagovoril premier Marjan Šarec, ki je spomnil, da tam živeči Slovenci niso gostje, ampak smo vsi del enega naroda, ki ga je v preteklosti ločevala meja, danes pa smo združeni v Evropski uniji.

Kot je navedel predsednik vlade, "smo vsi del enega naroda, ki so ga v preteklosti ločevali meja, zgodovina ter takšni in drugačni dogodki. Vendar smo danes simbolno in dejansko združeni v Evropski uniji." Ko je Slovenija vstopila v družino narodov EU, je bilo to pomembno tudi za Slovence na obeh straneh meje, so premierjeve besede povzeli v vladnem uradu za komuniciranje (Ukom).

Na prireditvi v kulturnem domu v Pliberku, ki je potekala v spomin na ustanovitev NSKS, katerega vloga vsa ta leta je ohranjati in negovati slovensko identiteto, jezik, kulturo in dediščino v Avstriji, je premier omenil številna prizadevanja naših prednikov, ki so se trudili za ohranitev slovenskega jezika in za to, da bi bila slovenska duša in srce vedno priznana, skrivanje pripadnosti pa ne bi bilo potrebno.

Spomnil je tudi na dogodke, ki niso bili naklonjeni slovenskemu narodu, a je tudi te preživel. "Nikoli nismo želeli tujega, vedno smo si želeli živeti kot dobri sosedje in to se nam je tudi obrestovalo, saj

smo končno dobili svojo državo. Danes je Slovenija samostojna, vendar ne sme nikoli pozabiti na Slovenke in Slovence onkraj meja," je povedal predsednik vlade.

Ob koncu je Šarec poudaril pomembnost povezovanja slovenskih organizacij onkraj meja, "saj bomo lahko le tako nastopali enotno, enotno zastopali svoja stališča in bomo uspešni, čeprav se naši pogledi včasih razlikujejo. To je naloga vseh. Tako nas v matični domovini kakor tudi vas na tej strani meje". Zbranim je premier iskreno čestital ob jubileju z željo, da jim nikoli ne bi zmanjkalo poguma in volje za delo in da se nikoli ne bi počutili pozabljene od matične domovine, so še zapisali v Ukomu.

Narodni svet koroških Slovencev (NSKS) je bil ustanovljen 28. junija leta 1949. Pred tem je bilo edino politično predstavništvo med koroškimi Slovenci Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte (OF) za Slovensko Koroško. Glavni vzrok za ustanovitev NSKS je bilo nezadovoljstvo nad monopolnim idejnim in taktičnim odločanjem Pokrajinskega odbora OF za Slovensko Koroško, je objavljeno na spletni strani NSKS.

Trenutno NSKS vodi Valentin Inzko, ki si želi, da bi NSKS v prihodnosti postal bolj kreativen in se na novo pozicioniral, tudi z novimi prijemi. "Potrebujemo nove ideje za nove čase," je za slovensko uredništvo ORF dejal Inzko. Najvišje telo odločanja v NSKS je Zbor narodnih predstavnikov, ki ga sestavlja 48 neposredno izvoljenih poslancev in poslank s celotnega dvojezičnega ozemlja. NSKS se zavzema za pravice narodne skupnosti na osnovi mednarodnih in meddržavnih pogodb, konvencij, načel in priporočil o varstvu človekovih pravic, še zlasti pa na osnovi avstrijske državne pogodbe iz leta 1955. Ob 70. obletnici ustanovitve je NSKS izdal zbornik z naslovom Usoda je koroškim Slovincem zopet dana njim samim v roke.

- **Zdaj je uradno: Evropska komisija Ursule von der Leyen je potrjena. STA. Reporter, Ljubljana, 27. nov. 2019**

<https://reporter.si/clanek/svet/zdaj-je-uradno-evropska-komisija-ursule-von-der-leyen-je-potrjena-743479>

Evropski parlament je na današnjem glasovanju v Strasbourgu prepričljivo podprl novo Evropsko komisijo. Za komisarsko ekipo pod vodstvom Nemke Ursule von der Leyen je glasovalo 461 evropskih poslancev, 157 jih je bilo proti, 89 vzdržanih.

Komisija, v kateri bo Slovenec Janez Lenarčič zadolžen za resor kriznega upravljanja, bo tako lahko začela delati 1. decembra.

Von der Leynova je v današnjem nagovoru evropskim poslancem obljubila obsežne spremembe v Evropi, ki jih bodo občutili vsi državljani. Kot je dejala, si bo njena ekipa prizadevala za to, ker je tako prav, ne ker je preprosto. Njeno glavno sporočilo je: "Začnimo delati."

Med najpomembnejšimi nalogami nove komisije je izpostavila zeleno in digitalno tranzicijo. Zahodnemu Balkanu je sporočila, da vrata unije ostajajo odprta za to regijo, Britancem pa, da bo EU z njimi kljub odhodu ohranila tesne vezi.

"Ponižno sprejemam to izjemno večino. Razumem jo kot zaupnico," je dejala nova predsednica na novinarski konferenci po glasovanju, ki jo je imela skupaj s predsednikom Evropskega parlamenta Davidom Sassolijem. Ponovila je ključno sporočilo, da je Evropa v edinstvenem položaju, da vodi uresničevanje agende sprememb. "Močnejša Evropa pomeni boljši svet," je še poudarila. Prvo novinarsko vprašanje, ki ga je dobila von der Leynova po potrditvi nove komisije, se je nanašalo na večletni evropski proračun za obdobje 2020-2027, glede katerega so članice močno razdeljene, tako da dogovora ni na vidiku, čeprav je časa malo.

Na vprašanje, ali bo nova komisija predstavila nov proračunski predlog, je odgovorila, da je komisija Jean-Clauda Junckerja predstavila dober predlog in da je sedaj na potezi finsko predsedstvo, ki mora pripraviti pogajalski okvir, o katerem bodo decembra razpravljali voditelji članic unije. Izpostavila je, da ljudje upravičeno pričakujejo premike in da je za to nujen primeren proračun za prihodnjih sedem let.

Periodične publikacije - kazala

- Language and Education, Volume 33, Issue 6, 2019
<https://www.tandfonline.com/toc/rlae20/33/6?nav=toCList>
- Südosteuropa. Journal of Politics and Society, Vol 67, No 3 (2019)
Current Issue: Borders and Administrative Legacies, Guest Editor: Marko Zajc
(Ljubljana)
<http://www.ios-regensburg.de/ios-publikationen/zeitschriften/suedosteuropa.html>
- Družboslovne razprave, Leto XXXV, Številka 91, 2019
<https://www.druzboslovne-razprave.org/dosedanje-stevilke/>
<https://www.druzboslovne-razprave.org/journal/issue/86/>
<https://www.druzboslovne-razprave.org/pdf/stevilke/DR91-WEB.pdf>
- Scrinia Slavonica 19 (2019), Slavonski Brod, listopad 2019.
Scrinia Slavonica, Godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje
Hrvatskog instituta za povijest
<http://hips.hr/proizvod/scrinia-slavonica-192019/>
http://hips.hr/wp-content/uploads/2019/11/Scrinia_19-sadrzaj-web.pdf